

STRATEGIA REȚELEI CLUJENE A ȘCOLILOR INCLUZIVE pentru perioada 2016-2020¹

Echipa de specialiști:

**BERTEA Mircea, CHICINAȘ Luminița, COPOERU Lucia
ȚINICĂ Silvia, VĂETIȘI Lorena, VINCZE Enikő**

Cu contribuția:

CIOTLĂUȘ Simona

PARTICIPANȚII la Atelierele de lucru ROMEDIN²

Cluj-Napoca, **Decembrie 2015**

---

¹ Strategie elaborată prin proiectul ROMEDIN - Educație pentru incluziune și dreptate socială (Servicii socio-educative pentru incluziunea romilor). Proiect finanțat prin granturile SEE 2009-2014, în cadrul *Fondul ONG în România*, derulat între 15 septembrie 2014 - 14 martie 2016, implementat de Fundația Desire, în parteneriat cu Asociația Femeilor Împotriva Violenței - Artemis, Fundația Tranzit, Asociația Comunitară a Romilor din Coastei, Departamentul de asistență socială al Facultății de Sociologie și Asistență Socială din cadrul Universității Babeș-Bolyai, și Primăria Municipiului Cluj-Napoca.

² Elaborarea acestei Strategii a fost începută în decembrie 2014 prin colectare de date și elaborarea unor analize de către o echipă de specialiști, cu privire la: (1) situația școlarizării copiilor cu domiciliul în zona Pata Rât, și (2) legislația românească legată de educația incluzivă, care să fundamenteze identificarea obiectivelor și direcțiilor strategice, precum și a programelor operaționale și măsurilor propuse în vederea atingerii Scopurilor strategiei coerente cu viziunea și principiile asumate. În perioada 12 noiembrie – 10 decembrie 2015, la Colegiul Național Pedagogic „Gheorghe Lazăr” din Cluj-Napoca am derulat în cadrul proiectului ROMEDIN patru întâlniri de formare participativă sub forma unor ateliere de lucru. La acestea a participat un total de 40 de persoane, dintre care 28 cadre didactice de la 14 școli din Cluj-Napoca, 10 dintre ele colaboratoare ale proiectului ROMEDIN (Școlile Gimnaziale Ion Agârbiceanu, Traian Dârjan, Alexandru Vaida Voevod, Horea și Nicolae Iorga, Colegiile Tehnice Anghel Saligny și Ana Aslan, Colegiul Economic Iulian Pop, Liceul Teoretic Gheorghe Șincai, Colegiul Național Pedagogic Gheorghe Lazăr) și alte patru școli prietene (Școlile Gimnaziale Nicolae Titulescu și Constantin Brâncuși, precum și Liceul Teoretic Onisifor Ghibu și Liceul de Coreografie și Artă Dramatică); câte un reprezentant al ISJ Cluj și al Primăriei Municipiului Cluj-Napoca, trei jurnaliști și patru părinți cu domiciliul în zona Pata Rât. Fiind moderate de echipa de specialiști care a elaborat varianta de lucru a Strategiei, Atelierele de lucru și-au propus discutarea și finalizarea acesteia, identificarea celor mai bune măsuri prin care sistemul de învățământ local, cu sprijinul administrației publice locale poate să contribuie la eliminarea marginalizării educaționale și sociale la nivelul municipiului Cluj-Napoca și, în mod special, la nivelul zonei Pata-Rât.

CUPRINS

Cap. I. Argument - obiectivele și bazele strategiei

Cap. II. Principii și viziune

Cap. III. Problema adresată: excluziunea și incluziunea școlară

Fundamentarea strategiei pe legislație și pe identificarea problemelor pe plan local în contextul proiectului ROMEDIN

Cap. III.1. Excluziunea școlară ca manifestare a marginalizării socio-teritoriale și locative: cazul Pata Rât

III.1.1. Despre zona Pata Rât pe scurt

III.1.2. Situația școlarizării copiilor din zona Pata Rât în anul școlar 2014/2015

III.1.3. Accesul copiilor din Pata Rât la școlile din orașul Cluj

Cap. III.2. Educația incluzivă în politicile educaționale naționale și locale

III.2.1. Politici educaționale pentru romi, între educația pentru minorități naționale și accesul la educație a grupurilor vulnerabile

3.2.1.1. Politici educaționale pentru romi privind asigurarea egalității de șanse

3.2.1.2. Politicile pentru asigurarea învățământului în limba maternă și multiculturalismul

3.2.1.3. Politici educaționale pentru desegregarea școlară

III.2.2. Programul „A doua șansă” până la apariția noii Legi a Educației Naționale

III.2.3. Formarea mediatorilor școlari și politicile educaționale integrative

III.2.4. Educația incluzivă, nediscriminatorie, desegregată în Legea Nr. 1/2011

III.2.5. Educația incluzivă în reglementările și documentele subsecvente Legii Nr. 1/2011 (Legea Educației Naționale)

III.2.5.1. Reglementări privind asistența socială, organizarea și funcționarea învățământului special și special integrat

III.2.5.2. Programul „A doua șansă” după apariția noii Legi a Educației Naționale

III.2.5.3. Educația incluzivă din perspectiva reglementărilor privind circumscripțiile școlare, înscrierea copiilor în clasa pregătitoare, a normelor metodologice privind determinarea costului standard per elev și a criteriilor de evaluare școli și cadre didactice

III.2.5.4. Educația incluzivă din perspectiva noului Regulament de organizare și funcționare a unităților de învățământ preuniversitar, decembrie 2014

III.2.6. Glosar al definițiilor, termenilor și a expresiilor cu referire implicită la educația incluzivă utilizate în cuprinsul Legii Educației Naționale și în reglementările și documentele subsecvente acestuia

Cap. III.3. Educația incluzivă în practicile educaționale locale

III.3.1. Politicile educaționale pentru incluziune la nivelul județului Cluj

III.3.2. Programe și proiecte derulate în orașul Cluj în domeniul incluziunii școlare a copiilor romi dezavantajați

Cap. IV. Obiective strategice

Cap. V. Direcții strategice

Cap. VI. Programe operaționale și măsuri

CAPITOLUL I.

ARGUMENT

OBIECTIVELE STRATEGIEI

Promovarea înțelegerii școlilor incluzive și a educației incluzive, ca o strategie ce pune în mișcare la nivelul întregului oraș un set de mecanisme instituționale și servicii socio-educative capabile să asigure accesul la educație de calitate ca serviciu public și drept social al persoanelor aparținând unor categorii vulnerabile aflate sub riscul sărăciei extreme, dezavantajate și marginalizate social, acordând atenție deosebită familiilor, grupurilor, comunităților care trăiesc în zone de locuire dezavantajate (în condiții locative precare, în nesiguranță locativă, în medii poluate, segregate și stigmatiza(n)te).

Susținerea accesului la unitățile învățământului de masă al copiilor de etnie romă cu domiciliul în zona segregată Pata Rât, și contribuție, prin instrumentele sistemului școlar local, la desegregarea socio-teritorială a zonei, obiectiv asumat de Strategia de dezvoltare a Clujului 2014-2020 (prin facilitarea instituțională a înscrierii copiilor din Pata Rât în școlile orașelor, prin sprijinirea participării lor școlare, prin recunoașterea muncii cadrelor didactice dedicate incluziunii școlare și sociale și alte măsuri).

Susținerea școlilor din rețeaua școlilor incluzive pentru ca ele să dobândească recunoaștere profesională și sprijin financiar/material din partea sistemului de învățământ și din partea administrației publice locale în vederea asigurării accesului și participării la educație de calitate a copiilor aparținând unor categorii vulnerabile aflate sub riscul sărăciei extreme, dezavantajate și marginalizate social, precum sunt copiii cu domiciliul în zona segregată Pata Rât, majoritatea lor de etnie romă.

Identificarea, față de obiectivele de mai sus, a responsabilităților diverselor instituții, cum ar fi școlile din oraș, Inspectoratul Școlar Județean Cluj, organizațiile neguvernamentale din domeniu, Primăria și Consiliul Local al Municipiului Cluj-Napoca, Consiliul Județean Cluj precum și modalitățile lor de colaborare cu acest scop.

BAZELE STRATEGIEI

Strategia Inspectoratului Școlar Județean Cluj, de îmbunătățire a accesului la educație a grupurilor dezavantajate, din perioadele 2006-2007 și 2009-2012.

Studiul de evaluare a gradului de incluziune a școlilor clujene din 2009 realizat de Inspectoratul Școlar Cluj prin Programul Județean Observatorul Educației Incluzive în Școala Clujeană.

Strategia pe educație a Județului Cluj 2013-2016.

Capitolul de Incluziune Socială a *Strategiei de Dezvoltare a Municipiului Cluj-Napoca 2014-2020*, adoptată de Consiliul Local în septembrie 2015.

Legislația românească cu privire la educația incluzivă, la accesul la educație școlară a grupurilor vulnerabile, la desegregare școlară și la alte componente relevante educației incluzive.

Rezultatele activităților (inclusiv a cercetării) din cadrul proiectului ROMEDIN implementat printr-un parteneriat între Fundația Desire, Inspectoratul Școlar Județean Cluj, Primăria Municipiului Cluj-Napoca și alte organizații și instituții din oraș.

Astfel, "Strategia rețelei clujene a școlilor incluzive" își propune să aducă completări la direcțiile strategice și planurile de măsuri din domeniul educației incluzive asumate de Inspectoratul Școlar Județean Cluj pe baza experiențelor proiectului ROMEDIN.

CADRUL GENERAL AL PROIECTULUI ROMEDIN - EDUCAȚIE PENTRU INCLUZIUNE ȘI DREPTATE SOCIALĂ

Proiectul ROMEDIN ("Servicii socio-educăționale pentru incluziunea romilor") rãspunde la provocarea marginalizãrii socio-spațiale a zonei Pata Rãt în contextul orașului Cluj-Napoca printr-o inițiativã educaționalã pentru incluziune și dreptate socialã.⁴ Considerãm, cã marginalizarea spațializatã constã în formarea ariilor de locuire izolate de restul localitãții, de obicei în medii poluate și stigmatizate cultural, de multe ori nu doar în urma stabilirii 'voluntare' în astfel de spații ai celor deposeđați de resurse (locuri de muncã, locuințe adecvate și accesibile, acte de proprietate și identitate, capital social, demnitate și recunoaștere culturalã) și constrãnși de acest fapt, ci și ca rezultat al unor intervenții administrativ-teritoriale gestionate de autoritãți (evacuãri, demolãri și relocãri legate de proiecte de 'regenerare urbanã' etc).

ROMEDIN recunoaște cã pentru a genera schimbãri, **incluziunea trebuie sã acționeze ca un proces bi-direcțional**: includerea persoanelor marginalizate printre categoriile sociale care au acces egal la resursele societãții noastre presupune crearea unor mecanisme instituționale care faciliteazã aceastã accesibilitate. Un proiect educațional nu are puterea sã schimbe condițiile economice ale persoanelor sau ale sistemului școlar, dar are forța sã susținã mãsuri afirmative/pozitive pentru cei deposeđați de capacitatea de a se bucura de resursele rețelei școlare datoritã marginalizãrii lor sociale și locative (de exemplu al traiului în zone de locuire defavorizate, segregate și stigmatizate), dar și o gãndire și practicã instituționalã bazatã pe valorile solidaritãții, egalitãții și dreptãții sociale asumatã ca politicã publicã de cãtre factorii decizionali.

ROMEDIN mizeazã pe capacitatea școlilor de a îndeplini un rol public în promovarea dezvoltãrii incluzive și coezive a societãții locale. ROMEDIN capaciteazã organizații civice locale (printre ele o nouã organizație grassroots de romi, Asociația Comunitarã a Romilor din Coastei) în vederea implementãrii, în parteneriat cu instituții publice locale, a unui model inovator de intervenție cu scopul de a reduce efectele structurale ale marginalizãrii sociale asupra participãrii școlare. ROMEDIN își propune sã genereze schimbãri instituționale durabile în domeniul educației școlare ca instrument al incluziunii sociale, iar prin programele de educație non-formalã dorește sã utilizeze mijloace ale creației artistice participative prin care sã articuleze mesaje sociale venite dinspre copiii și adolescenții din Pata Rãt. Dincolo de serviciile socio-educăționale oferite familiilor vulnerabile în timpul proiectului, prin Strategia rețelei de școli incluzive pe care a elaborat-o și o promoveazã, ROMEDIN contribuie la punerea în practicã a recomandãrilor din documentul "Cluj 2020 - oraș incluziv" și a propunerilor de sinergizare între direcțiile de dezvoltare, formulate în contextul elaborãrii Strategiei de dezvoltare a municipiului Cluj-Napoca pentru perioada 2014-2020.

ROMEDIN susține și promoveazã educația pentru incluziune și dreptate socialã:

- (1) Oferã servicii socio-educăționale pentru copii și familii din comunitãțile marginalizate din zona Pata Rãt a municipiului Cluj-Napoca (în particular cei care locuiesc în Dallas, pe strada Cantonului și în casele modulare/ fosta Coastei).
- (2) Dezvoltã rețeaua clujeanã a școlilor incluzive în vederea susținerii desegregãrii socio-teritoriale a zonei (bazându-se pe Acordurile de colaborare încheiate cu școlile).

---

⁴ Mai multe informații despre ROMEDIN se pot citi în limba englezã aici - http://www.desire-ro.eu/?page_id=968, precum și în limba romãnã aici - http://www.desire-ro.eu/?page_id=904

CAPITOLUL II.

PRINCIPII ȘI VIZIUNE

"Strategia rețelei clujene a școlilor incluzive" se bazează pe viziunea unei societăți drepte, care asigură condiții și instrumente adecvate tuturor cetățenilor săi prin care aceștia pot trăi în mod efectiv cu drepturile lor asigurate de lege. Ea consideră că, accesul la educație școlară este un drept social care la rândul său funcționează atât ca mijloc al accesului la alte drepturi sociale, cât și ca rezultat al acestora: dacă oamenii au șansa să locuiască în condiții adecvate și să aibă acces la locuri de muncă decente, atunci vor putea asigura participarea școlară a copiilor lor.

"Strategia rețelei clujene a școlilor incluzive" susține un sistem public de educație școlară care contribuie la prevenirea și combaterea marginalizării sociale, și la reducerea inegalităților sociale, sau, altfel spus, ea promovează un sistem al educației incluzive care, astfel, funcționează ca mijloc al incluziunii și dreptății sociale.

"Strategia rețelei clujene a școlilor incluzive" înțelege educația incluzivă ca un set de principii, mecanisme și servicii ce asigură accesul la educație școlară de calitate a copiilor din categorii vulnerabile expuse riscului sărăciei extreme, defavorizate și marginalizate social, printre ele și copii de etnie romă, acordând atenție deosebită familiilor, grupurilor, comunităților care trăiesc în zone de locuire dezavantajate (în condiții locative precare, în nesiguranță locativă, în medii poluate, segregate și stigmatiza(n)te), cum este și zona segregată Pata Rât.

CAPITOLUL III.

PROBLEMA ADRESATĂ: EXCLUZIUNEA ȘI INCLUZIUNEA ȘCOLARĂ⁵

CAPITOLUL III.1.

EXCLUZIUNEA ȘCOLARĂ CA MANIFESTARE A MARGINALIZĂRII SOCIO-TERITORIALE ȘI LOCATIVE (CAZUL PATA RÂT)

III.1.1. Despre zona Pata Rât - pe scurt

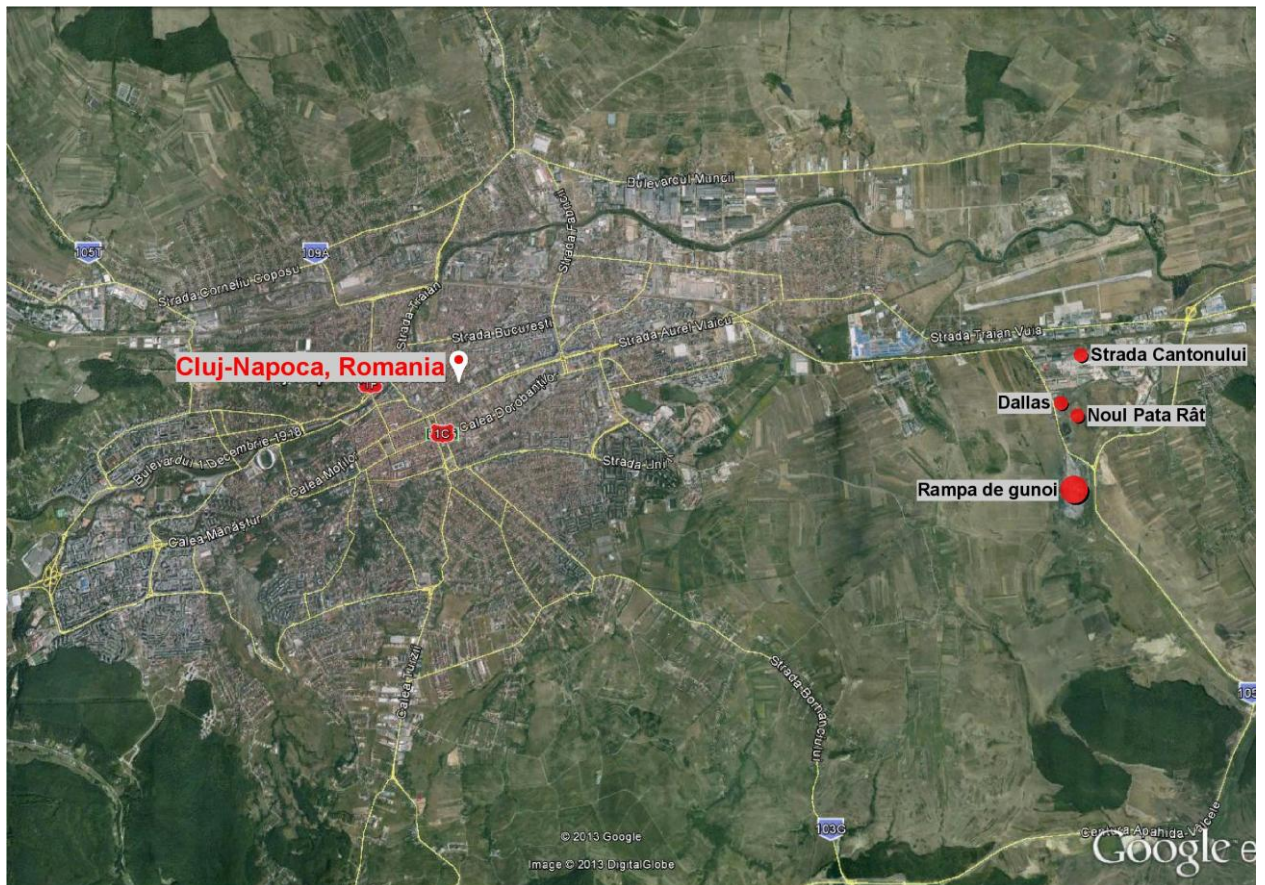
Cazul zonei de locuire defavorizată Pata Rât din Cluj este un exemplu al manifestării spațiale a marginalității avansate. Ea include patru sub-zone cu istorii și situații actuale diferite: Dallas și rampa de gunoi, locuirea informală de aici începând cu anii 1970, ea fiind extinsă după 1990 în urma creșterii continue a numărului persoanelor sărăcite în căutare de surse de venit și locuire accesibilă care au devenit muncitori pe rampa de gunoi susținând prin munca lor neprotejată și nerecunoscută selectarea deșeurilor colectate în municipiul Cluj-Napoca și nu numai; strada Cantonului, constituită ca zonă de locuire informală încă de la jumătatea anilor 1990 și extinsă după 2002 în urma evacuărilor din diverse cartiere ale Clujului și amplasării familiilor rămase fără adăpost în această zonă de către autoritățile locale, dar și ca rezultat al stabilirii aici a multor familii în căutare de resurse de trai accesibile, chiar dacă foarte precare; casele modulare, sau Noul Pata Rât, sau “Colina Verde” cum a fost ea denumită de autoritățile locale la început, zonă recunoscută ca zonă intravilană de locuire în PUG-ul orașului formată în urma construirii, în 2010, de către Primăria și Consiliul Local a zece case modulare în apropierea rampei de gunoi și a gropii de deșeuri chimicale, și a relocării aici a familiilor evacuate forțat dintr-o zonă relativ centrală a orașului, strada Coastei.⁶

---

⁵ Acest capitol se bazează pe documentul *Rolul rețelei școlare din Cluj-Napoca în desegregarea socio-teritorială a zonei Pata Rât - recomandări-cadru pe baza rezultatelor primei faze a microceretării ROMEDIN*, elaborat de Simona Ciotlăuș și Enikő Vincze. Acest document a rezultat din prima parte a micro-ceretării proiectului ROMEDIN (Activitatea 1). Micro-ceretarea și-a propus evaluarea participativă calitativă a nevoilor și problemelor educaționale întâlnite în comunitățile marginalizate din Pata Rât cu referire la copiii de vârstă școlară, cât și ale școlilor la care ei sunt înscriși. Locul acestei activități în contextul proiectului este acela de a genera în mod participativ cunoștințe care, pe de o parte, fundamentează planificarea celorlalte activități ale proiectului, iar pe de altă parte oferă repere pentru evaluarea și îmbunătățirea acestora. Prima fază a micro-ceretării s-a derulat între 15 octombrie - 15 decembrie 2014, a doua fază este planificată pentru iulie 2015, iar ultima între 15 ianuarie - 15 februarie 2016. Principiul de bază al acestei evaluări participative a nevoilor educaționale este acela de a genera cunoaștere care vine în sprijinul soluționării problemelor identificate atât în comunități, cât și în școli, precum și în relația dintre ele în ceea ce privește accesul la educație școlară de calitate a copiilor din medii locative dezavantajate. Micro-ceretarea ROMEDIN este, deci, o cercetare prin și pentru acțiune, care contribuie la dezideratul asigurării participării școlare ca drept social și la dezvoltarea instituțională a educației școlare ca instrument al asigurării dreptății sociale. Mai multe despre metodologia ceretării se pot citi în Buletinul informativ ROMEDIN nr. 3 accesibil aici: http://www.desire-ro.eu/?attachment_id=1192

⁶ Din 2010 încoace Fundația Desire, împreună cu alte organizații, a derulat multe campanii de sensibilizare și acțiuni activiste pentru dreptul la locuire și dreptate socială, și a formulat recomandări

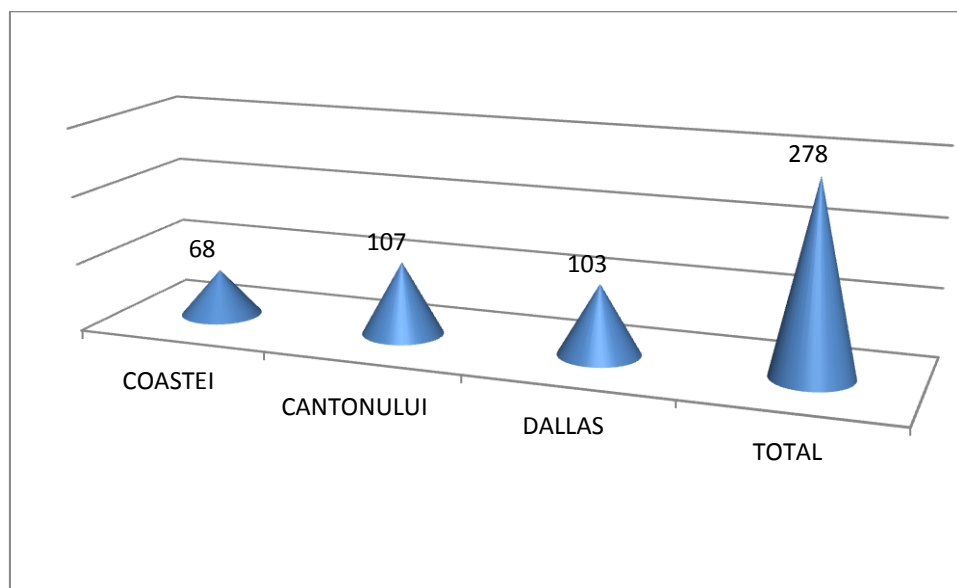
Zona Pata Rât, și cele patru sub-zone ale sale pe harta orașului Cluj-Napoca

de politici publice privind desegregarea socio-teritorială a zonei Pata Rât. Prezentarea lor este accesibilă aici - http://www.desire-ro.eu/?page_id=1179

III.1.2. Situația școlarizării copiilor din zona Pata Rât în anul școlar 2014/2015

Conform evaluării participative a problemelor și nevoilor educaționale din zona Pata Rât (Dallas, strada Cantonului, și case modulare/fosta Coastei) și în școlile unde ei sunt școlarizați, prin metodologia micro-cercetării proiectului ROMEDIN printre altele am putut afla că în anul școlar 2014/2015 din această zonă sunt înscriși la școală în total 278 de copii: 103 copii din Dallas, 107 de copii de pe Cantonului, și 68 de copii din casele modulare/fosta Coastei.

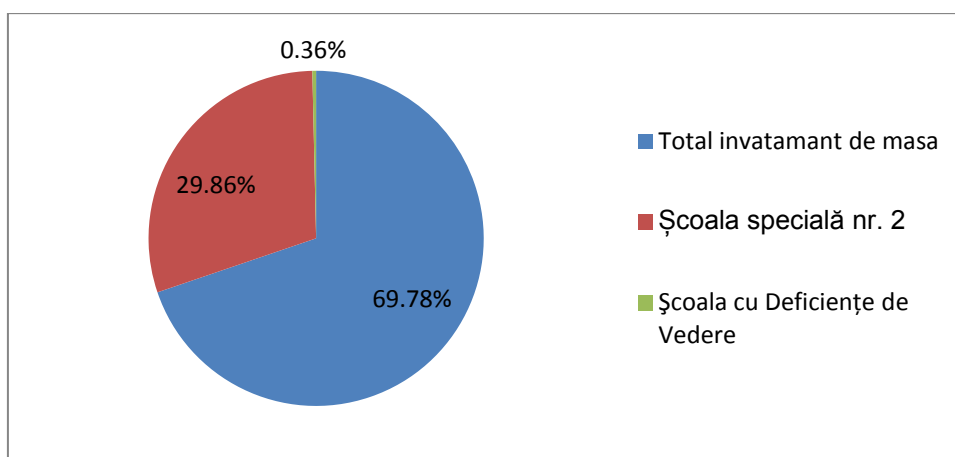
Diagrama 1. Numărul copiilor școlarizați din zona Pata Rât

Înainte de toamna anului 2014 nici un copil care locuiește în a patra zonă din Pata Rât (adică pe rampă) nu a fost înscris la școală în unitățile de învățământ din Cluj-Napoca. Cu ocazia evaluării realizate de UNDP/UBB în 2012 prin cercetarea "*Participatory Assessment of the Social Situation in the Pata-Rat and Cantonului Areas which was performed within the UNDP project: Preparatory Phase of a Model Project. Making the most of EU Fund for Sustainable Housing and Inclusion of disadvantaged Roma (explicitly but not exclusively targeted) in Cluj Metropolitan Area,*" părinții au declarat că șapte dintre cei 61 de copii cu vârsta între 7-14 ani de pe rampă sunt înscriși la școală în localitățile din alte județe unde ei au domiciliul stabil, însă nu frecventează școala în perioada când familia migrează temporar pentru muncă în orașul Cluj.

În anul școlar 2014/2015, prin proiectul Asociației de Dezvoltare Intercomunitară Zona Metropolitană Cluj "Intervenții sociale pentru desegregarea și incluziunea socială a grupurilor vulnerabile din Zona Metropolitană Cluj, inclusiv a comunităților de romi marginalizate" au fost înscriși la școală 12 copii de pe rampă (trei în Școala Generală Horea și trei în școala Montessori din Cluj-Napoca, iar șase în două școli din comuna Cojocna, județul Cluj). Ei nu sunt incluși în statisticile acestui raport, pentru că cercetarea noastră acțiune s-a derulat în perspectiva organizării și derulării programului școală după școală la diverse unități de învățământ din oraș, iar acești copii și-au găsit sprijin cu privire la participarea lor școlară prin proiectul Pata Cluj.

În funcție de tipul școlii la care sunt înscriși, cei 278 de copii școlarizați sunt distribuiți în sistemul de învățământ clujean astfel: dintre ei 194 copii în școli care aparțin de învățământul de masă/aproximativ 70%, iar aproape 30%, adică 83 de copii în școala specială⁷).

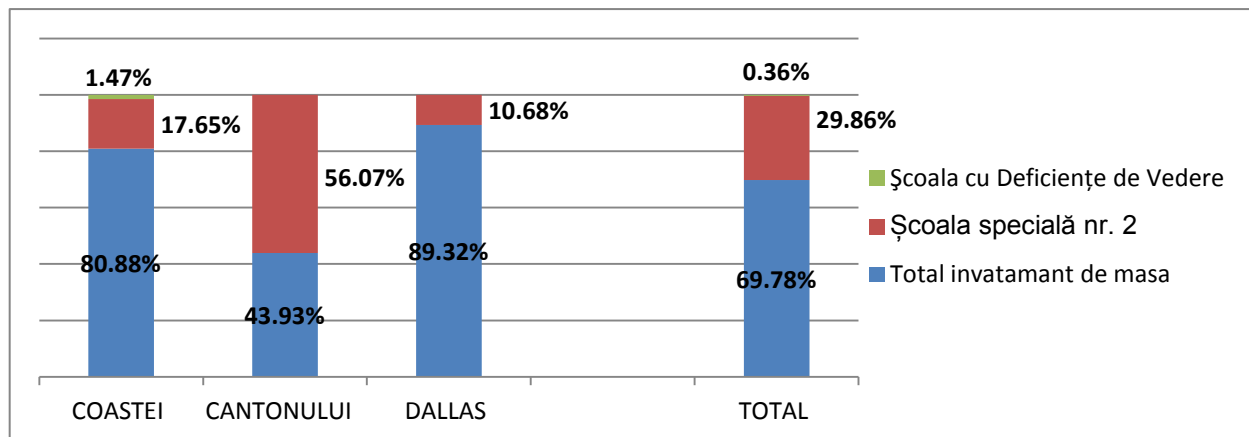
Diagrama 2. Ponderea copiilor din trei zone din Pata Rât școlarizați în funcție de tipul școlii

În funcție de zona Pata Râtului unde domiciliază, în ceea ce privește tipul școlii la care copiii sunt înscriși, prin *Diagrama 3* se observă diferențe semnificative statistice, respectiv faptul că ponderea cea mai mare a celor înscriși în școala specială se regăsește pe strada Cantonului (peste 56% dintre cei școlarizați cu domiciliul pe această stradă fiind înscriși în școala specială).

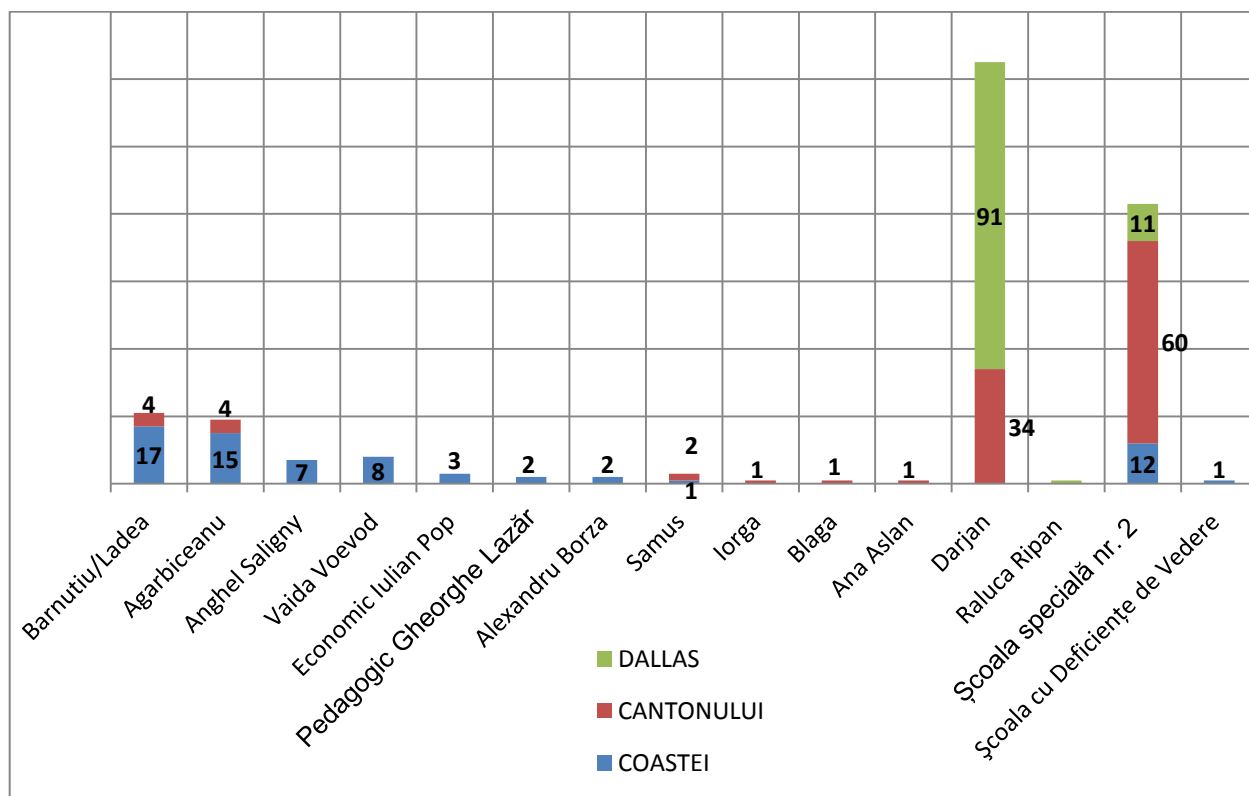
⁷ Prin termenul de "școală specială" ne referim aici la Școala specială nr. 2 din Cluj-Napoca, unitatea de învățământ constituită prin transformarea vechii școli ajutoare de pe strada București, care azi se numește "Școala Specială - Centru de Resurse și Documentare privind Educația Incluzivă/Integrată". În anul școlar 2014-2015 numărul total de elevi în această școală este de 236, dintre care de etnie romă sunt 132 elevi, adică 55,93%. Dintre elevii etnici romi 83 (51 în ciclul primar și 32 în ciclul gimnazial) au domiciliul în zona Pata Rât (Dallas, Cantonului și case modulare/fosta Coastei).

Diagrama 3. Ponderea copiilor școlarizați în diverse tipuri de școli în funcție de zona locativă

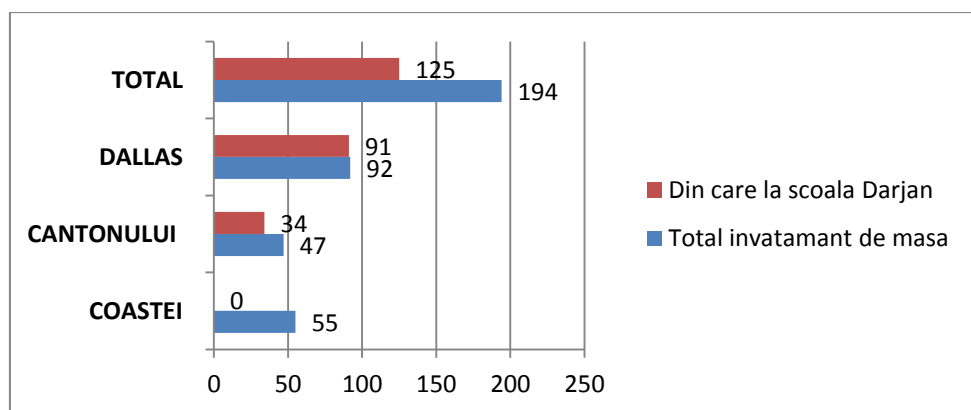
Mergând mai departe, *Diagrama 4* arată că în ceea ce îi privește pe copiii înscriși în școlile învățământului de masă, ei sunt școlarizați în următoarele unități de învățământ.

Diagrama 4. Numărul copiilor din zona Pata Rât în funcție de școlile unde sunt înscriși

Numărul copiilor din zona Pata Rât din școlile învățământului de masă reflectă că dintre cele din urmă, în momentul de față, Școala Gimnazială Traian Dârjan este cea care școlarizează cei mai mulți copii din această zonă. Tot din *Diagrama 5* reiese și că dintre copiii domiciliați în casele modulare/fosta Coastei nici unul nu este înscris la această școală, în timp ce aproape toți copiii din Dallas înscriși în școlile învățământului de masă și o mare parte a copiilor de pe Cantonului învață în școala Dârjan.

Diagrama 5. Numărul copiilor școlarizați din zona Pata Rât în școlile de masă

Tabelul 1 și *Tabelul 2*, respectiv *Diagrama 6* prezentate mai jos reflectă distribuția numărului de copii din zona Pata Rât (Dallas, Cantonului și case modulare/fosta Coastei) în școlile din învățământul de masă unde sunt înscriși în funcție de ciclul educațional de la clasa pregătitoare până la clasa a XII-a. *Tabelul 1b* completează aceste informații cu datele privind numărul de copii înscriși din zona Pata Rât în școala specială în funcție de cicluri educaționale.

**Tabel 1. Număr copii școlarizați în învățământul de masă
pe cicluri educaționale, școli și zone**

CICLUL EDUCAȚIONAL		COASTEI	CANTONULUI	DALLAS	TOTAL
Clasa pregătitoare	Agârbiceanu	2	-	-	2
	Ladea	2	2	-	4
	Pedagogic	1	-	-	1
	Dârjan	-	7	21	28
	Blaga	-	1		1
	Total	5	10	21	36
Clasele I-IV	Agârbiceanu	9	4	-	13
	Vaida Voevod	8	-	-	8
	Ladea	9	2	-	11
	Dârjan	-	17	61	78
	Iorga	-	1	-	1
	Total	26	24	61	111
Clasele V-VIII	Agârbiceanu	4	-	-	4
	Saligny	5	-	-	5
	Ladea	6	-	-	6
	Samus	1	-	-	1
	Aslan	-	1	-	1
	Dârjan	-	10	9	19
	Total	16	11	9	36
Clasele IX-XII	Economic	3	-	-	3
	Pedagogic	1	-	-	1
	Borza	2	-	-	2
	Saligny	2	-	-	2
	Samus	-	2	0	2
	Raluca Ripan	-	-	1	1
	Total	8	2	1	11
TOTAL		55	47	92	194

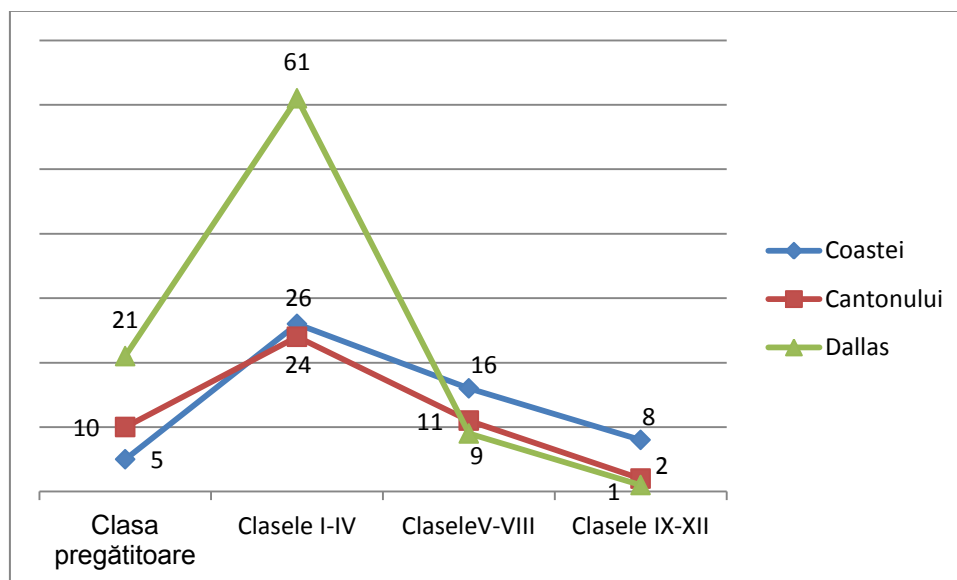
Tabel 1b. Număr copii școlarizați în școala specială pe cicluri educaționale și pe zone

CICLUL EDUCAȚIONAL	ȘCOALA	COASTEI	CANTONULUI	DALLAS	TOTAL
Clasa pregătitoare	Școala specială nr. 2	7			83
Clasele I-IV		44			
Clasele V-VIII		32			
TOTAL		12	60	11	83

Tabel 2. Număr copii școlarizați în învățământul de masă pe cicluri educaționale și pe zone

Ciclu educațional	Coastei	Cantonului	Dallas	Total
Clasa pregătitoare	5	10	21	36
Clasele I-IV	26	24	61	111
Clasele V-VIII	16	11	9	36
Clasele IX-XII	8	2	1	11
Total	55	47	92	194

Diagrama 6. Tendințele participării școlare în învățământul de masă, pe cicluri educaționale în funcție de zonă în rândurile elevilor școlarizați în 2014/2015

III.1.3. ACCESUL COPILOR DIN PATA RÂT LA ȘCOLILE DIN ORAȘUL CLUJ

1. La mijlocul anilor 1990 zona Pata Rât a fost locuită doar de așa-numita colonie Dallas. Familiile de pe strada Cantonului au început să se așeze și/sau să fie relocate în zona Pata Rât de către autoritățile locale începând cu sfârșitul anilor 1990, iar familiile care acum locuiesc în casele modulare au fost evacuate de pe strada Coastei și relocate în zona Pata Rât în decembrie 2010. Această istorie a locuirii în Pata Rât este reflectată și în ocurența curentă a copiilor din Dallas, Cantonului și case modulare/fosta Coastei în diferite școli din oraș. Faptul că nici un copil din casele modulare nu este înscris în școala Dârjan, ci în alte școli ale Clujului (din cartierul Mărăști și Între Lacuri) se explică prin faptul că înainte de 2010 acești copii locuiau cu familiile lor pe strada Coastei din cartierul Mărăști. Faptul că tinerii de vârstă școlară din Cantonului și Dallas sunt înscriși masiv în Școala Gimnazială Traian Dârjan rezultă din politicile educaționale cu privire la școlarizarea copiilor din această zonă: inclusiv din acceptul școlii Dârjan, în paralel cu refuzul altor școli, de a-i înscrie, precum și din lipsa unei viziuni și practici consecvente la nivelul Inspectoratului Școlar Județean cu privire la desegregarea școlară și evitarea ca segregarea rezidențială a zonei Pata Rât să producă segregarea școlară în cazul școlii Dârjan, iar cea din urmă să contribuie la perpetuarea segregării teritorial-locative a familiilor care au ajuns să locuiască în zona Pata Rât.

2. Școlarizarea copiilor din zona Pata Rât a început în 1995, ceea ce practic a însemnat înscrierea copiilor din colonia Dallas în Școala Gimnazială Traian Dârjan. Efectivele de elevi romi (în 1995 constând din 24, iar în 1996 din 54 elevi) au fost considerate drept "clase integrate de învățământ special." Din anii 2000, programul PHARE și programul Educația 2000+ au contribuit mult la renovarea și echiparea școlii, aceste programe fiind concentrate pe școlarizarea copiilor romi și asigurarea accesului grupurilor vulnerabile la educație școlară. În orașul Cluj-Napoca ele s-au axat mai ales pe școala Dârjan (dar și pe școala Nicolae Iorga din cartierul Iris). Chiar dacă aceste finanțări au avut ca scop creșterea accesului la școli a copiilor din Pata Rât (la început doar Dallas, apoi după ce se formează zona de locuire informală pe str. Cantonului și de acolo, însă nu și de pe rampa de gunoi), efectul secundar nedorit al lor a fost că a determinat ca părinții majoritari din Someșeni să-și retragă copiii de la această școală. Acest proces a culminat în anul școlar 2010, atunci când datorită acestui mecanism școala Dârjan a pierdut o întreagă clasă. Astfel, dincolo de voința școlii, și ca efect al politicilor educaționale pentru romi ale diverselor etape după 1990 (mai ales datorită faptului că a fost școala desemnată pentru a școlariza copiii din zona segregată din punct de vedere rezidențial) școala Dârjan a devenit o școală segregată, având o proporție mai mare decât jumătate de elevi auto-declarați de etnie romă.

3. Imposibilitatea eliminării efectelor segregării rezidențiale asupra participării școlare rezultă și din faptul că programele educaționale pentru romii din Pata Rât s-au axat în mare parte pe școala Dârjan, ea devenind și din această cauză unitatea școlară care servește zona Pata Rât, fără ca alte școli ale orașului să fi participat la aceste demersuri, și fără a fi existat o acțiune de desegregare școlară coordonată de ISJ la

nivelul tuturor școlilor din oraș, sau proiecte care să fi acționat la nivelul întregului sistem de învățământ clujean.

4. Scăderea numărului total de elevi școlarizați în școala Dârjan de la peste 700 în anii 1960 și 1970, la circa 300, cât este azi, este explicată în mod predominant prin retragerea continuă a copiilor majoritari din școală datorită "prezenței tot mai mari" a copiilor romi, respectiv a stigmei atribuite școlii Dârjan, cea de "școala țiganilor", neavându-se în vedere și declinul demografic general al ultimilor ani sau alți factori.

5. Inițiativele de desegregare în cazul școlii Traian Dârjan conform ordonanțelor guvernamentale/MEN respectiv MECT din 2004 respectiv din 2007 cu privire la segregarea școlară ca formă a discriminării, în raport cu această unitate de învățământ s-au instrumentat trei mari seturi de soluții, fiecare dintre ele generând alte noi probleme:

- În anul școlar 2004/2005 desegregarea în cazul școlii Dârjan a însemnat eliminarea "clasei de romi" de la nivelul clasei a V-a, însă din păcate, dintre cei 14 absolvenți ai clasei a IV-a, 12 au fost școlarizați în Școala specială nr. 2.

Acesta a fost un moment important în reorientarea copiilor din zona Pata Rât (și în mod particular, precum arată *Diagrama 3*, ai celor de pe strada Cantonului) către școala specială, reorientare susținută și prin serviciile gratuite oferite de această școală (transport, masă, rechizite școlare) fără ca ei să fie copii cu dizabilități. Lipsa unor programe de învățământ remedial și de metode alternative de predare în școlile publice de masă, precum și recente reduceri de personal în ceea ce privește profesorii de sprijin din aceste unități de învățământ, continuă să fie factori majori de risc care împing copiii din Pata Rât spre școala specială. Acesta este un proces care devine mecanismul unei segregări ascunse, cu un impact și mai dezastruos asupra evoluției ulterioare a copiilor.

- În anul școlar 2011/2012 situația de la școala Dârjan s-a dorit a fi gestionată prin crearea unor clase cu predare în limba romani, astfel încercând transferarea ei din câmpul problematicii segregării școlare în câmpul asigurării dreptului la învățământul în limba maternă.

Deciziile luate la nivelul ISJ cu privire la introducerea claselor cu predare în limba romani tocmai la școala Dârjan nu au fost fundamentate pe consultarea părinților și copiilor din Pata Rât, astfel încât, din păcate, chiar dacă școala și învățătorii depun eforturi să ofere educație de calitate în limba romani, frecventarea acestor clase este trăită de mulți părinți și copii romi ca o povară în plus și nu ca o oportunitate de afirmare a identității culturale.

Azi, separarea copiilor din zona Pata Rât (Dallas și Cantonului) se reproduce în interiorul școlii între clasele paralele (acolo, unde ele există, adică la ciclul primar), mai precis între clasele cu predare în limba română (unde majoritatea elevilor sunt tot de etnie romă, însă ei au domiciliul în Someșeni) și clasele cu predare în limba romani. Astfel, în cazul copiilor cu domiciliul în Pata Rât efectele marginalizării sociale și ale sărăciei extreme se (re)produc (și) la școală la intersecția dintre etnie și statut social, ei fiind dublu stigmatizați, ca "țigani din Pata Rât".

Plasarea, în anul școlar 2014/2015 a clasei pregătitoare cu predare în limba romani (aparținând din punct de vedere administrativ școlii Dârjan) în centrul multifuncțional din Dallas, chiar dacă cel din urmă asigură condiții favorabile și resurse umane adecvate procesului de învățământ, a creat neînțelegeri în rândurile persoanelor care trăiesc în celelalte sub-zone din Pata Rât, și teama că aceasta ar putea îngreuna înscrierea copiilor în alte școli din oraș pe motivul că "există școală chiar în proximitatea zonei".

- În anul școlar 2011/2012 s-a luat decizia ca școlarizarea copiilor din Pata Rât să se facă prin retrasarea circumscripțiilor școlare în așa fel încât ei să fie înscriși la mai multe școli mixte din oraș, cum ar fi școala Vaida Voevod, școala Simion Bărnuțiu comasată între timp cu liceul Ladea, școala Ion Agârbiceanu și școala Nicolae Iorga.

Deciziile luate cu privire la desegregarea școlii Dârjan prin retrasarea circumscripțiilor nu au fost urmărite și implementate în mod consecvent. Copiii cu domiciliul în zona de locuire informală Dallas care aparțineau de circumscripția școlii generale Alexandru Vaida Voevod nu s-au înscris niciodată la această școală, ei rămânând în continuare elevii școlii Traian Dârjan.

6. Faptul că și în anul școlar 2014/2015, cu foarte puține excepții, starea de fapt ce reiese din diagramele și tabelele prezentate în capitolul anterior continuă să persiste, reflectă că sistemul de învățământ clujean în cel mai bun caz a reușit să găsească soluții cu privire la continuarea școlarizării acelor copii în școlile mixte din oraș care aparțin comunității recent mutate în Pata Rât (evacuate de pe strada Coastei); dar nu a pus în mișcare mecanisme instituționale care să asigure accesul copiilor din celelalte sub-zone ale zonei Pata Rât la școlile mixte din oraș precum și reconfigurarea școlii Dârjan ca unitate de învățământ care școlarizează copii de diverse etnii și statut social din cartierul Someșeni.

7. Stigma asociată cu zona Pata Rât și a locuitorilor săi s-a extins și asupra școlii Dârjan, cea din urmă, respectiv copiii și cadrele didactice de acolo devenind în contextul școlilor din oraș ceea ce zona Pata Rât este în mentalul colectiv al întregului oraș. Adică un spațiu social marginalizat și etichetat drept sursă de primejdii, un loc de evitat și de păstrat la distanță, un teritoriu și o populație blamate pentru toate dezavantajele pe care le cunosc. Drept consecință, precum populația majoritară refuză în mod preponderent să accepte relocarea familiilor din zona izolată și poluată Pata Rât în cartierele mixte ale orașului, alte școli decât școala Dârjan își exprimă temerea de a se transforma într-o școală de tipul școlii Dârjan în urma școlarizării copiilor din Pata Rât în aceste unități.

8. Precum municipalitatea nu a avut până acum un plan de desegregare cu privire la zona Pata Rât, nici Inspectoratul Școlar Județean nu a avut un astfel de plan la nivelul școlilor din oraș. Toate programele sau proiectele cu fonduri private care s-au derulat în zonă sau în școala Dârjan (programul Phare la școala Dârjan, Fundația Pro Roma în Dallas) cel mult au condus la îmbunătățirea condițiilor de acolo, dar nu și-au propus să contribuie la conștientizarea marginalizării socio-teritoriale a persoanelor care locuiesc în Pata Rât, susținând incluziunea socio-teritorială, locativă și școlară a acestora.

9. Consecințele traiului într-o zonă segregată, izolată și poluată, precum și în condițiile unei locuiri precare și ale nesiguranței sociale, se manifestă și în reproducerea instabilității participării școlare, cea din urmă având cauze care nu se pot soluționa doar prin programe educaționale, fără desegregarea teritorială a zonei Pata Rât. Împreună, precaritatea locuirii într-o zonă segregată, și prezența masivă la aceeași școală a copiilor din această zonă (adică suprapunerea segregării rezidențiale cu segregarea școlară) reproduce inter-generațional efectele marginalizării sociale.

10. La fel cum soluția în ceea ce privește marginalizarea persoanelor care locuiesc informal sau formal în Pata Rât nu este în Pata Rât, la fel nici soluția privind școala generală Dârjan nu este în școala Dârjan. Nu categoriile expuse sărăciei extreme cu domiciliul în Pata Rât sau școala Dârjan sunt problema, ci mecanismele economico-sociale și deciziile politice sau neglijența instituțională care le-au creat. Problema nu stă în faptul că în Pata Rât sau în școala Dârjan sunt prea multe persoane de etnie romă, problema este că persoanele din Pata Rât se confruntă cu dezavantajele multiple ale excluziunii sociale și sărăciei extreme cumulate de-a lungul mai multor generații, precum și cu inferiorizarea și stigmatizarea celor care trăiesc în sărăcie pentru că sunt săraci, și asocierea romilor/țiganilor cu sărăcia și cu probleme sociale.

11. Pe lângă cazul Școlii Gimnaziale Traian Dârjan descris mai sus, care școlarizează preponderent copii cu rezidența în Dallas, Școala Specială nr. 2 școlarizează peste jumătate din copiii care locuiesc pe strada Cantonului și frecventează școala. Având în vedere și faptul că puțini copii care locuiesc în Pata Rât ajung la nivelul de școlarizare liceal (vezi *Diagrama 6*), acest lucru denotă o tendință de excludere a acestor copii din Pata Rât din învățământul de masă și (re)orientarea lor către instituții de educație specială. Orientarea copiilor cu rezidența în zone marginalizate către școli care deja poartă diverse stigme și școlarizarea lor în aceste instituții conduce la dobândirea unor noi forme de inferiorizare, respectiv în timp la consolidarea marginalizării sociale și a excluziunii politice.

STRATEGIA REȚELEI CLUJENE A ȘCOLILOR INCLUZIVE se bazează pe o nouă viziune despre incluziune socială și școlară, și despre rolul școlii în educarea societății în spiritul drepturilor omului și dreptății sociale. Ea propune măsuri inovatoare pentru incluziunea școlară a copiilor aparținând unor categorii vulnerabile aflate în risc de sărăcie extremă, defavorizate și marginalizate social cu domiciliul în zona Pata Rât, majoritatea de etnie romă, în unitățile învățământului de masă din Cluj-Napoca pentru a contribui la desegregarea socio-teritorială a zonei (obiectiv asumat în Strategia de dezvoltare a Clujului 2014-2020).

Dincolo de acest obiectiv foarte specific, Strategia promovează o serie de măsuri aplicabile dincolo de 'cauza Pata Rât', precum: o înțelegere și practică a educației și școlii incluzive care evită reducerea acestora la educația și școala specială; nevoia ca, în evaluarea cadrelor didactice și a școlilor ponderea criteriului de incluziune să fie egală cu cea a criteriului de performanță; măsurile privind serviciile socio-educative ale pachetului de program școală după școală să fie elaborate și implementate ca instrument al asigurării participării și performanțelor școlare ale copiilor aparținând unor categorii vulnerabile, defavorizate și marginalizate social; susținerea acestor măsuri prin mecanismele instituționale ale administrației publice locale și instituțiilor de învățământ.

CAPITOLUL III.2.

EDUCAȚIA INCLUZIVĂ ÎN POLITICILE EDUCAȚIONALE NAȚIONALE ȘI LOCALE

Înțeleasă inițial fragmentat și fragmentar, abordată la nivel de politici educaționale naționale și locale timid, uneori greșit în primii ani de după 1989, primordial din necesități de redefinire a învățământului pentru copiii instituționalizați cu handicap fizic sau mental și de asigurare sub presiunea legislației europene și internaționale a cadrului legal de sprijinire a accesului la educație al copiilor din zonele defavorizate economic și social, în special de etnie romă, devenită în anii preaderării României la Uniunea Europeană o preocupare legislativă constantă, educația incluzivă este, începând cu 2011, anul apariției noii Legi a Educației Naționale (Legea nr. 1/2011), bine reprezentată în documentele de politici educaționale și locale.

Capitolul sintetizează excursul narativ al acestui proces complex și dificil, cu raportare primordială la dominantă acțională și de cauzalitate a procesului, fără a respecta, cu necesitate principiul cronologic sau intențional al deciziilor proiectate la nivel guvernamental și/sau local.

III.2.1. POLITICI EDUCAȚIONALE PENTRU ROMI, ÎNTRE EDUCAȚIA PENTRU MINORITĂȚI NAȚIONALE ȘI ACCESUL LA EDUCAȚIE A GRUPURILOR VULNERABILE⁸

Politicele referitoare la educația minorităților etnice din România au fost definite atât ca politici “pentru minorități”, cât și ca politici privind “accesul la educație al grupurilor dezavantajate”. Cu aceste accepțiuni și delimitări a operat și Ministerul Educației Naționale, structura care se ocupă de primul set de politici fiind plasată la Departamentul de politici pentru minorități, care funcționează în cadrul Direcției Generale de Predare/Învățare în Limbile Minorităților și Relația cu Parlamentul, iar cea de a doua la Direcția Generală de Învățământ Preuniversitar.

Politicele pentru predare în limbile minorităților au fost marcate de moștenirile din trecutul socialist și de vechile sau mai noile reglementări internaționale și europene, abordarea de tipul “grup defavorizat” fiind o dezvoltare mai târzie în demersul politicilor educaționale românești.

În contextul interetnic specific țării noastre, politica identitară legată de relațiile româno-maghiare domină gândirea despre drepturile minorităților etnice. Între 1996–2000, când UDMR a intrat pentru prima dată la guvernare și nu a existat nicio strategie sau organizație care să îi reprezinte pe romi la acest nivel, ordonanțele guvernamentale și notificările cu privire la școlarizarea romilor au fost gândite după

---

⁸ Sursă: *Strategii identitare și educație școlară. Raport de cercetare despre accesul copiilor romi la școală* (EDUMIGROM - România) de Enikő Vincze și Hajnalka Harbula, Cluj, EFES, 2011, pp. 59-73.

modelul celor pentru minoritatea maghiară, model în care perspectiva culturală era dominant, operându-se cu raționamente de genul: accesul la școală pentru minoritatea maghiară din România înseamnă dreptul la autonomie culturală, care generează revendicări privind înființarea unor instituții de învățământ exclusiv maghiare de la ciclul preșcolar până la nivel universitar, și implicit, învățarea limbii, literaturii și istoriei maghiare, precum și studierea tuturor disciplinelor în limba maghiară. Școlarizarea a fost considerată un instrument pentru menținerea și dezvoltarea identității, atât în sens etno-cultural, cât și ca modalitate de exprimare a apartenenței la etnonațiunea maghiară pe lângă apartenența la națiunea civică dominantă.

În timpul procesului de aderare a României la Uniunea Europeană, diferite instituții europene și organizații internaționale au jucat un rol major în definirea politicilor pentru romi. La nivel European, cu mult înainte de acest moment, a existat un interes real și concret pentru de definirea și soluționarea “problemei romilor”. Conceptul de rom/țigăan ca “problemă europeană” a fost reiterat oficial în 1993, atunci când o rezoluție a Consiliului Europei a declarat romii ca fiind “o minoritate cu adevărat europeană”. Astfel, comunitățile de romi au fost identificate în aproape fiecare țară europeană, cu o populație totală între șapte și nouă milioane (12 milioane, potrivit altor estimări). Încălcările drepturilor omului și deteriorarea condițiilor socio-economice de viață ale romilor a obligat în 2000 Comunitatea Europeană să pună în aplicare *Directiva privind egalitatea rasială*,⁹ care a fost precedată în anii 1990 de multe alte inițiative, una dintre ele fiind crearea European Roma Rights Center (ERRC) în 1996, cu rolul de a monitoriza situația romilor din Europa. De la înființarea sa, ERRC a demonstrat că rasismul anti-țigănesc este înfloritor nu numai în țările candidate din Europa Centrală și de Est, dar și în statele membre mai vechi ale Uniunii Europene.¹⁰

Monitorizat în timpul procesului de aderare, guvernul român a elaborat o serie de politici generale pentru romi, care referiri importante și la educație. Din păcate însă, după cum arată evaluarea lor din diverse momente, aceste politici au generat rezultate puține, principal caz fiind lipsa de fonduri și de planuri concrete de punere a lor în aplicare la nivel local (EUMAP, 2007, 365–368).

La 25 aprilie 2001 a fost adoptată *Strategia Națională pentru Îmbunătățirea Situației Romilor*, pentru perioada 2001–2010, modificată și completată cu *Hotărârea Guvernului nr. 522/19* în aprilie 2006 și completată de un *Master Plan* de măsuri pentru perioada 2006–2008. Pe lângă multele sale obiective, *Strategia* s-a interesat și de participarea școlară slabă a romilor în sistemul de învățământ, precum și de abandonul școlar timpuriu la aceștia, de tendința de a crea clase separate, numai pentru romi, de neimplicarea membrilor comunităților de romi în programele de recuperare școlară, de lipsa de locuințe adecvate și de infrastructură, de numărul mare de șomeri în cadrul acestei etnii, precum și de lipsa de cursuri de recalificare profesională la care aceștia să aibă acces. Evaluările timpurii ale punerii în aplicare a acestei strategii pentru romi au fost critice, indicând faptul că la nivel local și în termeni de coordonare centrală au putut fi identificate progrese puține. În 2003, câteva guverne europene și alte părți interesate au convenit să adere la documentul-cadru

---

⁹ *The Racial Equality Directive 2000/43/EC* (<http://www.stop-discrimination.info/43.0.html>).

¹⁰ Mai multe despre activitatea ERRC la <http://www.errc.org>.

intitulat *Deceniul de Incluziune a Romilor (2005–2015)*,¹¹ care a definit următoarele obiective în ceea ce privește îmbunătățirea educației pentru romi:

- creșterea participării copiilor romi în învățământul preșcolar (cu 5 la sută în fiecare an);
- creșterea ratei de absolvire a învățământului obligatoriu (clasele I-X) de către copiii romi;
- creșterea participării copiilor romi la învățământul post-obligatoriu și terțiar (cu cel puțin cinci la sută pe an);
- realizarea unui climat educațional deschis și incluziv (eliminarea școlilor segregate până în 2008 și formarea profesorilor în vederea susținerii acestui demers);
- valorificarea și conservarea patrimoniului cultural al romilor (studiul limbii și istoriei romani, curriculum-ul mainstream îmbogățit cu elemente de istoria și cultura romilor);
- promovarea relației școală-comunitate (prin formarea mediatorilor școlari, programul “A doua șansă” pentru ciclul primar și gimnazial, și prin cursuri de educație a adulților).

În 2004, prin intermediul Oficiului pentru Problemele Romilor (în prezent Agenția Națională pentru Romi), guvernul României a elaborat un plan de acțiune, ca parte a *Deceniului de Incluziune a Romilor*, plan ce nu a mai fost adoptat.

Selectând câteva obiective concrete, guvernul României a prevăzut mai multe acțiuni, inclusiv aceea de a elimina clasele și școlile segregate, până în 2008 și crearea de oportunități pentru a asigura un curriculum complet în limba romani pentru copii din învățământul primar și preșcolar.

Politicile guvernamentale menționate mai sus au obținut finanțare considerabilă din partea Comisiei Europene prin intermediul programelor multianuale PHARE. Cel mai important proiect în domeniu intitulat “Acces la educație pentru grupuri dezavantajate, cu focalizare pe romi”, a fost inițiat în 2000 de către Ministerul Educației și Cercetării și de Agenția Națională pentru Romi. Proiectul s-a desfășurat de-a lungul mai multor etape.¹² După aceste programe accentual s-a mutat treptat de la

---

¹¹ *Deceniul de Incluziune a Romilor (2005–2015)* este un angajament politic al guvernelor europene pentru a îmbunătăți statutul socio-economic și incluziunea socială a romilor. Acesta se concentrează pe domeniile prioritare ale educației, ocupării forței de muncă, sănătății și locuirii, angajându-se să ia în considerare și alte probleme cruciale, cum ar fi sărăcia, discriminarea și integrarea perspectivei de gen (<http://www.romadecade.org>). Deceniul s-a încheiat cu o evaluare critică publicată recent de secretariatul decadei cu titlul *A Lost Decade? Reflections on Roma Inclusion, 2005-2015* ([http://www.romadecade.org/cms/upload/file/9809_file1_final-lost decade. Pdf](http://www.romadecade.org/cms/upload/file/9809_file1_final-lost%20decade.Pdf)).

¹² Etapa I a început în anul 2001, fiind axată pe romi, cu scopul de a lupta împotriva excluderii sociale și a marginalizării și de a promova drepturile omului și egalitatea de șanse. Proiectele au fost implementate în 2003–2004 în zece județe.

Etapa a II-a a început în 2003 și a fost pusă în aplicare între 2004 și 2006, cu o finanțare de 9.000.000 de euro de la UE, plus 2.300.000 EUR de la guvernul român. Fără a se concentra pe un grup etnic specific, această etapă a inclus activități în 12 județe, cu scopul de a îmbunătăți condițiile de învățământ; pentru a stimula înscrierea timpurie, a reduce ratele de abandon școlar și de a stimula înscrierea în programele “A doua șansă” la nivelurile primar și secundar pentru cei care nu au finalizat învățământul obligatoriu. Scopul era promovarea educației incluzive pentru toți, printre altele, și pentru elevii cu nevoi educaționale speciale. De asemenea, proiectul a vizat în mod specific segregarea în 12 județe-pilot, și a inclus sprijin pentru diferiți actori locali implicați în procesul de desegregare.

mediatorii școlari romi, de la inspectorii școlari romi, de la învățarea limbii, istoriei și tradițiilor romani, la măsuri de „discriminare pozitivă,” menite să asigure locuri speciale pentru elevii romi în sistemul de învățământ, prin programul “A doua șansă” sau prin programe care facilitau accesul la educația preșcolară, până la recunoașterea nevoii de desegregare și de a introduce o curriculă multi- și interculturală.

Noua Strategie guvernamentală pentru romi, adoptată în 2011, a setat politicile din domeniu prin prisma incluziunii romilor, cea din urmă structurând și politicile educaționale. Această strategie a continuat să se bazeze pe fonduri extrabugetare, în mod dominant pe fonduri europene, neexcluzând însă apelul la alte surse (fondurile norvegiene și elvețiene). În ceea ce privește politicile guvernamentale pentru romi din domeniul educației, acestea nu au cunoscut inițiative majore după aderarea României la Uniunea Europeană, marile sale capitole, prezentate în continuare, fiind elaborate înainte de 2007.

III.2.1.1. Politici educaționale pentru romi privind asigurarea egalității de șanse

Politicile care vizează egalitatea de șanse sunt de obicei bazate pe recunoașterea faptului că, deoarece sunt produse de factori structurali, inegalitățile sociale sunt înscrise în practicile instituționale, eliminarea lor necesitând o intervenție la acest nivel. Semnele timpurii ale unei politici care a vizat egalizarea șanselor având ca țintă romii din România au fost măsurile încorporate în reglementările ministeriale dintre 1998 și 2000, bazate pe necesitatea de “a fi democratice față de romi” și “de a-i ajuta în calitate de cetățeni din aceeași țară, sau ca persoane care ținesc să aparțină Uniunii Europene”. Ele au definit piste speciale pentru dezvoltarea a ceea ce avea să devină elita romă, inclusiv oportunități pentru asigurarea reprezentării civice și culturale. Inițiativa “locurilor speciale pentru romi” în licee și universități s-a lansat tocmai în acest spirit. Sistemul acesta nu a fost singurul mijloc prin care politicile egalității de șanse au fost puse în funcțiune, incluzându-se și alte măsuri, cum ar fi: angajarea de inspectorii școlari romi la inspectoratele județene și de consilieri pe problemele romilor (în mod necesar de etnie romă) la Ministerul Educației, înființarea instituției medierii școlare, programul “A doua șansă” și inițiativa referitoare la grădinițele estivale.

Primele două inițiative – aceea privind inspectorii școlari și mediatorii romi – s-au bazat pe convingerea că sistemul românesc de învățământ are nevoie de experți motivați să rezolve problema accesului redus la o educație de calitate. În plus față de cunoștințele aprofundate despre situația comunităților de romi, experții vizați trebuiau

---

Etapa a III-a, începută în 2004, avea ca scop dezvoltarea instituțională la nivel național, județean, și la nivel comunitar, luând în considerare strategiile Ministerului Educației legate de accesul la educație pentru toți copiii. Au fost vizate 27 de județe care nu au fost implicate în etapele anterioare ale proiectului.

Etapa a IV-a, Phare 2005 (9.330.000 euro), a început din noiembrie 2007, în județele implicate în Phare 2004 și a vizat difuzarea mai bună a informațiilor despre locurile rezervate tinerilor romi în școli de artă, profesionale și școli de meserii, angajarea inspectorilor școlari romi în toate inspectoratele școlare județene, creșterea vizibilității culturii și istoriei romilor în programele școlare, reproiectarea curriculei pentru a include abordări multiculturală și asigurarea transportului la școală pentru copiii din zone îndepărtate (EUMAP, 2007).

să aibă contacte directe cu acestea, să se bucure de încrederea lor, dar și de autoritate față de ne-romi. Potrivit EUMAP: “Ideea mediatorilor școlari romi în România a fost introdusă pentru prima oară în anii 1996–1997 de către ONG-ul Romani CRISS, împreună cu Institutul Intercultural Timișoara. Inspectorul pentru învățământul în limba romani, profesorul Gheorghe Sarău, a coordonat proiectarea fișei postului pentru mediatorii școlari” (EUMAP, 2007, 383). În anul școlar 1998–1999 mediatorii au fost instruiți și au lucrat în cadrul proiectului-pilot intitulat “A doua șansă pentru mai vechile abandonuri școlare”, care a fost inițiat de către Fundația pentru o Societate Deschisă România, și a continuat prin Centrul Educația 2000+. Datorită Directivei Guvernului nr. 721/14 mai 2004, ocupația de mediator școlar a fost introdusă în Codul Ocupațiilor din România (MECT, 2007). Cu toate acestea, în realitate, statutul mediatorilor a continuat să fie confuz. Ei au fost angajați de către școli sau de către inspectoratele școlare județene ca personal auxiliar. De la bun început au primit salarii foarte mici și au avut de înfruntat nesiguranța locului de muncă, în timp ce trebuiau să facă față unei munci foarte dificile. Responsabilitățile mediatorilor au inclus: oferta de sprijin pentru părinți și familiile de romi, încurajarea copiilor să participe la viața școlară, reprezentarea comunității de romi la școală și a școlii în cadrul comunității, consultarea părinților romi cu privire la sistemul educațional, prevenirea și medierea conflictelor între familie și școală, creșterea gradului de conștientizare în rândul autorităților cu privire la problemele romilor, promovarea valorilor multiculturalității și a școlii incluzive. În mai 1998, Direcția Generală pentru Predare în Limba Minorităților de la Ministerul Educației a numit un inspector școlar pentru romi. Un an mai târziu, o ordonanță ministerială a fost semnată în vederea angajării unui inspector școlar pentru romi la fiecare inspectorat județean. Această ultimă decizie a întâlnit obstacolele la nivel local. O altă ordonanță însă (nr. 4219/ 17 august 1999) a numit 23 de persoane pe aceste poziții. Aceasta a fost urmată de mai multe inițiative din partea Ministerului Educației de a reglementa poziția mediatorului școlar și a inspectorului pentru romi pe piața muncii.¹³

O altă manifestare concretă a politicii egalității de șanse a fost Programul “A doua șansă”, inițiat de Centrul Educația 2000+ , în 1999, și lansat în anul 2000 ca program experimental. Acest program viza “prevenirea excluziunii sociale și profesionale a tinerilor din familii foarte sărace, care au abandonat învățământul obligatoriu și nu au atins competențele minime pentru obținerea unui loc de muncă”. Programul a fost inițial pilotat în 11 școli, pentru 350 de elevi, și a fost preluat de către Ministerul Educației în 2003, dobândind acoperire națională prin programul Phare” (EUMAP, 2007, 369). Conform reglementărilor din sistemului de învățământ românesc, în cazul în care o persoană este cu mai mult de doi ani mai în vârstă decât vârsta elevilor clasei, ea nu mai poate frecventa școala. Programul “A doua șansă” oferea celor care erau în această situație, încă o șansă, prin înființarea de clase speciale. Din păcate, fondurile publice pentru programul “A doua șansă” fiind precare a pus sub risc implementarea lui în momentul încetării sprijinului din partea Programului Phare. În plus, întreruperea acestui program din partea școlilor a fost deseori justificată cu explicația lipsei de solicitări în acest sens.

Problemele de abandon școlar și de non-frecventare de către romi a școlii au fost vizate și de un alt document ministerial (Notificarea nr. 42 047/4 octombrie

---

¹³ Hotărârea Guvernului nr. 1539/19 iulie 2007, Notificarea nr. 25 436/ 28 ianuarie 2008, Notificarea nr. 28859/26 martie 2007 ce conține descrierea atribuțiilor inspectorului școlar pentru problemele educaționale ale romilor, Notificarea nr. 28859/23 martie 2007 etc.

2007). Aceasta a abordat nevoia de a motiva cadrele didactice în vederea organizării grădinițelor estivale pentru copiii romi și ne-romi care nu au fost înscriși în unitățile preșcolare și care doresc să se înscrie în învățământul primar. Proiectul grădinițelor estivale s-a lansat în anul 2001. Anterior, organizația Romani CRISS a inițiat un program-pilot în acest sens, în cooperare cu Ministerul Educației și UNICEF România. Programul a fost gândit ca intervenție locală, cu scopul de a-i ajuta pe copiii ajunși aproape de vârsta școlarizării care nu au beneficiat de pregătirea oferită de grădinițe. Ulterior, Direcția Generală pentru Predare/Învățare în Limbile Minorităților Naționale din cadrul Ministerului Educației, în colaborare cu Fundația Ruhama din Oradea, a obținut un sprijin generos din partea Fondului Social European pentru un proiect de trei ani, intitulat “Toată lumea la grădiniță, toată lumea la școală”, pentru a organiza grădinițe de vară/estivale pentru 8000 de copii din România. Inițiatorii proiectului au apreciat că au găsit cheia de a atrage și motiva copiii să se înscrie la școală și că proiectul este un început bun pentru ei în viață și societate.

Pe de altă parte, în timp ce educația segregată a romilor a fost recunoscută de către guvern ca un obstacol serios în fața oportunităților egale la educație, măsurile concrete pentru a diminua această segregare nu au fost proporționale cu amploarea problemei [...], numărul de mediatori școlari romi calificați rămânând foarte scăzut față de nevoile sistemului de învățământ [...]. Altă poziție creată să faciliteze măsurile pentru integrarea educațională a romilor – inspectorul școlar pentru romi de la inspectoratele școlare județene – a rămas, de asemenea, partial valorificată, funcțiile de inspector școlari romi nefiind clar definite, iar poziția insuficient bugetată”(Decade Watch, 2008, 37–38).

III.2.1.2. Politicile pentru asigurarea învățământului în limba maternă și multiculturalismul

În 1998, Ministerul Educației a emis o ordonanță cu specificarea că limba romani trebuie privită ca o limbă minoritară, care poate fi predată patru zile pe săptămână în clasele I–IV și VI–IX, și cinci zile pe săptămână în clasa a V-a. În acest fel, statul a recunoscut oficial limba romani și a acceptat ca aceasta să fie predată în școli în clase de 15-25 de elevi, chiar și pentru grupuri mai mici. Măsura s-a aplicat începând cu anul școlar 1998/1999. Un raport al CEDIMR-SE (2000) se referea la această ordonanță, cu specificația că “va avea nevoie de timp” pentru a fi pusă în aplicare și ca să devină eficientă, dar că este sigur că numărul de școli în care predarea în limba romani are loc este în continuă creștere.

În ceea ce privește ideea de interculturalitate, aceasta abia dacă a fost prezentă în reglementările guvernamentale din anii 1990. În această perioadă, studiul limbii și istoriei romani a fost considerat ca “dreptul romilor”. Evident, predarea în limba romani nu era posibilă fără profesori de etnie romă. Formarea lor a început abia în 1997. Din 1997, un total de 490 de studenți au fost înscriși la cursuri regulate la Catedra de limbă și literatură romani din cadrul Facultății de Litere de la Universitatea București. Din anul școlar 2007/2008, catedra a inițiat un curs la distanță cu aproximativ 60 de studenți pe an. Un raport notează: “În anul școlar 2005-2006, din 280 mii cadre didactice active în România, 490 (0,18%) sunt profesori romii care au fost instruiți de către Ministerul Educației și partenerii acestuia între 2000 și 2005. Ei

predau limba romani și istoria și cultura romilor, începând cu nivelul preșcolar și încheind cu liceul, elevilor care se identifică ca romi” (EUMAP, 2007, 387).

Formarea profesorilor ne-romi cu privire la cultura romani a început în 2004, fiind inițiată de către Ministerul Educației și Cercetării și Salvați Copiii România. Finanțarea pentru această inițiativă a fost asigurată de UNICEF România, Proiect on Ethnic Relations (Târgu-Mureș) și Departamentul pentru Relații Interetnice din cadrul Guvernului României. În cadrul acestui program 450 de cadre didactice au beneficiat de stagii de formare” (EUMAP, 2007, 369).

De-a lungul anilor, Ministerul Educației a finanțat mai multe activități extracurriculare referitoare la dreptul de a studia romani și de a învăța despre cultura romilor, inițind în 2000 și un concurs național anual de limba romani, ca olimpiadă școlară. Un concurs național de artă și creație roma pentru câștigătorii Olimpiadei a avut loc apoi pe litoralul Mării Negre, urmat de un festival de folclor tradițional, organizat pentru prima dată în 2007 cu 170 de participanți, de concursul național “Diversitatea”, organizat în școli, în colaborare cu Proiect for Ethnic Relations și Departamentul de Relații Interetnice al Guvernului și de un concurs național de istoria și tradițiile romilor pentru cei care studiază această materie în școli.

Ideea de “curriculum multicultural” este o evoluție relativ recentă în politicile educaționale românești. Ordonanța Ministerului Educației nr. 3774/ 22 aprilie 2008 se referă la măsuri care recunosc caracterul multietnic al societății românești. Aceste măsuri prevăd introducerea a două discipline opționale în programa școlară: “Educație interculturală” la nivelul gimnazial și “Drepturile omului”, la liceu. Cadrul elaborării Ordonanței a fost Anul European pentru Dialog Intercultural (2008). Ideea educației multiculturale este consolidată prin Ordonanța nr. 1529/18 iulie 2007, care se referă la necesitatea de a dezvolta diversitatea în programa școlară. Această ordonanță definește drept obligatorie introducerea de elemente de istorie a minorităților din România la disciplina istorie, atât la nivel gimnazial, cât și la cel liceal.

III.2.1.3. Politici educaționale pentru desegregarea școlară

De-a lungul anilor 1990, autoritățile publice din domeniu încercau să ascundă practicile segregaționiste, afirmând că segregarea școlară nu este discriminatorie, chiar dacă încă de pe atunci cercetările privind școlile segregate au arătat impactul negativ al practicilor segregaționiste asupra accesului la educație de calitate al copiilor romi (Surdu, 1998). Abia în aprilie 2004 Ministerul Educației și Cercetării a emis o notificare (nr. 29323), recunoscând și condamnând segregarea și invitând la colaborare cu inspectorul școlar pentru romi, în vederea dezvoltării unor planuri de acțiune pentru desegregare. Dar, desegregarea era încă dificil de aplicat din mai multe motive, inclusiv din cauza structurii administrative descentralizate a sistemului de învățământ din România și a lipsei unui instrument legislativ și administrative care să pedepsească segregarea. Inspectoratele școlare nu au tratat problema segregării suficient de serios. Ca urmare, “clase segregate au continuat să existe și părinții romi care doreau să își înscrie copiii în școli etnic mixte au continuat să fie direcționați în școlile lor segregate de cartier” (Andruszkiewicz, 2006, 6).

În 2006, organizația Romani CRISS și Agenția *Împreună* au elaborat și prezentat Comisiei Europene un raport de țară alternative despre modul în care problema segregării a fost tratată în România: “O problemă recunoscută oficial de

către Ministerul Educației și Cercetării este segregarea elevilor pe criterii etnice în cadrul sistemului educațional. La data de 20 aprilie 2004, ca urmare a presiunilor venite din partea societății civile și altor actori, Ministerul Public a emis Notificarea nr. 29323, care interzicea segregarea copiilor romi în sistemul educațional. Notificarea condamnă segregarea ca pe o <formă severă de discriminare> și arată că o consecință a acesteia este accesul inegal la educația de calitate” (Raport Romani Criss, 2006, 21). Concret, notificarea prevede că “Segregarea este o formă foarte gravă de discriminare. Cu excepția școlilor/claselor unde toate subiectele sunt predate în limba romani, segregarea în educație implică separarea intenționată sau neintenționată a copiilor romi de ceilalți copii în școli, clase, clădiri, astfel încât numărul copiilor romi este disproporționat mai mare decât cel al ne-romilor, în comparație cu raportul dintre copiii romi de vârstă școlară din totalul populației de vârstă școlară dintr-o zonă particulară”(ibid). Raportul arată că, în ciuda recunoașterii oficiale a existenței segregării școlare, cazuri de segregare în educație sunt încă întâlnite la nivel de clase sau școli, în diferite regiuni din România. Raportul a recomandat inițierea unei campanii publice împotriva segregării în educație, care trebuia să se adreseze în primul rând reprezentanților MECT (profesorii și directorii de școli, inspectorii), părinților romi și ne-romi, societății civile și unui public larg. În același timp, organizațiile de romi au sugerat că “Notificarea 29323/ 2004 pentru desegregare trebuie să dobândească o mai mare putere juridică prin adoptarea unui Ordin al ministrului educației sau a unei hotărâri de Guvern și că este necesar ca instanța să sancționeze cazurile de segregare, astfel încât să se trimită mesajul clar că segregarea este ilegală și că poate avea repercusiuni ca urmare a încălcării legii” (ibid., 22).

În 2007, Romani CRISS a identificat și documentat alte cazuri de segregare școlară a romilor, și le-a prezentat Consiliului Național pentru Combaterea Discriminării. Pe atunci, Consiliul Național a definit cazuri de discriminare în două sate din județul Harghita, la o școală din județul Dolj și la două școli din Craiova. După aceasta, în februarie 2007, Romani CRISS a inițiat *Memorandumul pentru cooperare în ceea ce privește accesul tinerilor romi din România la o educație de calitate prin desegregarea școlară*. Acest document a fost semnat de către Ministerul Educației, Agenția Națională pentru Romi, Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării, OSCE/ODIHR, Centrul Romilor *Amare Rromentza*, Institutul Intercultural din Timișoara, Salvați Copiii - România, Centrul Regional PER și Fundația Ovidiu Rom. Toți co-semnatarii s-au angajat la elaborarea unei strategii cu privire la desegregare. Ca urmare a acestor demersuri la nivel național, Ministerul Educației a adoptat *Ordonanța nr 1540/19 iulie 2007 privind prevenirea, eliminarea și interzicerea segregării școlare a copiilor romi*. Ordonanța definește segregarea ca o formă gravă de discriminare, care are efecte negative asupra accesului copiilor la educație de calitate. Ministerul Educației, Cercetării și Tineretului a adoptat apoi *Ordinul nr. 1539/19 iulie 2007 privind angajarea și activitatea mediatorilor școlari*, și *Ordinul nr 1529/18 iulie 2008 privind includerea problemei diversității culturale în curriculum-ul național*. După toate aceste evenimente au existat mai multe alte inițiative care urmăreau să pună în aplicare politica de desegregarea în domeniul educației. European Roma Rights Center, de exemplu, observa că “eforturile de a plasa copiii romi din clase și școli separate în domeniul educației integrate au fost realizate în principal în cadrul proiectelor desfășurate de organizațiile neguvernamentale (ex. în Bulgaria) și/sau în cadrul proiectelor Phare (în România), fără perspective clare pentru transformarea activităților experimentale în politică a guvernului” (ERRC, 2007, 37–38). Pe de altă parte, este important de subliniat că și o formă de stimulent financiar, legată de educația integrată, a fost introdusă în România

în 2005, dar și că, din păcate, astăzi ea nu mai este practică. Ministerul Educației a introdus atunci între criteriile pentru acordarea gradației de merit și activitățile de desegregare. Din păcate, se oferea doar o opțiune, ceea ce nu implica și obligația de desegregare.

Modul în care reglementările privind desegregarea s-au implementat a evidențiat caracterul limitat al acestor măsuri, datorat în primul rând faptului că directorii de școli puteau considera că desegregarea nu este obligatorie. Cazurile identificate de către Romani CRISS în întreaga țară au fost aduse în atenția Consiliului Național pentru Combaterea Discriminării, care mai târziu le-a recunoscut ca fiind cazuri de discriminare.

Roma Participation Program (RPP) din cadrul Open Society Institute a avut și el un impact important asupra sensibilizării cu privire la efectul negativ imens al segregării școlare, acordând un sprijin considerabil inițiativelor de desegregare din Europa Centrală și de Est. RPP “și-a îndreptat eforturile spre eliminarea segregării și spre promovarea accesului deplin la educația de calitate pentru romi. A militat pentru creșterea gradului de conștientizare privind această problemă la nivel internațional și național. A căutat să implice guvernele în formularea unor strategii coerente de desegregare, pentru că, fără participarea lor, procesul de desegregare s-a dovedit că nu este durabil. A sprijinit inițiativele ONG-urilor romi de a demonstra în mod concret că desegregarea este posibilă și integrarea poate funcționa “(RPP, 2002, 5).

Din 2005 Roma Education Fund a jucat un rol major în sprijinirea programelor privind asigurarea desegregării școlare.

III.2.2. PROGRAMUL „A DOUA ȘANSĂ” PÂNĂ LA APARIȚIA NOII LEGI A EDUCAȚIEI NAȚIONALE

După cum am precizat anterior, punctul de plecare al programului „A doua șansă” este anul școlar 1999-2000, când, în cadrul unui proiect al Centrului Educația 2000+, finanțat de Ministerul Afacerilor Externe din Norvegia, a fost inițiat în învățământul obligatoriu un program de combatere a marginalizării și excluderii sociale și profesionale a tinerilor care au abandonat învățământul obligatoriu și care nu au competențele minime necesare ocupării unui loc de muncă. Proiectul a fost continuat de către Ministerul Educației Naționale prin intermediul Programelor PHARE, după cum urmează:

a) Programul *PHARE 2001 RO 01.04.02: Accesul la educație al grupurilor deza-vantajate, cu focalizare pe romi*, finanțat de Uniunea Europeană și de Guvernul României.

Un obiectiv al acestuia a fost asigurarea celei de-a doua șanse în educație pentru persoanele care nu și-au finalizat studiile în învățământul obligatoriu (corecția abandonului).

Valoarea adăugată de Programul PHARE 2001, față de cel din 1999 a constat în:

- Modificări datorate schimbărilor legislative, în sensul adaptării programului în contextul extinderii învățământului obligatoriu la zece clase, modificarea programelor de formare profesională inițială de nivel I (dispariția școlilor de ucenici și înlocuirea lor cu școlile de arte și meserii, restructurarea calificărilor profesionale, adaptarea acestora la cerințele pieței muncii);

- Studii cu privire la structura programului „A doua șansă” în România comparativ cu situația din alte țări europene;

- Elaborarea de materiale privind educația adulților;
- Includerea aspectelor privind educația adulților în formarea cadrelor didactice;
- Asigurarea unui sprijin financiar pentru școlile care au fost implicate în program.

În pofida acțiunilor întreprinse, s-au constatat că un număr mare de cursanți nu puteau participa la acest program, pentru că nu au finalizat învățământul primar. A apărut astfel nevoia de a crea cadrul legislativ pentru implementarea programului și la acest nivel.

b) Prin noul program *PHARE RO./2003/005-551.01.02 Acces la educație pentru grupuri dezavantajate*, cu aceeași finanțare, Ministerul Educației a avut în vedere extinderea mecanismelor deja create în cadrul Programului PHARE 2001, redefinind grupul-țintă și zonele de educație și intervenție prioritare, pe baza criteriilor socio-economice, culturale și educaționale.

Ca valoare adăugată Programul PHARE 2003 aduce:

- Crearea cadrului legislativ de organizare a programului „A doua șansă”: metodologia de organizare, noi planuri-cadru (Ordinul MECT nr. 5160/6.10.2005; Ordinul MECT nr. 5333/25.10. 2005; Ordinul MECT nr. 5735/29.12.2005);

- Inițierea componentei „A doua șansă” – învățământ primar;
- Elaborarea unui nou curriculum centrat pe competențe (noi programe școlare);
- Elaborarea materialelor educaționale care să permită implementarea noului program: ghidurile elevului/cursantului, ghidurile profesorului, ghiduri de evaluare.

c) Programul *PHARE RO.2004/016-772.01.01 Acces la educație pentru grupuri dezavan-tajate* s-a concentrat pe modul în care acest programul este implementat în județe. În această direcție, eforturile Ministerului Educației s-au concretizat în asigurarea sprijinului instituțional și a consilierii școlilor care derulau acest programul prin:

- Oferirea de materiale informative și de promovare a programului „A doua șansă”: Broșura de promovare a programului, construcția unei secțiuni speciale în cadrul site-ului [www. acceslaeducatie.edu.ro](http://www.acceslaeducatie.edu.ro), pagina web pentru școli, pagina web pentru cursanți;

- Reeditarea de materiale-suport (ghidurile, alte materiale);
- Editarea de noi materiale educaționale: *Ghidul directorului de școală*; „ABC-ul progra-mului „A doua șansă”;

- Proces de monitorizare: chestionare pentru directorii școlilor, inspectorii școlari, cadrele didactice implicate în program, evaluarea materialelor educaționale, ghid pentru intervierea cursanților, mese rotunde la nivel județean;
- Formarea cadrelor didactice, inspectori, directori CCD, formatori etc.;
- Seminar de formare a formatorilor de cadre didactice, în vederea stabilirii de persoane-resursă la nivel județean, capabile să livreze cursuri (printr-o ofertă a CCD-urilor) pentru cadrele didactice care predau în programul „A doua șansă”– Sinaia, august 2007;
- Completarea cadrului legislativ de desfășurare a programului, prin OMEN nr. 2268 /28.09.2007 privind aplicarea programului „A doua șansă” (în anul școlar 2005–2006 programul s-a derulat experimental în județele în care s-a implementat Programul PHARE „Acces la educație pentru grupuri dezavantajate”, iar în 2007 a fost revizuit și extins la nivel național);
- Monitorizarea cursurilor de formare derulate la nivel județean și elaborarea planurilor de acțiune ameliorative pentru județele vizitate;
- Formarea coordonatorilor județeni ai programului „A doua șansă”, în cadrul unei consfătuiri organizate de MECT;
- Elaborarea fișei postului pentru persoane implicate în program la nivel județean și local.

Metodologia Programului a fost modificată prin Ordinul 5619 din 13 octombrie 2009.

d) Prin Programul *PHARE RO/2005/017-553.10.01.02. Acces la educație pentru grupuri dezavantajate*, MECI s-a concentrat, în continuare, pe implementarea programului în județe, obiectiv realizat prin monitorizarea implementării programului „A doua șansă” în cele 19 județe care beneficiau de granturi în acest sens.

e) Monitorizarea a continuat și cadrul programului *PHARE.RO/2006/018-147.01.01.02 „Evaluarea impactului și diseminarea rezultatelor programelor PHARE.RO. Acces la educație pentru grupuri dezavantajate”* prin realizarea unei cercetări în perioada dec. 2008 – oct. 2009, care s-a finalizat cu elaborarea unui studiu de impact.

III.2.3. FORMAREA MEDIATORILOR ȘCOLARI ȘI POLITICILE EDUCAȚIONALE INTEGRATIVE

a) Mediatorul școlar în legislația educațională integrativă:

- *HG 522/2006* pentru modificarea și completarea Hotărârii Guvernului nr. 430/2001 privind aprobarea Strategiei Guvernului României de îmbunătățire a situației romilor (în vigoare);

- *Ordinul MECT nr.1540/19.07.2007* privind interzicerea segregării școlare a copiilor romi și aprobarea metodologiei pentru prevenirea și eliminarea segregării școlare a copiilor romi (în vigoare, cu indicatori de incluziune);

- *Ordinul MECT NR.1529/ 18.07.2007* privind dezvoltarea problematicii diversității în curriculum național (în vigoare);

- *Ordinul MECT nr. 1539/19.07.2007* privind normele de încadrare și de activitate ale mediatorului școlar (în vigoare);

b) Mediatorul școlar: drepturi și obligații (*Anexa 2* la O.M.E.C.T. nr. 1539/19.07.2007):

c) Criteriile și metodologia pe baza cărora sunt identificate unitățile școlare în care se impune furnizarea serviciilor de mediere școlară (criterii de tip: educational, socio-economic și cultural), conform *Ordinului MECT nr. 1539/19.07.2007*;

d) Modificări aduse, în acest context, de *Notificarea nr. 25.436/28 ianuarie 2008* a MECT privind încadrarea mediatorului școlar.

III.2.4. EDUCAȚIA INCLUZIVĂ, NEDISCRIMINATORIE, DESEGREGATĂ ÎN *LEGEA NR. 1/2011*¹⁴ (LEGEA EDUCAȚIEI NAȚIONALE)

Pentru prima dată de după 1989, nediscriminarea este ridicată, prin *Legea Nr.1/2011*, *Legea Educației Naționale*, la rang de ideal educațional în România.

Această lege asigură cadrul pentru exercitarea sub autoritatea statului român a dreptului fundamental la învățatură pe tot parcursul vieții, reglementând structura, funcțiile, organizarea și funcționarea sistemului național de învățământ de stat, particular și confesional.

Legea are ca viziune promovarea unui învățământ orientat pe valori, creativitate, capacități cognitive, capacități volitive și capacități acționale, cunoștințe fundamentale și cunoștințe, competențe și abilități de utilitate directă, în profesie și în societate.

Misiunea asumată de lege este de formare prin educație a infrastructurii mentale a societății românești, în acord cu noile cerințe, derivate din statutul României de țară membră a Uniunii Europene și din funcționarea în contextul

---

¹⁴*Legea nr. 1/2011/Legea Educației Naționale*, cu modificările și completările ulterioare: completată și modificată prin *Legea 166/2011*; reglementată de *OUG 84/2012*; abrogată parțial, completată și modificată prin *Legea 187/2012*; completată și modificată prin *OUG 21/2012*; abrogată parțial, completată și modificată prin *OUG 92/2012*; completată și modificată prin *OUG 14/2013*; modificată prin *OUG 103/2013*; abrogată parțial, completată și modificată prin *OUG 117/2013*; modificată prin *Legea 62/2013*; completată prin *Legea 206/2013*; modificată și completată prin *OUG 16/2014*; modificată și completată prin *OUG 49/2014*; modificată prin *OUG 83/2014*; abrogată parțial, completată și modificată prin *OUG 94/2014*; modificată prin *Legea 1/2014*.

globalizării, și de generare sustenabilă a unei resurse umane naționale înalt competitive, capabilă să funcționeze eficient în societatea actuală și viitoare.

Idealul educațional al școlii românești constă, portivit acestei legi organice, în dezvoltarea liberă, integrală și armonioasă a individualității umane, în formarea personalității autonome și în asumarea unui sistem de valori care sunt necesare pentru împlinirea și dezvoltarea personală, pentru dezvoltarea spiritului antreprenorial, pentru participarea cetățenească activă în societate, pentru incluziune socială și pentru angajare pe piața muncii. Statul roman, se angajează să asigure, prin intermediul și pe bazele acestei legi, cetățenilor României drepturi egale de acces la toate nivelurile și formele de învățământ preuniversitar și superior, precum și la învățarea pe tot parcursul vieții, fără nicio formă de discriminare. Drepturile sunt recunoscute în mod egal minorilor care solicită sau au dobândit o formă de protecție în România, minorilor străini și minorilor apatrizi a căror ședere pe teritoriul României este oficial recunoscută conform legii.

Conform acestei legi, principiile care guvernează învățământul preuniversitar și superior în România, precum și învățarea pe tot parcursul vieții sunt următoarele:

- a) principiul echității - în baza căruia accesul la învățare se realizează fără discriminare;
- b) principiul calității - în baza căruia activitățile de învățământ se raportează la standarde de referință și la bune practici naționale și internaționale;
- c) principiul relevanței - în baza căruia educația răspunde nevoilor de dezvoltare personală și social-economice;
- d) principiul eficienței - în baza căruia se urmărește obținerea de rezultate educaționale maxime, prin gestionarea resurselor existente;
- e) principiul descentralizării - în baza căruia deciziile principale se iau de către actorii implicați direct în proces;
- f) principiul răspunderii publice - în baza căruia unitățile și instituțiile de învățământ răspund public de performanțele lor;
- g) principiul garantării identității culturale a tuturor cetățenilor români și al dialogului intercultural;
- h) principiul asumării, promovării și păstrării identității naționale și a valorilor culturale ale poporului român;
- i) principiul recunoașterii și garantării drepturilor persoanelor aparținând minorităților naționale, dreptul la păstrarea, la dezvoltarea și la exprimarea identității lor etnice, culturale, lingvistice și religioase;
- j) principiul asigurării egalității de șanse;
- k) principiul autonomiei universitare;
- l) principiul libertății academice;
- m) principiul transparenței - concretizat în asigurarea vizibilității totale a deciziei și a rezultatelor, prin comunicarea periodică și adecvată a acestora;
- n) principiul libertății de gândire și al independenței față de ideologii, dogme religioase și doctrine politice;
- o) principiul incluziunii sociale;

- p) principiul centrării educației pe beneficiarii acesteia;
- q) principiul participării și responsabilității părinților;
- r) principiul promovării educației pentru sănătate, inclusiv prin educația fizică și prin practicarea activităților sportive;
- s) principiul organizării învățământului confesional potrivit cerințelor specifice fiecărui cult recunoscut;
- t) principiul fundamentării deciziilor pe dialog și consultare;
- u) principiul respectării dreptului la opinie al elevului/studentului ca beneficiar direct al sistemului de învățământ.

Se poate observa cu ușurință că 11 din cele 21 de principii ale legii au legătură directă cu garantarea și asigurarea educației incluzive, nediscriminatorii și nesegregate, principiul incluziunii sociale fiind afirmat și susținut categoric, ca principiu distinct.

Prin articolul 4, literele d) și e), educația și formarea profesională a copiilor, a tinerilor și a adulților în România au ca finalitate principală formarea competențelor, înțelese ca ansamblu multifuncțional și transferabil de cunoștințe, deprinderi/abilități și aptitudini, necesare pentru formarea unei concepții de viață, bazate pe valorile umaniste și științifice, pe cultura națională și universală și pe *stimularea dialogului intercultural*, educarea în spiritul demnității, toleranței și *respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului* (s.n, M.B.), în articolul 5 (1), făcându-se precizarea esențială că “În domeniul educației și al formării profesionale prin sistemul național de învățământ, dispozițiile prezentei legi prevalează asupra oricăror prevederi din alte acte normative. În caz de conflict între acestea se aplică dispozițiile prezentei legi.”

La art. 10, alineatul (1) al legii este precizat că în România “învățământul este serviciu de interes public și se desfășoară, în condițiile prezentei legi, în limba română, precum și în limbile minorităților naționale și în limbi de circulație internațională”, iar la alineatul (2) că ”În fiecare localitate se organizează și funcționează unități de învățământ sau formațiuni de studiu cu limba de predare română și/sau, după caz, cu predarea în limbile minorităților naționale ori se asigură școlarizarea fiecărui elev în limba sa maternă în cea mai apropiată localitate în care este posibil,” Articolul 12, alineatul (1), (2), (3) și (6) stipulează foarte clar că statul susține antepreșcolarii, preșcolarii, elevii și studenții cu probleme și nevoi sociale, precum și pe aceia cu cerințe educaționale speciale, acordând burse sociale de studii elevilor și studenților proveniți din familii defavorizate, precum și celor instituționalizați, în condițiile legii, garantând dreptul la educație al tuturor persoanelor cu cerințe educaționale speciale, învățământul special și special integrat fiind parte componentă a sistemului național de învățământ preuniversitar.

Conform acestei legi (art. 14.1) Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului proiectează, fundamentează și aplică strategiile naționale în domeniul educației, cu consultarea asociațiilor reprezentative ale profesorilor, structurilor asociative reprezentative ale părinților, structurilor asociative ale universităților și școlilor de stat, particulare și confesionale, Consiliului Minorităților Naționale, sindicatelor reprezentative din învățământ, asociațiilor reprezentative ale elevilor, asociațiilor reprezentative ale studenților, autorităților administrației publice, mediului

de afaceri și organizațiilor neguvernamentale finanțatoare care susțin programe educative/federații ale furnizorilor de servicii sociale.

Art. 16 precizează că ”Învățământul general obligatoriu este de 11 clase și cuprinde învățământul primar, învățământul gimnazial și primii 2 ani ai învățământului secundar superior, învățământul liceal devine obligatoriu până cel mai târziu în anul 2020” și că în scopul realizării finalităților educației și a formării profesionale prin sistemul național de învățământ, *învățământul liceal de stat este generalizat și gratuit*, iar art. 17 că ”Pe durata școlarizării în învățământul pre-universitar, cu excepția învățământului postliceal, copiii beneficiază de alocația de stat pentru copii, în condițiile legii”.

Autoritățile administrației publice locale asigură buna desfășurare a învățământului preuniversitar în localitățile în care acestea își exercită autoritatea (art. 20, alin.1), neîndeplinirea de către autoritățile administrației publice locale a obligațiilor ce le revin în organizarea și funcționarea învățământului preuniversitar sancționându-se conform legii.

Alte prevederi importante ale Legii Educației Naționale se referă la caracterul deschis al sistemului de învățământ (art. 21, alineatul 1), la garantarea dreptului la educație diferențiată, pe baza pluralismului educațional, în acord cu particularitățile de vârstă și individuale ale elevilor (idem, alin.3), precum și la asigurarea organizării pentru copiii cu cerințe educaționale speciale sau nedeplasabili din motive medicale a învățământului la domiciliu sau pe lângă unitățile de asistență medicală (art. 25, alin.4).

Pentru persoanele care depășesc cu 4 ani vârsta corespunzătoare clasei din învățământul primar sau gimnazial și care, din diferite motive, nu au absolvit acel nivel de învățământ până la vârsta de 14 ani, legea asigură prin Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului apro-barea organizării de programe educaționale de tip "A doua șansă" (art. 29, alin.4 și art. 30, alin.2).

În secțiunea 12: *Învățământul pentru persoanele aparținând minorităților naționale*, la art. 45, legea prevede următoarele discriminări pozitive pentru copiii minorităților naționale:

- Pe raza unei unități administrativ-teritoriale, cu mai multe unități de învățământ cu predare în limbile minorităților naționale, funcționează cel puțin o unitate școlară cu personalitate juridică, pentru fiecare limbă maternă, indiferent de efectivul de elevi.

- În cazul unităților de nivel gimnazial sau liceal cu predare în limbile minorităților naționale, singulare în municipiu, oraș sau comună, se acordă personalitate juridică, indiferent de efectivul de elevi.

- Elevii care, în localitatea de domiciliu, nu au posibilitatea de a învăța în limba lor maternă sunt sprijiniți prin decontul transportului la cea mai apropiată școală cu predare în limba maternă sau primesc cazare și masă gratuite în internatul unității de învățământ cu predare în limba maternă.

- În unitățile conexe învățământului preuniversitar din județele în care funcționează forme de învățământ în limbile minorităților naționale se asigură încadrarea cu specialiști și din rândul minorităților naționale, cu respectarea criteriilor de competență profesională.

- Cadrele didactice care predau la grupe sau clase cu predare integrală în limba minorităților naționale trebuie să facă dovada competenței profesionale în limba minorității naționale respective și au dreptul la pregătire și perfecționare în limba de predare, în țară sau în străinătate.

- Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului asigură materiale didactice specifice disciplinelor predate în limba maternă.

- Pentru elevii aparținând minorităților naționale, Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului asigură manualele școlare, care pot fi: manuale elaborate în limba de predare a minorităților naționale și manuale traduse din limba română sau manuale de import, avizate de Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului, pentru titlurile needitate din cauza tirajului redus.

- În cadrul Institutului de Științe ale Educației din subordinea Ministerului Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului va funcționa și o secție de cercetare și inovare pentru învățământul cu predare în limbile minorităților naționale.

- În finanțarea de bază a unității de învățământ preuniversitar cu predare în limbile minorităților naționalei costul standard per elev și per preșcolar se calculează după un coeficient mărit pe baza factorilor de corecție, luând în considerare predarea în limba minorității naționale sau a limbii minorității naționale. În cazul acestor unități se are în vedere izolarea lingvistică, geografică și numărul redus de elevi și preșcolari.

Iar la art. 46 că:

- În cadrul învățământului preuniversitar cu predare în limbile minorităților naționale toate disciplinele se studiază în limba maternă, cu excepția disciplinei Limba și literatura română.

- În învățământul preuniversitar, activitatea de predare și de educare la Limba și literatura maternă, la istoria și tradițiile minorităților naționale respective și la Educația muzicală se realizează pe baza programelor și a metodologiilor specifice elaborate de colective de experți cunoscători ai limbii și ai culturii minorității naționale respective și aprobate, potrivit legii.

- Elevilor aparținând minorităților naționale, care frecventează unități de învățământ cu predare în limba română sau în altă limbă decât cea maternă, li se asigură, la cerere, și în condițiile legii, ca disciplină de studiu, limba și literatura maternă, precum și istoria și tradițiile minorității naționale respective, ca parte a trunchiului comun.

- În învățământul gimnazial cu predare în limbile minorităților naționale se introduce, ca disciplină de studiu, Istoria și tradițiile minorităților naționale respective, cu predare în limba maternă.

- În programele și manualele de istorie se vor reflecta istoria și tradițiile minorităților naționale din România.

La *Secțiunea 13: Învățământul special și special integrat* sunt prevăzute următoarele:

Art. 48

(1) Învățământul special și special integrat, organizat pentru persoanele cu cerințe educaționale speciale sau alte tipuri de cerințe educaționale, stabilite prin

ordin al ministrului educației, cercetării, tineretului și sportului, se realizează pentru toate nivelurile de învățământ, diferențiat, în funcție de tipul și gradul de deficiență.

(2) Învățământul special și special integrat este gratuit și este organizat, de regulă, ca învățământ cu frecvență. În funcție de necesitățile locale, acesta se poate organiza și sub alte forme, în conformitate cu legislația în vigoare.

(4) Guvernul elaborează reglementări specifice pentru serviciile educaționale și de asistență, oferite copiilor cu cerințe educaționale speciale.

Art. 49

(1) Învățământul special se organizează, după caz, în unități de învățământ special și în unități de învățământ de masă.

(2) Învățământul special integrat se poate organiza în clase speciale și individual sau în grupe integrate în clase de masă. Efectivele formațiunilor de studiu din învățământul special și special integrat sunt stabilite de Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului, în funcție de tipul și gradul deficienței.

(5) Conținuturile învățământului special și special integrat, demersurile didactice, precum și pregătirea și formarea personalului care își desfășoară activitatea în domeniul educației copiilor cu cerințe educaționale speciale sunt stabilite prin metodologii elaborate de Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului.

Art. 51

(6) Copiii, elevii și tinerii cu cerințe educaționale speciale, integrați în învățământul de masă, beneficiază de suport educațional prin cadre didactice de sprijin și itinerante, de la caz la caz. Organizarea serviciilor de sprijin educațional se face de către CJRAE/CMBRAE și se reglementează prin metodologii specifice elaborate de Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului.

(7) Copiii și tinerii cu cerințe educaționale speciale, școlarizați în unitățile de învățământ special sau de masă, inclusiv cei școlarizați în alt județ decât cel de domiciliu, beneficiază de asistență socială constând în asigurarea alocației zilnice de hrană, a rechizitelor școlare, a cazarma-mentului, a îmbrăcăminte și a încălțăminte în quantum egal cu cel pentru copiii aflați în sistemul de protecție a copilului, precum și de găzduire gratuită în internate sau centrele de asistare pentru copiii cu cerințe educaționale speciale din cadrul direcțiilor generale județene/a municipiului București de asistență socială și protecția copilului.

Art. 53

Învățământul special dispune de planuri de învățământ, de programe școlare, de programe de asistență psihopedagogică, de manuale și de metodologii didactice alternative, adaptate tipului și gradului de dizabilitate și aprobate de Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului.

Art. 54

(1) În funcție de evoluția copilului se pot face propuneri de reorientare dinspre școala specială spre școala de masă și invers.

(8) Propunerea de reorientare se face de către cadrul didactic care a lucrat cu copilul în cauză sau de către părinții copilului/tutorele legal instituit și de către

psihologul școlar. Decizia de reorientare se ia de către comisia de expertiză din cadrul CJRAE/CMBRAE, cu acordul familiei sau al susținătorului legal.

În vederea obținerii unei calificări și a integrării în viața activă a tinerilor cu cerințe educaționale speciale, Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului, împreună cu Ministerul Muncii, Familiei și Protecției Sociale organizează ateliere protejate.

Conform prevederilor Legii Nr. 1/2011, art. 68 (1), curriculumul național pentru învățământul primar și gimnazial se axează pe 8 domenii de competențe-cheie care determină profilul de formare a elevului. Dintre acestea, cel puțin patru se referă explicit la incluziune, nediscriminare și la minorități, respectiv: competențele de comunicare în limba română și în limba maternă, în cazul minorităților naționale, competențele de comunicare în limbi străine, competențele sociale și civice și competențele de sensibilizare și de expresie culturală.

La art. 85 (2) legea prevede că “Statul subvenționează toate costurile aferente frecventării liceului pentru elevii provenind din grupuri socio-economice dezavantajate, precum și pentru cei care frecventează învățământul profesional, inclusiv pentru perioada stagiilor de pregătire practică. Modalitatea de subvenționare și criteriile de acordare a subvenției se stabilesc prin hotărâre a Guvernului, inițiată de Ministerul Educației Naționale”.

Noua Lege a Educației Naționale prevede și servicii de consultanță pentru educație incluzivă, servicii ce sunt furnizate în mod gratuit prin intermediul centrelor școlare de educație incluzivă (art. 99, lit. e), legiferând și forme și modalități de stimulare a competiției între unitățile școlare, “competiții bazate pe evaluarea instituțională a fiecărei unități de învățământ după două axe majore: *incluziune* și *performanță*. În urma evaluărilor după fiecare dintre cele două axe, se va realiza o clasificare a școlilor pe 5 niveluri: "Excelent", "Foarte bun", "Bun", "Satisfăcător" și "Nesatisfăcător". Sunt premiate atât școlile cu excelență în incluziune, cât și cele cu excelență în performanță, de stat, particulare sau confesionale. Școlile care obțin calificativul "Satisfăcător" sau "Nesatisfăcător" se supun monitorizării în vederea creșterii performanțelor“(art. 109, alin. (1), lit.a).

III.2.5. EDUCAȚIA INCLUZIVĂ ÎN REGLEMENTĂRILE ȘI DOCUMENTELE SUBSECVENTE LEGII NR. 1/2011 (LEGEA EDUCAȚIEI NAȚIONALE)

3.2.5.1. Reglementări privind asistența socială, organizarea și funcționarea învățământului special și special integrat

Ne vom referi în acest subcapitol la *Legea nr. 292/2011* (Legea asistenței sociale¹⁵), la *Regulamentul de organizare și funcționare a Centrelor județene/al municipiului București de resurse și de asistență educațională* (Anexă la *Ordinul*

---

¹⁵ *Legea nr.705/2001* privind sistemul național de asistență socială în România (Abrogată prin *Legea 47/2007*, abrogată și aceasta prin *Legea 292/2011*, în vigoare).

Ministrului Educației și Cercetării nr. 5418/08.11.2005¹⁶) și la ordinele de ministru nr. 5573/2011 și 5574/2011 privind Regulamentul de organizare și funcționare a învățământului special și special integrat, respective la Metodologia de organizare a serviciilor de sprijin educațional pentru copiii, elevii și tinerii cu cerințe educaționale speciale integrați în învățământul de masă.

Prin analiza și prelucrarea informațiilor din aceste reglementări vom extrage definiții și abordări care descriu instituțiile și/sau mecanismele instituționale create pentru promovarea lor.

Legea Nr. 292/2011 (Legea asistenței sociale)

În *Legea nr. 292/2011* sunt de identificat următorii termeni și următoarele concepte-cheie în analiza politicilor educaționale din domeniul incluziunii: *grupul vulnerabil, nevoia specială, procesul de incluziune socială și procesul de integrare socială*, iar ca mecanisme instituționale: *măsurile de prevenire și combatere a sărăciei și riscului de excluziune socială*, măsuri înscrise în cadrul mai general de acțiuni multidimensionale ale procesului de incluziune socială.

Articolul 6 din *Legea Nr. 292/2011* (Legea asistenței sociale) definește termenii menționați mai sus, după cum urmează:

- *grupul vulnerabil* ca desemnând persoane sau familii care sunt în risc de a-și pierde capacitatea de satisfacere a nevoilor zilnice de trai, din cauza unor situații de boală, dizabilitate, sărăcie, dependență de droguri sau de alcool, ori a altor situații care conduc la vulnerabilitate economică și socială;

- *nevoia specială* ca ansamblul de cerințe indispensabile pentru asigurarea integrării sociale a persoanelor care, din cauza afecțiunilor de sănătate, genetice sau dobândite pe parcursul vieții, prezintă o dizabilitate, precum și a persoanelor care, din diverse motive de natură socială sunt dezavantajate în dezvoltarea personală;

- *procesul de incluziune socială* ca reprezentând ansamblul de măsuri și acțiuni multidimensionale din domeniile protecției sociale, ocupării forței de muncă, locuirii, educației, sănătății, informării-comunicării, mobilității, securității, justiției și culturii, destinate combaterii excluziunii sociale și asigurării participării active a persoanelor la toate aspectele economice, sociale, culturale și politice ale societății;

- *procesul de integrare socială* ca reprezentând interacțiunea dintre individ sau grup și mediul social, prin intermediul căreia se realizează un echilibru funcțional al părților,

Articolul 53 al aceleiași legi se referă la *Măsurile de prevenire și combatere a sărăciei și a riscului de excluziune socială* înscrise în cadrul mai general de acțiuni multidimensionale ale procesului de incluziune social prin care se asigură oportunitățile și resursele necesare pentru participarea persoanelor vulnerabile în mod deplin la viața economică, socială și culturală a societății, precum și la procesul de luare a deciziilor care privesc viața și accesul lor la drepturile fundamentale, menționându-se că pentru prevenirea și combaterea sărăciei și a riscului de excluziune socială, prin politicile publice inițiate statul asigură accesul persoanelor vulnerabile la

---

¹⁶ Abrogat prin Ordinul 5555/2011, modificat și completat prin OMEN Nr. 3608/2014.

unele drepturi fundamentale, cum ar fi: *dreptul la locuință, la asistență socială și medicală, la educație și la loc de muncă.*

Regulamentul de organizare și funcționare a Centrelor județene/al municipiului București de resurse și de asistență educațională (CJRAE/CMBRAE)

Documentul descrie structurile de tipul centrelor județene/al municipiului București de resurse și asistență educațională (CJRAE/CMBRAE) și centrele școlare pentru educație incluzivă, definind și concepte referitoare la *incluziunea și integrarea școlară, la educația specială, la dizabilitate, incapacitate și deficiență.*

Redăm în continuare câteva extrase din acest act normativ:

CJRAE/CMBRAE coordonează, monitorizează și evaluează, la nivel județean/al municipiului București, activitatea centrelor de asistență psihopedagogică și a cabinetelor de asistență psihopedagogică, a centrelor și cabinetelor logopedice interșcolare, colaborează cu *centrele școlare pentru educație incluzivă* în vederea asigurării serviciilor educaționale specializate, coordonează, monitorizează și evaluează servicii specializate de *mediere școlară.*

Articolul 5 descrie obiectivele activității CJRAE/CMBRAE, după cum urmează:

(a) cuprinderea și menținerea în sistemul de învățământ obligatoriu a tuturor copiilor/ tinerilor, indiferent de particularitățile lor psihoindividuale și sociale;

(b) asigurarea suporturilor suplimentare necesare desfășurării *educației de calitate* în funcție de potențialul biopsihosocial al fiecărui copil/tânăr;

(c) informarea și consilierea cadrelor didactice în spiritul optimizării activității didactico-educative;

(d) colaborarea cu factorii educaționali implicați în dezvoltarea personalității elevilor/tinerilor în scopul integrării optime a acestora în viața școlară, socială și profesională;

(e) implicarea părinților în activități specifice unei relații eficiente școală-familie-comunitate, ca bază a adaptării școlare și a integrării sociale a copiilor/tinerilor;

(f) organizarea elaborării de studii privind abandonul școlar, comportamentul deviant juvenil, anturajul negativ, activitățile extrașcolare/timpul liber;

(g) organizarea de programe și proiecte antiviolență în mediul educațional.

Articolul 8 menționează că aceste centre (CJRAE/CMBRAE) dezvoltă:

(a) servicii de *asistență psihopedagogică și de orientare școlară și profesională*, furnizate prin centrele județene și prin cabinetele școlare de asistență psihopedagogică;

(c) *servicii de evaluare, orientare/reorientare* dinspre școala specială spre școala de masă și invers, prin intermediul comisiei de orientare școlară și profesională, la propunerea serviciului de evaluare și orientare școlară și profesională din cadrul CJRAE/CMBRAE, în baza prevederilor art. 54 alin. (2) din Legea nr. 1/2011;

(d) *servicii de mediere școlară*, furnizate de mediatorii școlari;

(e) *servicii de consultanță pentru educație incluzivă*, furnizate de centrele școlare pentru educație incluzivă.

Anexa 3 Regulamentul-cadru privind organizarea și funcționarea centrelor școlare pentru educație incluzivă definește termenii și sintagmele specifice învățământului special și special integrat după cum urmează:

(a) *deficiență*: absența, pierderea sau alterarea unei structuri ori a unei funcții anatomică, fiziologice sau psihice a individului, rezultând în urma unei maladii, unui accident ori a unei perturbări, care îi împiedică participarea normală la activitate în societate;

(b) *incapacitate*: limitări funcționale cauzate de disfuncționalități, deficiențe fizice, intelectuale sau senzoriale, de condiții de sănătate ori de mediu și care reduc posibilitatea individului de a realiza o activitate motrică sau cognitivă ori un comportament;

(c) *dizabilitate*: rezultatul sau efectul unor relații complexe dintre starea de sănătate a individului, factorii personali și factorii externi care reprezintă circumstanțele de viață ale acestui individ;

(d) *educație specială*: ansamblul proceselor de punere în aplicare a programelor, activităților de învățare și asistență complexă de recuperare compensare psihoterapeutică, medicală, socială și culturală, adaptate persoanelor care nu reușesc independent să atingă, temporar sau pe toată durata școlarizării, un nivel de dezvoltare corespunzător vârstei, pentru formarea competențelor de bază în vederea pregătirii pentru viața de adult;

(e) *integrare școlară*: procesul de adaptare a persoanei cu cerințe educaționale speciale la normele și cerințele școlii pe care o urmează, de stabilire a unor relații afective pozitive cu membrii grupului școlar (clasa) și de desfășurare cu succes a activităților școlare;

(f) *incluziune școlară* - procesul permanent de îmbunătățire a serviciilor oferite de unitățile de învățământ pentru a cuprinde în procesul de educație toți membrii comunității, indiferent de caracteristicile, dezavantajele sau dificultățile acestora;

(g) *cerințe educaționale speciale (CES)* - necesități educaționale suplimentare, complementare, care solicită o școlarizare adaptată particularităților individuale și celor caracteristice unei anumite deficiențe sau tulburări/dificultăți de învățare, precum și o asistență complexă.

*Centrul școlar pentru educație incluzivă*¹⁷ este definit ca structura organizatorică de bază care are ca scop instruirea, educarea, recuperarea și integrarea socială a copiilor, elevilor și tinerilor. Un rol aparte în arhitectura instituțională a

---

¹⁷ Ca observație în ceea ce privește atribuirea diverselor denumiri acestor instituții școlare menționăm că, dacă în anii 2000 se insista pe denumiri de tipul *centre de resurse și documentare privind educația incluzivă/integrată*, odată cu Legea Educației Naționale din 2011 se impune sintagma *centru școlar pentru educație incluzivă*.

acestor centre îl au *comisiile interne de expertiză complexă* care sprijină comisiile de evaluare și orientare școlară și profesională din cadrul CJRAE/CMBRAE în luarea unor decizii corecte, în interesul suprem al copilului.

În *Ordinul 5573* din 7 octombrie 2011 privind aprobarea *Regulamentului de organizare și funcționare a învățământului special și special integrat*, Art. 20 lit. d), e), f) se insistă asupra accesului la educație al tuturor copiilor cu CES sau cu alte tipuri de cerințe educaționale, asupra nevoii de egalizare a șanselor și de asigurare a educației de calitate similare celei oferite copiilor de aceeași vârstă din școlile de masă, iar în *Ordinul nr. 5574* din 7 octombrie 2011 pentru aprobarea *Metodologiei privind organizarea serviciilor de sprijin educațional pentru copiii, elevii și tinerii cu cerințe educaționale speciale integrați în învățământul de masă* pe adaptarea curriculară ca proces de corelare a conținuturilor componentelor curriculumului național cu posibilitățile elevului cu CES, din perspectiva finalităților procesului de adaptare și de integrare școlară și socială a acestuia. Sunt, în acest sens, de menționat inadvertențe de definiție și interpretare între cele două documente și chiar în interiorul lor, inadvertențe ce pot duce, din cauza modului de organizare a învățământului special și special integrat, la diagnosticarea abuzivă a copiilor ca având CES pe criterii de rasă, naționalitate, etnie, limbă, religie sau de apartenență la o categorie defavorizată. Aici ar fi de analizat de către echipe de specialiști și factori de decizie mecanismul insidios și greu de dovedit prin care sunt evaluați și diagnosticați unii copii ca având CES, știindu-se faptul că în prezent se lucrează cu trei tipuri de diagnostic pe care îl primește copilul cu CES: un diagnostic medical, un diagnostic psihologic și un diagnostic educațional. Diferența o poate face (și o face de cele mai multe ori) opțiunea părinților care solicită orientarea copilului spre învățământul special din alte motive (materiale, financiare, sociale).

Ceea ce creează confuzie în continuare este faptul că educația specială și specială integrată sunt prezentate ca singura modalitate prin care copiii cu alte cerințe educaționale se pot adapta, integra școlară, profesional și social. Tendința generală este de a lua în considerare doar partea cu copiii cu CES, ceilalți cu alte tipuri de cerințe educaționale fiind prezentați ca nefiind la fel de importanți. De precizat că educația specială, așa cum este definită în *Regulamentul de organizare și funcționare a Centrelor județene/al municipiului București de resurse și de asistență educațională*, pe lângă programele, activitățile de învățare și asistență complexă de recuperare și compensare psihoterapeutică și medicală, include și programe *sociale și culturale* adaptate persoanelor care nu reușesc independent să atingă, temporar sau pe toată durata școlarizării, un nivel de dezvoltare corespunzător vârstei, pentru formarea competențelor de bază în vederea pregătirii pentru viața de adult. Un alt aspect care merită reținut și corectat pe viitor este menționat în Art. 18, care susține formarea priceperilor și a deprinderilor funcționale utile *integrării sociale, profesionale și vieții culturale* în comunitate și *asigurarea șanselor* și a condițiilor pentru continuarea pregătirii școlare pe diferite trepte de învățământ. Concepte precum *egalizarea șanselor, accesul la educație și educație de calitate* (Art. 20) sunt prezentate în Art. 76 printre alte tipuri de dificultăți de învățare, respectiv printre *cele de adaptare și integrare*, acestea nefiind specificate ca făcând parte din alte tipuri de cerințe educaționale, pentru a respecta *egalitatea de șanse* elevii cu dificultăți de învățare ar trebui să beneficieze și ei de educație remedială. De asemenea, nu există în legislația discutată o definiție clară aceea ce semnifică sintagma *copii cu alte tipuri de cerințe educaționale*, așa cum există *pentru copiii cu cerințe educative speciale*. Este un

concept de nișă, sub umbrela căruia ar putea să fie incluși copiii vulnerabili, așa cum sunt aceștia definiți în Legea asistenței sociale. Ideea este că acești copii, catalogați ca fiind cu *alte* cerințe educaționale, ar trebui integrați în învățământul de masă, cu oferire de suport educațional adecvat.

III.2.5.2. Programul „A doua șansă” după apariția noii Legi a Educației Naționale

Astăzi, programul „A doua șansă”- învățământ primar, funcționează în temeiul Art. 29 (4) din Legea Educației Naționale (Legea Nr. 1/2011), iar programul „A doua șansă”- învățământ secundar inferior, în temeiul Art. 30 (2) din aceeași lege.

În baza acestor prevederi legislative, prin *Ordinului M.E.C.T.S. Nr. 5248/31.08.2011 privind aplicarea programului „A doua șansă”*, au fost elaborate și aprobate metodologia privind organizarea procesului de învățământ în cadrul programului „A doua șansă” pentru învățământul primar, anexa nr. 1, la Ordin, planul-cadru de învățământ pentru programul „A doua șansă” pentru învățământul primar, anexa nr. 2, la Ordin, metodologia privind organizarea procesului de învățământ în cadrul programului „A doua șansă”- învățământ secundar inferior, anexa nr. 3 la Ordin și planul-cadru de învățământ pentru programul „A doua șansă”- învățământ secundar inferior, anexa nr. 4 la Ordin, urmate de *OMECTS Nr. 5528/04.10.2011 privind aprobarea programelor școlare integrate prin care se realizează educația de bază în cadrul programului „A doua șansă” - învățământ primar și de OMECTS Nr. 5529/04.10.2011 privind aprobarea programelor școlare pentru educația de bază în cadrul programului „A doua șansă” – învățământul secundar inferior.*

Revizuirea și dezvoltarea programului „A doua șansă” s-a continuat în cadrul proiectului „Educație, calificare și facilitarea tranziției spre un loc de muncă pentru elevi și tineri cu risc sau în situație de abandon școlar” din cadrul Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007 – 2013, axa prioritară 2 “Corelarea învățării pe tot parcursul vieții cu piața muncii”, domeniul major de intervenție 2.2 “Prevenirea și corectarea părăsirii timpurii a școlii”. Modificările aduse programului „A doua șansă” prin acest proiect sunt la nivel de metodologie, plan-cadru, curriculum și materiale educaționale.

Elemente novatoare introduse la nivelul metodologiei prin proiectul „Educație, calificare și facilitarea tranziției spre un loc de muncă pentru elevi și tineri cu risc sau în situație de abandon școlar” sunt după cum urmează:

a) Pregătirea profesională în calificări de nivel 2, după parcurgerea stagiilor de practică:

- Absolvenții Programului „A doua șansă”, pentru învățământul secundar inferior, care urmează stagiul de pregătire practică de 720 de ore și care susțin și promovează examenul de certificare a competențelor profesionale, dobândesc certificat de calificare profesională de nivel 2. Stagiile de pregătire practică pentru dobândirea calificării profesionale de nivel 2 se organizează conform prevederilor metodologiei, aprobată prin OMECTS Nr. 5730/2010, cu aplicarea programelor școlare pentru stagiile de pregătire practică în vederea dobândirii unei calificări profesionale de nivel 2, aprobată prin OMECTS Nr. 3646/04.02.2011.

- Absolvenții Programului „A doua șansă”, pentru învățământul secundar inferior, care nu parcurg stagiile de pregătire practică sau nu promovează examenul pentru certificarea competențelor profesionale beneficiază de o recunoaștere parțială a pregătirii profesionale, prin recunoașterea adevărilor de modul și prin nominalizarea competențelor profesionale dobândite în portofoliul personal pentru educație permanentă, care să le permită continuarea studiilor în sistemul de formare continuă a adulților.

b) Adaptarea la noua structură a învățământului obligatoriu, respectiv la curriculumul pentru ciclul inferior al învățământului liceal, filiera tehnologică, și nu la curriculumul pentru Școala de Arte și Meserii, curriculum aprobat prin OMECTS Nr. 3330 și 3331/2010.

c) Alocarea de credite profesionale pentru fiecare modul. Întregului program i-au fost alocate 100 de credite, conform planului-cadru pentru programul „A doua șansă”, învățământ secundar inferior. La acest număr de credite se adaugă creditele corespunzătoare parcurgerii celor 720 de ore din stagiile de practică, respectiv creditele alocate limbii materne, în cazul în care programul se desfășoară în limbile minorităților naționale.

d) O nouă procedură de evaluare, incluzând evaluarea inițială, evaluarea curentă, forma-tivă și evaluarea finală de modul, pentru educația de bază. În cadrul sesiunilor de evaluare programate în cursul unui an școlar elevii pot susține evaluări la modulele nepromovate, indiferent de numărul acestora.

e) Modificarea numărului de ore și a numărului de credite alocate disciplinelor prin planul- cadru, în sensul în care disciplinelor Limba și literatura maternă și Limba și literatura română li s-au alocat același număr de ore, același număr de credite, ele fiind pe aceeași poziție în planul-cadru de învățământ.

f) Alocările orare și de credite ale tuturor disciplinelor au suferit modificări în funcție de schimbările intervenite în organizarea învățământului preuniversitar prin transformarea Școlii de Arte și Meserii în liceu tehnologic.

g) Introducerea unor pachete cu discipline opționale cu alocare de credite. Acestea sunt oferite elevilor din programul ”A doua șansă”, învățământul secundar inferior, în cadrul anului IV de studiu. Elevul trebuie să opteze pentru parcurgerea unuia din pachetele de discipline opționale. Indiferent de opțiune, parcurgerea modulelor din interiorul pachetului ales îi asigură elevului obținerea a 6 credite.

h) Modificari legate de studiul limbilor moderne, în sensul în care grupul de elevi poate opta pentru studierea uneia din două discipline, ca limbă modernă 1. În această situație se va respecta numărul de ore și alocarea de credite, pe anii de studiu conform planului-cadru de învățământ, indiferent pentru care dintre cele două limbi moderne se face opțiunea. Cealaltă limbă modernă va avea statutul de limbă modernă 2 și vor fi respectate numărul de ore și alocarea de credite pe anii de studiu din planul-cadru. În cazul în care programul “A doua șansă”, pentru învățământul secundar inferior se organizează în una din limbile minorităților naționale, studiul disciplinei limba modernă 2 rămâne la decizia școlii. Aceasta va fi oferită dacă există cel puțin 8 solicitări scrise ale elevilor, în acest sens.

i) Revizuirea programelor școlare și elaborarea unor noi programe școlare. Programele școlare revizuite: programa pentru Limba și literatura română, engleză, matematică, științe, istorie, geografie, cultură civică/educație antreprenorială

j) Elaborare de programe școlare noi pentru franceză, arte, TIC, consiliere și orientare.

k) Curriculum integrat și novator pentru disciplina *Arte* (educația muzicală și educația plastică în curriculum integrat).

l) Restructurarea ghidurilor și elaborarea de noi ghiduri ale elevului și profesorului (59 de ghiduri ale elevului și ale profesorului, din care 40 revizuite și 19 ghiduri noi, inclusiv un ghid de adaptare curriculară pentru pregătirea profesională).

O mențiune importantă: în toate județele în care s-a implementat și monitorizat programul „A doua șansă” există strategii pentru asigurarea accesului la educație pentru grupurile dezavantajate. Unele au fost elaborate pe parcursul derulării proiectelor PHARE, altele sunt actualizate. Majoritatea sunt publicate pe website-ul inspectoratelor școlare, toate menționând programul „A doua șansă” (ADȘ) ca obiectiv distinct. Spre exemplu, județul Cluj: “Până în 2012, orice unitate de învățământ preuniversitar din rețeaua școlară a județului Cluj va putea fi certificată ca ȘCOALĂ INCLUZIVĂ” sau “Lecturate pentru părinții proveniți din comunități dezavantajate, fără ocupație, cu studii obligatorii nefinalizate, fără calificare, în vederea recrutării pentru programul “A doua șansă” (*Strategia ISJ Cluj – Educație incluzivă, 2009–2012*).

Practica a dovedit că rolul inspectoratelor școlare județene în implementarea, optimizarea și monitorizarea programelor de tip “A doua șansă” este hotărâtor, fiind de competența acestora să aprobe plata cadrelor didactice ce lucrează în program, să sprijine coordonatorii județeni ADȘ, să introducă în evaluarea instituțională criterii și punctaje pentru implicare în programul ADȘ, precum și să ofere informații și consultanță în legătură cu aceste programe recuperatorii și remediale.

Din acest punct de vedere, Inspectoratul Școlar Județean Cluj a oferit și poate oferi în continuare exemple de bune practici.

3.2.5.3. Educația incluzivă din perspectiva reglementărilor privind circumscripțiile școlare, înscrierea copiilor în clasa pregătitoare, a normelor metodologice privind determinarea costului standard per elev și a criteiilor de evaluare școli și cadre didactice

Existența circumscripțiilor școlare este o moștenire a sistemului de învățământ anterior anului 1989, fiind păstrată pentru a se asigura accesul copilului mic la unitatea școlară cea mai apropiată de domiciliu și reglementată cel mai recent, în temeiul art. 23 și 29 din Legea Educației Naționale (Legea Nr. 1/2011, cu modificările și completările ulterioare), prin *Ordinul MEN nr. 3111/2014 privind aprobarea Calendarului și a Metodologiei de înscriere a copiilor în învățământul primar pentru anul școlar 2014-2015*, publicat în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 115 din 17 februarie 2014.

Conform acestor reglementări normative, circumscripțiile școlare sunt constituite cu aprobarea inspectoratelor școlare și a autorității locale, la propunerea unităților de învățământ, care pot adăuga criteriului principal – acela privind adresa de domiciliu sau de reședință a părinților/tutorilor/întreținătorilor legali ai copiilor de vârstă școlară – și criterii specifice de departajare ce trebuie avizate de către

consilierul juridic al inspectoratului școlar și aprobate de către consiliul de administrație al acestuia.

În acest fel, deși învățământul primar este obligatoriu și deși art. 2 al *Metodologiei* prevede că “(2) Numărul de locuri care se alocă, prin cifra de școlarizare, pentru clasa pregătitoare, în învățământul de stat, *este mai mare sau egal cu numărul copiilor care au împlinit vârsta pentru a începe învățământul primar, asigurând astfel fiecărui copil un loc.* “(s.n., M.B.), copiii din zone defavorizate, fără acte de domiciliu, au toate șansele să rămână neșcolarizați sau să fie școlarizați ad-hoc în condiții certe de segregare.

Metodologia le-ar putea da, totuși, o speranță, în sensul în care la aliniatul (3) se prevede că “(3) Inspectoratele școlare vor soluționa orice situație legată de înscrierea la clasa pregătitoare în interesul educațional al elevului și în limitele legii.”

Rezultă, așadar, că în aceste situații, soluția se află la inspectoratele școlare.

În ceea ce privește costul standard per elev, acesta este stabilit anual prin hotărâre de guvern, privind aprobarea normelor metodologice de determinare a acestui cost, cea mai recentă hotărâre în acest sens fiind *HG Nr. 9/2015*, privind modificarea *HG nr. 72/2013*, publicată în *M. Of. Nr. 39* din 16.01.2015. Hotărârea prevede coeficienții de diferențiere care se aplică numai elevilor cu cerințe educaționale speciale, integrați în unitățile de învățământ de masă și care urmează curriculumul învățământului de masă, conform *Anexei 4* la sus-numita hotărâre.

Referitor la evaluarea instituțională, aceasta este reglementată de *Legea 87/2006 privind aprobarea, modificarea și completarea OUG 75/2005*, de *HG nr. 21/2007 privind aprobarea Standardelor de autorizare de funcționare provizorie a unităților de învățământ preuniversitar, precum și a Standardelor de acreditare și evaluare periodică a unităților de învățământ preuniversitar*, publicată în *MO nr. 38/18.01.2007*, de *HG nr. 22/2007 privind aprobarea Metodologiei de evaluare instituțională în vederea autorizării, acreditării și evaluării periodice a organizațiilor furnizoare de educație*, publicată în *MO nr. 59/ 25.01.2007* și de *HG nr. 1534/2008 privind aprobarea Standardelor de referință și a indicatorilor de performanță pentru evaluarea și asigurarea calității în învățământul preuniversitar*, publicată în *MO nr. 822/ 08.12.2008*.

Legea Nr.1/2011 (Legea Educației Naționale), cu modificările și completările ulterioare, prevede forme și modalități de stimulare a competiției între unitățile școlare, “competiții bazate pe evaluarea instituțională a fiecărei unități de învățământ după două axe majore: *incluziune și performanță*. În urma evaluărilor după fiecare dintre cele două axe, se va realiza o clasificare a școlilor pe 5 niveluri: "Excelent", "Foarte bun", "Bun", "Satisfăcător" și "Nesatisfăcător". Sunt premiate atât școlile cu excelență în incluziune, cât și cele cu excelență în performanță, de stat, particulare sau profesionale. Școlile care obțin calificativul "Satisfăcător" sau "Nesatisfăcător" se supun monitorizării în vederea creșterii performanțelor“(Art. 109, alin. (1), lit.a). În pofida acestui fapt niciunul dintre cei 43 de indicatori de evaluare a calității instituției de învățământ preuniversitar nu se referă explicit și prioritar la educația incluzivă.

Situația se repetă și în ordinele de ministru privind evaluarea cadrelor didactice, proces reglementat prin OMEC 6143/2011, OMECTS 4613/2013 și OMEN 3597/2014, în anexele cărora fișele-cadru de evaluare nu fac nicio referire la implicarea sau neimplicarea cadrului didactic/ didactic auxiliar în activități și/sau forme de educație incluzivă.

3.2.5.4. Educația incluzivă din perspectiva noului Regulament de organizare și funcționare a unităților de învățământ preuniversitar, dec. 2014

Referindu-se implicit sau explicit la educația incluzivă, *Regulamentul de organizare și funcționare a unităților de învățământ preuniversitar (ROFUIP)*, aprobat în 15 decembrie 2014, prin Ordinul Ministerului Educației Naționale Nr. 5.115, publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 23 din 13 ianuarie 2015, precizează în capitolul 1 următoarele:

- Conducerile unităților de învățământ își fundamentează deciziile pe dialog și consultare, promovând participarea părinților la viața școlii, respectând dreptul la opinie al elevului și asigurând transparența deciziilor și a rezultatelor, printr-o comunicare periodică, adecvată a acestora, în conformitate cu Legea educației naționale nr. 1/2011, cu modificările și completările ulterioare;

- Inspectoratele școlare stabilesc, pentru fiecare unitate administrativ-teritorială, după consultarea autorităților administrației publice locale, circumscripțiile școlare ale unităților de învățământ care școlarizează grupe/clase din învățământul preșcolar, primar și gimnazial;

- Circumscripția școlară este formată din totalitatea străzilor aflate în proximitatea unității de învățământ și arondate acesteia, în vederea școlarizării preșcolarilor/elevilor din învățământul preșcolar, primar și gimnazial;

- Unitățile de învățământ în cadrul cărora funcționează clase din învățământ obligatoriu sunt obligate să școlarizeze în învățământul primar și gimnazial, cu prioritate, în limita planului de școlarizare aprobat, elevii care au domiciliul în circumscripția școlară a unității de învățământ respective, înscrierea se face în urma unei solicitări scrise din partea părintelui, tutorelui sau susținătorului legal;

- Părintele, tutorele sau susținătorul legal are dreptul de a solicita școlarizarea copilului la o altă unitate școlară cu clase de învățământ primar sau gimnazial, decât cea la care domiciliul său este arondat. Înscrierea se face în urma unei solicitări scrise din partea părintelui, tutorelui sau susținătorului legal și se aprobă de către consiliul de administrație al unității de învățământ la care se solicită înscrierea, în limita planului de școlarizare aprobat, după asigurarea școlarizării elevilor din circumscripția școlară a unității de învățământ respective. Prin excepție, înscrierea în clasa pregătitoare se face conform metodologiei specifice, elaborate de Ministerul Educației Naționale.

Mai departe, în Capitolul 2 ROFUIP prevede:

- Durata și structura anului de studiu, alcătuirea schemei orare, precum și organizarea procesului de învățământ în cadrul programului „A doua șansă” sunt reglementate prin metodologie specifică, aprobată prin ordin al ministrului educației naționale;

- Prin hotărârea consiliului de administrație, la cererea părinților, unitățile de învățământ pot organiza activități cu elevii înainte sau după orele de curs, prin programul „Școală după școală”;

- Programul „Școală după școală” se organizează în baza metodologiei aprobate prin ordin al ministrului educației naționale.

Apoi în Capitolul 3, secțiunea 2 se afirmă:

- La nivelul unităților de învățământ se constituie, prin decizia directorului, dată în baza hotărârii consiliului de administrație, Comisia pentru prevenirea și combaterea discriminării și promovarea interculturalității.

- Comisia are drept scop promovarea, în cadrul unității de învățământ, a principiilor școlii incluzive. Școala incluzivă este o școală prietenoasă și democratică, care valorifică diversitatea culturală, o școală în care toți copiii sunt respectați și integrați fără discriminare și excludere generate de originea etnică, naționalitate, deficiențe fizice sau mentale, origine culturală sau socio-economică, religie, limbă maternă, convingerile, sexul, vârsta, infecția HIV, apartenența la o categorie dezavantajată sau orice criteriu sancționat de legislația pentru prevenirea și combaterea discriminării din România. Prevenirea și eliminarea fenomenului de segregare școlară, care reprezintă o formă gravă de discriminare, constituie o condiție imperativă pentru implementarea principiilor școlii incluzive (s.n., M:B);

- La nivelul unităților de învățământ preșcolar, primar și secundar inferior, comisia este formată din 3 membri: două cadre didactice și un reprezentant al părinților, tutorilor sau susținătorilor legali. La nivelul învățământului secundar superior și terțiar nonuniversitar comisia este formată din 5 membri: trei cadre didactice, un reprezentant al părinților, tutorilor sau susținătorilor legali și un reprezentant al elevilor. La ședințele de lucru ale comisiei sunt invitați să participe, acolo unde este posibil, în calitate de observatori, reprezentanți ai organizațiilor non-guvernamentale cu activitate în domeniul drepturilor omului;

- Principalele responsabilități ale comisiei pentru prevenirea și combaterea discriminării și promovarea interculturalității sunt următoarele:

✓ elaborarea unui plan de acțiune pentru prevenirea și combaterea discriminării și promovarea interculturalității, în scopul asigurării respectării principiilor școlii incluzive, în unitatea de învățământ;

✓ colaborarea cu părinții, tutorii sau susținătorii legali, mediatorii școlari, consiliul elevilor, Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului, Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării, organizații non-guvernamentale în domeniul drepturilor omului și alți factori interesați în scopul prevenirii și combaterii cazurilor de discriminare și a promovării interculturalității;

✓ propunerea unor acțiuni specifice, la nivelul claselor sau al unității de învățământ, care să contribuie la cunoașterea și valorizarea celuilalt, la promovarea interculturalității;

✓ elaborarea și implementarea unor coduri de conduită, care să reglementeze comporta-mentele nondiscriminatorii la nivelul unității de învățământ. Politica unității de învățământ, în acest sens, și procedurile respective trebuie să fie clare, coerente, consecvent aplicate și să presupună atât sancțiuni, cât și o abordare constructivă;

✓ identificarea și analiza cazurilor de discriminare și înaintarea de propuneri

de soluționare a acestora, consiliului de administrație, directorului unității de învățământ sau consiliului profesoral, după caz;

✓ prevenirea și medierea conflictelor apărute ca urmare a aplicării măsurilor ce vizează respectarea principiilor școlii incluzive;

✓ sesizarea autorităților competente în cazul identificării formelor grave de discriminare;

✓ monitorizarea și evaluarea acțiunilor întreprinse pentru prevenirea și combaterea discriminării și promovarea interculturalității;

✓ elaborarea și monitorizarea implementării planului de desegregare, acolo unde este cazul;

✓ elaborarea, anual, a unui raport care să conțină referiri la acțiunile întreprinse pentru prevenirea discriminării și la rezultatele obținute în rezolvarea cazurilor de discriminare și/sau, după caz, segregare. Raportul elaborat de comisia pentru prevenirea discriminării este inclus în raportul anual de analiză a activității desfășurate de unitatea de învățământ;

Inspectoratele școlare monitorizează activitatea comisiilor de combatere a discriminării din cadrul unităților de învățământ.

Titlul VII. Beneficiarii primari ai învățământului preuniversitar

Capitolul 2. Statutul beneficiarilor primari ai educației

Secțiunea 1. Drepturile beneficiarilor primari ai educației

- Orice cetățean român sau cetățean din țările Uniunii Europene, din statele aparținând Spațiului Economic European și din Confederația Elvețiană se poate înscrie și poate frecventa, în condițiile prevăzute de lege, orice formă de învățământ în limba română, în limbile minorităților naționale sau în limbi de circulație internațională, indiferent de limba sa maternă și de limba în care a studiat anterior;

- Antepreșcolarii, preșcolarii și elevii se bucură de toate drepturile constituționale, precum și de egalitate în toate drepturile conferite de calitatea de beneficiar primar al educației;

- Conducerea și personalul din unitatea de învățământ au obligația să respecte dreptul la imagine al antepreșcolarilor, preșcolarilor și a elevilor;

- Nicio activitate organizată în unitatea de învățământ nu poate leza demnitatea sau personalitatea antepreșcolarilor, preșcolarilor și a elevilor;

- Antepreșcolarii și preșcolarii pot beneficia de unele măsuri de protecție socială (hrană, supraveghere și odihnă) pe durata parcurgerii programului educațional în cadrul unității de învățământ respective, în condițiile stabilite de legislația în vigoare;

- În condițiile prevăzute de lege, elevii de la cursurile cu frecvență din învățământul preuniversitar de stat pot beneficia de diferite tipuri de burse: de performanță, de merit, de studiu și de ajutor social, bursa „Bani de liceu”, bursa profesională;

- Elevii pot beneficia și de bursă pe baza unui de contract încheiat cu operatori economici, ori cu alte persoane juridice sau fizice;

- Elevii pot beneficia de suport financiar și din sursele extrabugetare ale

unităților de învățământ de stat, în condițiile legii;

- Statul susține antepreșcolarii, preșcolarii și elevii cu probleme și nevoi sociale, precum și pe aceia cu cerințe educaționale special;

- Antepreșcolarii, preșcolarii și elevii din unitățile de învățământ de stat și particulare autorizate/acreditate și confesionale beneficiază de asistență medicală, psihologică și logopedică gratuită în cabinete medicale, psihologice și logopedice școlare, ori în unități medicale de stat;

- Elevii din învățământul obligatoriu, profesional și liceal de stat, particular autorizat/ acreditat beneficiază, pe tot parcursul anului calendaristic, de tarif redus cu 50% pentru transportul local în comun, de suprafață, naval și subteran, precum și pentru transportul intern auto, feroviar și naval;

- Elevii orfani, elevii cu cerințe educaționale speciale, precum și cei pentru care s-a stabilit o măsură de protecție specială, în condițiile legii, sau tutela beneficiază de gratuitate pentru toate categoriile de transport menționate la alin.(l) pe tot parcursul anului calendaristic;

- Ministerului Educației Naționale, prin unitățile de învățământ, decontează elevilor care nu pot fi școlarizați în localitatea de domiciliu, cheltuielile de transport, pe bază de abonament, în limita a 50 km, în conformitate cu prevederile legale;

- De aceeași facilitate beneficiază și elevii care locuiesc la internat sau în gazdă cărora li se asigură decontarea sumei ce reprezintă contravaloarea a 8 călătorii dus-întors pe semestru;

- Autoritățile administrației publice locale din localitatea de domiciliu a elevilor din învățământul obligatoriu, școlarizați într-o altă localitate, cu sprijinul agenților economici sau al colectivităților locale, al societăților de binefacere, precum și al altor persoane juridice sau fizice pot asigura acestor elevi, în situații bine justificate, servicii de transport, de masă și de internat;

- În condițiile stabilite prin hotărâre a Guvernului, statul subvenționează costurile aferente frecventării liceului de către elevii provenind din grupurile socioeconomice dezavantajate, precum și costurile pentru cei care frecventează învățământul profesional;

- Copiii/tinerii cu cerințe educaționale speciale, integrați în învățământul de masă, au aceleași drepturi ca și ceilalți elevi;

- Copiii/tinerii cu cerințe educaționale speciale sau alte tipuri de cerințe educaționale, stabilite prin ordin al ministrului educației naționale, au dreptul să fie școlarizați în unități de învățământ de masă, special și special integrat pentru toate nivelurile de învățământ, diferențiat, în funcție de tipul și gradul de deficiență;

-Includerea beneficiarilor primari ai educației în clase cu cerințe educaționale speciale, în urma diagnosticării abuzive pe diverse criterii (rasă, naționalitate, etnie, limbă, religie, apartenență la o categorie defavorizată), se sancționează conform prevederilor legale (s.n., M.B.).

Secțiunea 2

- *Se interzice organizarea unor examinări în vederea înscrierii elevilor în prima clasă a învățământului primar (s.n., M.B.).* Examinarea de specialitate, în acest caz, se va face numai în situația în care părintele, tutorele sau susținătorul legal decide

înscrierea copilului în clasa întâi, respectiv în clasa pregătitoare, înainte de vârsta stabilită prin lege și se realizează de către Centrul Județean de Resurse și Asistență Educațională /Centrul Municipiului București de Resurse și Asistență Educațională;

- Fac excepție unitățile de învățământ cu predare în limbile minorităților naționale, care pot organiza testări ale nivelului cunoașterii limbii de predare, în cazul în care numărul candidaților la înscrierea în clasa pregătitoare/clasa I depășește numărul de locuri, în baza metodologiei de înscriere în învățământul primar aprobate prin ordin al ministrului educației naționale;

- Organizarea unor examinări în vederea înscrierii elevilor în clasa I este permisă pentru unitățile de învățământ cu profil artistic și cu profil sportiv, în vederea testării aptitudinilor specifice, în baza metodologiei de înscriere în învățământul primar, aprobată prin ordin al ministrului educației naționale;

Titlul IX. Partenerii educaționali

Capitolul 1. Drepturile părinților, tutorilor sau susținătorilor legali

- Părintele, tutorele sau susținătorul legal al antepreșcolarului/preșcolarului/elevului are dreptul să decidă, în limitele legii, cu privire la unitatea de învățământ unde va studia copilul/elevul.

Capitolul 2. Îndatoririle părinților, tutorilor sau susținătorilor legali

- Potrivit prevederilor legale părintele, tutorele sau susținătorul legal are obligația de a asigura frecvența școlară a elevului în învățământul obligatoriu și de a lua măsuri pentru școlarizarea elevului, până la finalizarea studiilor;

- Părintele, tutorele sau susținătorul legal care nu asigură școlarizarea elevului, pe perioada învățământului obligatoriu, poate fi sancționat cu amendă cuprinsă între 100 lei și 1000 lei ori este obligat să presteze muncă în folosul comunității;

- Constatarea contravenției și aplicarea amenzilor contravenționale se realizează de către persoanele împuternicite de primar în acest scop, la sesizarea consiliului de administrație al unității de învățământ.

Capitolul 5. Consiliul reprezentativ al părinților/Asociația de părinți

- La nivelul fiecărei unități de învățământ funcționează consiliul reprezentativ al părinților;

- Consiliul reprezentativ al părinților din unitatea de învățământ este compus din președinții comitetelor de părinți;

- Consiliul reprezentativ al părinților are următoarele atribuții:

a) *se ocupă de conservarea, promovarea și cunoașterea tradițiilor culturale specifice minorităților în plan local, de dezvoltarea multiculturalității și a dialogului cultural;*

b) colaborează cu instituțiile publice de asistență socială/educațională specializată, direcția generală de asistență socială și protecția copilului, cu organele de autoritate tutelară sau cu organizațiile nonguvernamentale cu atribuții în acest sens, în vederea soluționării situației elevilor care au nevoie de ocrotire;

c) *susține conducerea unității de învățământ în organizarea și desfășurarea programului „Școala după școală”;*

- Consiliul reprezentativ al părinților/asociația de părinți a unității de

învățământ poate atrage resurse financiare extrabugetare, constând în contribuții, donații, sponsorizări etc., din partea unor persoane fizice sau juridice din țară și din străinătate, care vor fi utilizate pentru *acordarea de sprijin financiar sau material copiilor care provin din familii cu situație materială precară*;

Capitolul 6. Contractul educațional

- Unitățile de învățământ încheie cu părinții, tutorii sau susținătorii legali, în momentul înscrierii antepreșcolarilor/preșcolarilor/elevilor, în registrul unic matricol, un contract educațional în care sunt înscrise drepturile și obligațiile reciproce ale părților;

- Contractul educațional este valabil pe toată perioada de școlarizare în cadrul unității de învățământ;

- Eventualele modificări se pot realiza printr-un act adițional acceptat de ambele părți și care se atașează contractului educațional.

Capitolul 7. Școala și comunitatea. Parteneriate/protocoale între unitățile de învățământ și alți parteneri educaționali

- Unitățile de învățământ, de sine stătător sau în parteneriat cu autoritățile administrației publice locale și cu alte instituții și organisme publice și private: case de cultură, furnizori de formare continuă, parteneri sociali, organizații nonguvernamentale și altele asemenea pot organiza la nivel local centre comunitare de învățare permanentă, pe baza unor oferte de servicii educaționale adaptate nevoilor specifice diferitelor grupuri-țintă interesate;

- Unitățile de învățământ, în conformitate cu legislația în vigoare și prevederile prezentului regulament, pot iniția, în parteneriat cu autoritățile administrației publice locale și cu asociațiile de părinți, în baza hotărârii consiliului de administrație, activități educative, recreative, de timp liber, pentru consolidarea competențelor dobândite sau de accelerare a învățării, precum și *activități de învățare remedială cu elevii, prin programul „Școala după școală”*.

III.2.6. Glosar al definițiilor, termenilor și a expresiilor cu referire implicită la educația incluzivă utilizate în cuprinsul Legii Educației Naționale¹⁸ și în reglementările și documentele subsecvente acesteia

1. Așigurarea calității educației exprimă capacitatea unei organizații furnizoare de a oferi programe de educație în conformitate cu standardele anunțate și este realizată printr-un ansamblu de acțiuni de dezvoltarea capacității instituționale, de elaborare, planificare și implementare de programe de studiu, prin care se formează încrederea beneficiarilor că organizația furnizoare de educație îndeplinește standardele de calitate.

---

¹⁸ Este un fapt cel puțin curios că, desi se fac numeroase referiri la *educația incluzivă* pe parcursul legii, în glosarul de la sfârșitul acesteia, dintre cei 59 de termeni explicați lipsește tocmai termenul de referință: *incluziv/incluziune*.

2. Beneficiarii direcți ai educației și formării profesionale sunt antepreșcolarii, preșcolarii, elevii și studenții, precum și persoanele adulte cuprinse într-o formă de educație și formare profesională.

3. Beneficiarii indirecti ai educației și formării profesionale sunt familiile beneficiarilor direcți, angajatorii, comunitatea locală și, într-un sens larg, întreaga societate.

4. Cadrul național al calificărilor este un instrument pentru stabilirea calificărilor, în conformitate cu un set de criterii ce corespund unor niveluri specifice de învățare. Cadrul național al calificărilor are ca scop integrarea și coordonarea subsistemelor naționale de calificări și îmbunătățirea transparenței, accesului, progresului și calității calificărilor în raport cu piața muncii și societatea civilă.

5. Cadrul național al calificărilor din învățământul superior, denumit în continuare CNCIS, reprezintă instrumentul pentru stabilirea structurii calificărilor din învățământul superior. CNCIS are ca scop asigurarea coerenței calificărilor și a titlurilor obținute în învățământul superior. CNCIS asigură recunoașterea națională, precum și compatibilitatea și comparabilitatea internațională a calificărilor dobândite prin învățământul superior. CNCIS este parte a Cadrului național al calificărilor definit la pct. 7.

6. Calificarea este rezultatul formal al unui proces de evaluare și validare, care este obținut atunci când un organism competent stabilește că o persoană a obținut, ca urmare a învățării, rezultate la anumite standarde prestabilite.

7. Calitatea educației este ansamblul de caracteristici ale unui program de studii sau program de calificare profesională și ale furnizorului acestuia, prin care sunt îndeplinite standardele de calitate, precum și așteptările beneficiarilor.

8. Centrul de zi este o instituție de stat sau a unei organizații nonguvernamentale în care copiii cu deficiențe, transportabili, sunt găzduiți și îngrijiți în timpul zilei.

9. Centrul de educație este o unitate de învățământ organizată de către Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului sau de organizații neguvernamentale în parteneriat cu Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului, având ca scop și finalitate recuperarea, compensarea, reabilitarea și integrarea școlară și socială a diferitelor categorii de copii/elevi/tineri cu deficiențe.

10. Competența reprezintă capacitatea dovedită de a selecta, combina și utiliza adecvat cunoștințe, abilități și alte achiziții constând în valori și atitudini, pentru rezolvarea cu succes a unei anumite categorii de situații de muncă sau de învățare, precum și pentru dezvoltarea profesională ori personală în condiții de eficacitate și eficiență.

11. Competențele profesionale sunt un ansamblu unitar și dinamic de cunoștințe și abilități. Cunoștințele se exprimă prin următorii descriptori: cunoaștere, înțelegere și utilizare a limbajului specific, explicare și interpretare. Abilitățile se exprimă prin următorii descriptori: aplicare, transfer și rezolvare de probleme, reflecție critică și constructivă, creativitate și inovare

12. Competențele transversale reprezintă achiziții valorice și atitudinale care depășesc un anumit domeniu/program de studiu și se exprimă prin următorii descriptori: autonomie și responsabilitate, interacțiune socială, dezvoltare personală și profesională.

13. Controlul calității educației în unitățile de învățământ preuniversitar semnifică activități și tehnici cu caracter operațional, aplicate sistematic de o autoritate de inspecție desemnată pentru a verifica respectarea standardelor prestabilite.

14. Creditele pentru formare profesională reprezintă totalitatea rezultatelor învățării dobândite de o persoană pe parcursul unui program de formare profesională, folosite pentru a indica progresele înregistrate și completarea unui program de formare care conduce către obținerea unei calificări. Creditele sunt folosite pentru a permite transferul de la o calificare la alta, de la un nivel de calificare la altul și de la un sistem de învățare la altul.

15. Creditele de studii transferabile sunt valori numerice alocate unor unități de cursuri și altor activități didactice. Prin creditele de studii transferabile se apreciază, în medie, cantitatea de muncă, sub toate aspectele ei, efectuată de student pentru însușirea cunoștințelor și competențelor specifice unei discipline.

16. Criteriul reprezintă un set de standarde care se referă la un aspect fundamental de organizare și funcționare a unui/unei furnizor de educație/unități/instituții furnizoare de educație în procesul autorizării de funcționare provizorie/acreditării/evaluării și asigurării calității.

17. Cunoștințele reprezintă rezultatul asimilării, prin învățare, a unui ansamblu de fapte, principii, teorii și practici legate de un anumit domeniu de muncă sau de studii.

18. ECTS/SECT - Sistemul european de credite transferabile.

19. ECVET/SECTEFP - Sistemul european de credite transferabile pentru educație și formare profesională.

20. Educația este ansamblul proceselor de punere în aplicare a programelor și activităților de învățare și formare de competențe academice sau profesionale. Educația include atât activitățile de învățare în context formal, cât și în context nonformal sau informal.

21. Educația și formarea profesională reprezintă ansamblul coerent și continuu de activități și experiențe de învățare prin care trece subiectul învățării pe întreaga durată a traseului său educațional-formativ.

22. EQF/CEC - Cadrul european al calificărilor pentru învățare pe tot parcursul vieții - este un instrument de referință pentru a compara nivelurile de calificare ale diferitelor sisteme de calificări și care promovează atât învățarea de-a lungul vieții, cât și egalitatea de șanse în societatea bazată pe cunoaștere, precum și continuarea integrării cetățenilor pe piața europeană a muncii, respectând în același timp marea diversitate a sistemelor naționale de educație.

23. Evaluarea instituțională a calității constă în examinarea multicriterială a calității educației, a măsurii în care un furnizor de educație/unitatea/instituția furnizoare de educație și programele acesteia îndeplinesc standardele și standardele de referință. Atunci când evaluarea calității este efectuată de organizație, aceasta însăși ia forma evaluării interne. Atunci când evaluarea calității este efectuată de o agenție națională sau internațională specializată, aceasta ia forma evaluării externe.

24. Evaluarea rezultatelor învățării reprezintă procesul prin care se stabilește faptul că o persoană a dobândit anumite cunoștințe, deprinderi și competențe.

25. Indicatorul de performanță reprezintă un instrument de măsurare a gradului de realizare a unei activități desfășurate de furnizorul de educație/unitatea/instituția furnizoare de educație prin raportare la standarde, respectiv la standardele de referință. Nivelul minim al indicatorilor de performanță corespunde cerințelor unui standard. Nivelul maxim al indicatorilor de performanță corespunde cerințelor unui standard de referință, este opțional și diferențiază calitatea în mod ierarhic, progresiv.

26. Îmbunătățirea calității educației semnifică evaluarea, analiza și acțiunea corectivă continuă din partea furnizorului de educație/unității/instituției furnizoare de educație, bazată pe selectarea și adoptarea celor mai potrivite proceduri, precum și pe alegerea și aplicarea standardelor de referință.

27. Învățământul este un serviciu public organizat în condițiile unui regim juridic de drept public în scopul educării și formării profesionale a tinerei generații.

28. Învățământul cu frecvență, cu frecvență redusă și la distanță sunt forme de organizare a proceselor didactice care implică:

a) frecvență obligatorie pentru învățământul cu frecvență;

b) înlocuirea orelor de predare cu activități de studiu individual și întâlniri periodice, de regulă săptămânal, cu elevii/studentii/cursanții pentru desfășurarea activităților aplicative obligatorii prevăzute în planurile-cadru de învățământ/planurile de învățământ, pentru învățământul cu frecvență redusă;

c) înlocuirea orelor de predare cu activități de studiu individual și întâlniri periodice, desfășurarea seminarelor prin sistem tutorial și, obligatoriu, a tuturor activităților didactice care dezvoltă competențe și abilități practice în sistem față în față pentru învățământul la distanță.

29. Organizația interesată în furnizarea de servicii de educație este o persoană juridică ce cuprinde în statutul său activități de învățământ și se supune procesului de autorizare pentru a deveni furnizor de educație.

30. Programele educaționale de tip "A doua șansă" sunt programe educaționale care au ca scop sprijinirea copiilor/tinerilor/adulților care au părăsit prematur sistemul

de educație, fără a finaliza învățământul primar și/sau gimnazial, depășind cu cel puțin 4 ani vârsta de școlarizare corespunzătoare acestor niveluri, astfel încât aceștia să își poată completa și finaliza învățământul obligatoriu, precum și să poată obține o calificare profesională.

31. Programele de calificare profesională reprezintă oferta educațională care conduce la dobândirea unei calificări profesionale înscrise în Registrul național al calificărilor.

32. Programele de studii concretizează oferta educațională a unei organizații furnizoare de educație.

33. Programul de studii acreditat este programul de studii care îndeplinește cerințele minime ale standardelor și indicatorilor de performanță ai acreditării.

34. Programul de studii autorizat este programul de studii evaluat, avizat favorabil și care îndeplinește condițiile autorizării provizorii.

35. Punctele de credit pentru formare profesională reprezintă exprimarea numerică a importanței unei unități de rezultate ale învățării raportate la o calificare.

36. Registrul național al calificărilor este o bază de date națională ce cuprinde descrierea tuturor calificărilor din România.

37. Rezultatele învățării reprezintă ceea ce o persoană înțelege, cunoaște și este capabilă să facă la finalizarea unui proces de învățare. Rezultatele învățării se exprimă prin cunoștințe, abilități și competențe dobândite pe parcursul diferitelor experiențe de învățare formală, nonformală și informală.

38. Sistemul național de învățământ este constituit din ansamblul unităților și instituțiilor de învățământ de stat particulare și confesionale acreditate, de diferite tipuri, niveluri și forme de organizare a activității de educare și formare profesională.

39. Sistemul tutorial semnifică organizarea activităților didactice în învățământul la distanță de către un cadru didactic tutore și asigură:

a) desfășurarea activităților de învățare și evaluare atât la distanță, cât și față în față;

b) organizarea pe discipline și grupe care cuprind maximum 25 de elevi/studenți/cursanți.

40. Societatea cunoașterii este o societate în care cunoașterea constituie principala resursă, fiind creată, împărtășită și utilizată pentru a genera prosperitate și bunăstare membrilor săi.

41. Standardul reprezintă descrierea cerințelor formulate în termen de reguli sau rezultate, care definesc nivelul minim obligatoriu de realizare a unei activități în educație. Orice standard este formulat în termeni generali sub forma unui enunț și se concretizează într-un set de indicatori de performanță. Standardele sunt diferențiate pe criterii și domenii.

42. Standardul de referință reprezintă descrierea cerințelor care definesc un nivel optimal de realizare a unei activități de către furnizorul de educație/unitatea/instituția furnizoare de educație, pe baza bunelor practici existente la nivel național, european sau mondial. Standardele de referință sunt specifice fiecărui program de studii sau fiecărei instituții, sunt opționale și se situează peste nivelul minim.

43. Unitatea reprezintă o unitate de învățământ din învățământul preuniversitar.

44. Unitatea de rezultate ale învățării reprezintă partea unei calificări care cuprinde un set coerent de cunoștințe, deprinderi și competențe generale, care pot fi evaluate și validate.

45. Unitatea/Instituția furnizoare de educație/Furnizorul de educație sunt unitățile și instituțiile de învățământ acreditate.

46. Validarea rezultatelor învățării reprezintă procesul prin care se confirmă că rezultatele învățării dobândite de o persoană, evaluate și certificate, corespund cerințelor specifice pentru o unitate sau o calificare.

47. Transferul rezultatelor învățării și al creditelor asociate reprezintă procesul prin care rezultatele învățării și creditelor asociate acestora sunt transferate și integrate în programul de formare profesională pe care îl urmează persoana care învață.

48. Recunoașterea rezultatelor învățării și a creditelor asociate reprezintă procesul prin care se acordă un statut oficial rezultatelor învățării și creditelor dobândite, evaluate și validate, în vederea acordării certificatului de calificare profesională.

49. Certificarea rezultatelor învățării reprezintă procesul prin care se confirmă în mod formal rezultatele învățării dobândite de persoana care învață, în urma unui proces de evaluare.

50. Învățământul public este echivalentul învățământului de stat, așa cum este definit în Constituția României, republicată.

51. Învățământul privat este echivalentul învățământului particular, așa cum este definit în Constituția României, republicată.

STRATEGIA REȚELEI CLUJENE A ȘCOLILOR INCLUZIVE se bazează pe aplicarea legislației în vigoare în vederea incluziunii școlare a copiilor aparținând unor categorii vulnerabile aflate în risc de sărăcie extremă, defavorizate și marginalizate social cu domiciliul în zona Pata Rât, majoritatea de etnie romă, în unitățile învățământului de masă din Cluj-Napoca pentru a contribui la desegregarea socio-teritorială a zonei (obiectiv asumat în Strategia de dezvoltare a Clujului 2014-2020).

Acest obiectiv al Strategiei rețelei clujene a școlilor incluzive este în concordanță cu prevederile Obiectivului strategic 7 (Asigurarea măsurilor de evitare a segregării elevilor romi în educație) definit în *Strategia Inspectoratului Școlar Județean Cluj, de îmbunătățire a accesului la educație a grupurilor dezavantajate*, din perioadele 2006-2007 și 2009-2012, și oferă propuneri de măsuri complementare care pot asigura punerea în practică a dezideratului desegregării. De asemenea, acest obiectiv se definește în conformitate cu Art. 3 alin. (o) din LEN 1/2011 cu privire la principiul incluziunii sociale și cu Art. 4 al aceleiași legi care prevede că educația incluzivă nu se reduce la educația specială, ci este un instrument al integrării sociale și al participării cetățenești active în societate, și al educării în spiritul demnității, toleranței și respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului; cu Notificarea nr. 29323 din 2004 al MEC și al Ordinului nr 1540/19 din 2007 al MECT cu privire la interzicerea segregării școlare a copiilor romi; cu definiția categoriei defavorizate din Art. 4 al Ordonanței de Guvern nr. 137/2000 și Art. 2, alin. 4 al același OG (devenită lege) cu privire la măsurile pozitive ce vizează protecția grupurilor defavorizate și care nu constituie discriminare la adresa altora conform acestei legi; cu definiția marginalizării sociale din Art. 3 al Legii 116/2002; cu Art. 6 alin. (cc) din Legea nr. 292/2011 privind procesul de incluziune socială.

Conform reglementărilor normative, *circumscripțiile școlare* sunt constituite cu aprobarea inspectoratelor școlare și a autorității locale, la propunerea unităților de învățământ, care pot adăuga criteriului principal – acela privind adresa de domiciliu sau de reședință a părinților/tutorilor/întreținătorilor legali ai copiilor de vârstă școlară – și criteriile specifice de departajare ce trebuie avizate de către consilierul juridic al inspectoratului școlar și aprobate de către consiliul de administrație al acestuia. În acest fel, deși învățământul primar este obligatoriu și deși art. 2 al Metodologiei prevede că “Numărul de locuri care se alocă, prin cifra de școlarizare, pentru clasa pregătitoare, în învățământul de stat, este mai mare sau egal cu numărul copiilor care au împlinit vârsta pentru a începe învățământul primar, asigurând astfel fiecărui copil un loc “, copiii din zone defavorizate, fără acte de domiciliu, au toate șansele să rămână neșcolarizați sau să fie școlarizați ad-hoc în condiții certe de segregare. Metodologia permite la aliniatul (3) ca “Inspectoratele școlare vor soluționa orice situație legată de înscrierea la clasa pregătitoare în interesul educațional al elevului și în limitele legii.” Cu acest scop se va putea utiliza, de exemplu, următorul criteriu specific la înscrierea în clasa pregătitoare: *Incluziunea școlară a copiilor din categorii vulnerabile aflate în risc de sărăcie extremă, defavorizate și marginalizate social, cu domiciliul în zona segregată Pata Rât, majoritatea de etnie romă.*

Conform Art. 3 alin. (2) al *Metodologiei de organizare a programului Școală după școală*, "oferta de Program SDS este proiectată astfel încât să răspundă cu prioritate nevoilor elevilor aparținând grupurilor dezavantajate." Art. 17 al acestei *Metodologii* prevede că finanțarea programului se poate face și din bugetul autorităților locale, precum și din bugetul de stat din care se poate sprijini financiar Programul SDS pentru elevii proveniți din grupurile dezavantajate, potrivit legii. Acest articol nu explicitează tipurile de costuri legate de Programul Școală după Școală care pot finanțate din aceste resurse, dar nici nu exclude în mod explicit vreunul din aceste costuri (de exemplu plata cadrelor didactice).

Conform Regulamentului de organizare și funcționare a unităților de învățământ preuniversitar din decembrie 2014 (capitolul 3, secțiunea 2), *Comisia pentru prevenirea și combaterea discriminării și promovarea interculturalității* are printre responsabilitățile sale următoarele: elaborarea unui plan de acțiune pentru prevenirea și combaterea discriminării și promovarea interculturalității, în scopul asigurării respectării principiilor școlii incluzive, în unitatea de învățământ; prevenirea și medierea conflictelor apărute ca urmare a aplicării măsurilor ce vizează respectarea principiilor școlii incluzive; sesizarea autorităților competente în cazul identificării formelor grave de discriminare; monitorizarea și evaluarea acțiunilor întreprinse pentru prevenirea și combaterea discriminării și promovarea interculturalității; elaborarea și monitorizarea implementării planului de desegregare, acolo unde este cazul.

Legea Nr.1/2011 (Legea Educației Naționale), cu modificările și completările ulterioare, prevede forme și modalități de stimulare a competiției între unitățile școlare, "competiții bazate pe evaluarea instituțională a fiecărei unități de învățământ după două axe majore: *incluziune și performanță*. În urma evaluărilor după fiecare dintre cele două axe, se va realiza o clasificare a școlilor pe 5 niveluri: "Excelent", "Foarte bun", "Bun", "Satisfăcător" și "Nesatisfăcător". Sunt premiate atât școlile cu excelență în incluziune, cât și cele cu excelență în performanță, de stat, particulare sau profesionale. Ordinul MEN 5574/2011 prevede cu titlu de recomandare *punctarea în evaluarea pentru gradația de merit a activității de integrare școlară cadrelor didactice din școlile de masă, în mod similar cu cea de pregătire a elevilor pentru concursuri școlare și olimpiade*.

CAPITOLUL III.3.

EDUCAȚIA INCLUZIVĂ ÎN PRACTICILE EDUCAȚIONALE LOCALE

În subcapitolul de față descriem politicile educaționale pentru incluziune, respectiv politicile educaționale pentru romi, așa cum sunt ele reflectate în documentele Inspectoratului Școlar Județean Cluj. De asemenea, avem în vedere și prezentarea practicilor efective, materializate prin programe și proiecte implementate la nivelul orașului Cluj-Napoca. Strategia rețelei clujene a școlilor incluzive, cu referire la școlile din oraș, pe care o propunem Inspectoratului Școlar Județean și unităților de învățământ pe baza cercetării realizate prin proiectul ROMEDIN și a altor activități ale sale, dorește să vină în completarea strategiile existente în domeniul educației incluzive.

III.3.1. POLITICILE EDUCAȚIONALE PENTRU INCLUZIUNE LA NIVELUL JUDEȚULUI CLUJ

III.3.1.1. Strategia Inspectoratului Școlar Județean Cluj, de îmbunătățire a accesului la educație a grupurilor dezavantajate, din perioadele 2006-2007 și 2009-2012.

În ambele perioade, politicile au la bază programul PHARE RO 01.04.02.10/2004, proiect implementat de către Inspectoratul Școlar Județean Cluj prin *Strategia Județeană de asigurare a accesului la educație a grupurilor dezavantajate cu focalizare pe romi*. Cercetarea care stă la baza strategiei din 2004 este utilizată și în dezvoltarea strategiile ulterioare, cea din 2006-2007 și cea din 2009-2012. Cele din urmă au preluat setul de probleme sau „clasificarea problemelor” din această cercetare (Strategia 2009-2012 la pag. 6, iar în cazul Strategiei din 2006 tot la pag. 6). Ceea ce am constatat la primă vedere este faptul că acestea sunt foarte asemănătoare, Strategia din 2009-2012 este aproape o copie fidelă a celei din 2006-2007. Această constatare poate fi interpretată fie ca ceva pozitiv, ce ține de continuitate, în sensul că ambele strategii au aceeași viziune, valori, misiune, axe strategice, obiective strategice etc. (totuși, cea din 2009-2012 are cu un obiectiv în plus O8¹⁹), dar, și negativ, în sensul în care poate ar fi fost necesară o reevaluare a nevoilor printr-o cercetare mai recentă.

Aceste Strategii au definit următoarele priorități sau direcții/ acțiuni²⁰:

1. Adecvarea metodelor didactice în vederea îmbunătățirii randamentului școlar al copiilor proveniți din comunități dezavantajate

---

¹⁹ O8. Încurajarea și susținerea parteneriatelor cu instituțiile publice pentru dezvoltarea de proiecte comunitare pentru domeniile educației și formării profesionale (în contextul oportunității oferite de Fondul Social European și pe liniile directoare ale Programului de Guvernare)

²⁰ *Strategia Inspectoratului Școlar Județean Cluj, de îmbunătățire a accesului la educație a grupurilor dezavantajate 2009-2012*, p. 8

2. Educație interculturală în școli cu copii romi
3. Acordarea de sprijin copiilor cu CES integrați în învățământul de masă
4. Creșterea numărului de mediatori școlari
5. Implicarea părinților romi în activitățile școlii
6. Atenuarea efectelor sărăciei prin măsuri menite să sprijine educația copiilor romi
7. Îmbunătățirea participării copiilor romi la educație
8. Școala părinților
9. Educație civică pentru copiii romi
10. Informarea părinților romi asupra importanței educației
11. Cultivarea stimei de sine
12. Creșterea atractivității școlii
13. Politici educaționale anti-segregare
14. Educație pentru sănătate
15. Programe educaționale compensatorii
16. Cuprinderea copiilor romi cu dizabilități.

Precum rezultă din lista de mai sus, mai multe priorități sunt focalizate pe romi, cum ar fi, spre exemplu, cele privind *îmbunătățirea participării* copiilor romi la educație, *educația interculturală* în școli cu copii romi, *educație civică* pentru copiii romi, *informarea părinților romi* asupra importanței educației, *implicarea părinților romi* în activitățile școlii, *atenuarea efectelor sărăciei* prin măsuri menite să sprijine educația copiilor romi (chiar dacă în acțiunile specifice nu se face referire efectiv la romi). Astfel, dacă în strategia din 2006-2007 erau specificați ca și beneficiari direcți copiii din comunități sărace de romi, în Strategia din 2009-2012 ei nu mai sunt specificați (vezi grupurile țintă, pagina 5 din cele două strategii). În ceea ce privește direcțiile și acțiunile specifice, referirea specifică la romi o face doar direcția prin care se stipulează *cuprinderea integrală a preșcolarului în învățământul preșcolar - inclusiv cei aparținând etniei rome*.

În cele de mai jos vom prezenta planurile de măsuri ale celor două Strategii, care per ansamblu sunt identice, excepția constituind-o obiectivul strategic nr. 1 „Îmbunătățirea cuprinderii copiilor și tinerilor din grupurile dezavantajate, *cu focalizare pe romi*, în toate nivelurile de învățământ” (doar în cel din 2006 este specificată sintagma cu "focalizare pe romi").

- Obiectivul strategic 1. *Îmbunătățirea cuprinderii copiilor și tinerilor din grupurile dezavantajate, în toate nivelurile de învățământ*

Acest obiectiv formulează măsuri cu focalizare pe romi precum ar fi:

- 1.1.2. Încadrarea de educatoare de etnie romă, acolo unde este nevoie
- 1.1.7. Organizarea de grădiniță estivală în unitățile de învățământ aflate în apropierea comunităților de romi
- 1.3.1. Dezvoltarea de alternative educaționale pentru zonele izolate și de educație compensatorie pentru copiii romi aflați în situații speciale (rezidenți în zone

izolate, copii care au abandonat sau nu au frecventat niciodată școala, copii proveniți din familii nomade, copii cu risc de eșec școlar)

1.4.1. Informarea facilităților pentru tinerii romi cu rezultate bune la învățătură (spre exemplu, note peste 8)

1.4.4. Campanii de informare cu privire la programele de burse acordate elevilor de etnie romă

1.5.2. Valorificarea meșteșugurilor tradiționale ale etniei romă prin profiluri specifice.

- Obiectivul strategic 2. *Crearea unui mediu educațional stimulativ pentru copiii proveniți din comunități dezavantajate*

Acest obiectiv formulează măsuri cu focalizare pe romi precum ar fi:

2.1.2. Valorificarea exemplurilor de bune practici ale proiectului *Sprijin educațional și de integrare specifică pentru comunități cu romi și Resurse și sprijin pentru educație incluzivă – Centrul de Resurse pentru Educație Incluzivă Cluj*,

2.1.8. Includerea elevilor rromi în clubul Terno Glasso care desfășoară o serie de activități pentru sprijinirea elevilor romi să își asume identitatea și totodată pentru a cunoaște istoria și tradițiile rromice, organizarea de teatru, spectacole cu diferite ocazii, ex. ziua internațională a rromilor.

2.2.1. Implementarea măsurilor *Strategiei de îmbunătățire a situației rromilor* în domeniul educației

- Obiectiv strategic 3. *Proiectarea unei oferte educaționale promotoare a interculturalității.*

Definește următoarele măsuri cu focalizare directă pe romi:

3.1.1. CDS centrat pe istoria și tradițiile rromilor,

3.1.2. Adaptarea ariei curriculare tehnologiei pe tradițiile romă în școlile cu populație romă,

3.2.2. Activități educative extrașcolare pentru copiii romi,

3.2.3. Activități extrașcolare de promovare a dreptului copiilor romi la educație cu focalizare pe fetele romă.

- Obiectiv strategic 4. *Asigurarea accesului adulților romi la educație și formare.*

Măsuri cu focalizare directă pe romi, toate măsurile, ca spre exemplu:

4.1.1. Identificarea nevoilor de educație în comunitate,

4.1.2. Proiectarea măsurilor compensatorii la nivelul școlii,

4.1.3. Lectorate pentru părinții proveniți din comunități dezavantajate, fără ocupație, cu studii obligatorii nefinalizate, fără calificare, în vederea recrutării pentru Programul *A doua șansă*,

4.1.4. Derularea programelor de educație comunitară prin intermediul școlii Inspectoratul Școlar Județean Cluj, Cluj-Napoca, 2009

4.2.1. Conștientizarea profesionalizării

4.2.2. Informarea părinților în legătură cu oportunitățile de calificare

4.2.3. Accesul la informație în legătură cu recunoașterea calificărilor-experienței profesionale dobândite în contexte non-formale și informale

- Obiectiv strategic 5. *Deschiderea școlilor care nu beneficiază de mediatori școlari către comunitățile de romi și dezvoltarea parteneriatului cu actorii autorităților publice locale .*

Măsuri cu focalizare directă pe romi:

5.1.1. Identificarea de părinți voluntari pentru asigurarea legăturii cu școala în comunitățile de romi tradiționale,

5.1.2. Părinți romi în consiliile de administrație, Consiliul Reprezentativ al Părinților,

- Obiectiv strategic 6. *Asigurarea sprijinului educațional în vederea asigurării progresului școlar individual pentru copiii cu CES integrați în învățământul de masă*

Măsuri cu focalizare pe copiii cu dizabilități

6.1.1. Identificarea grupurilor de copii beneficiari ai intervenției de sprijin (fișa de expertiză complexă și orientare școlară) și repartizarea cadrelor didactice de sprijin,

6.1.2. Stabilirea planului de intervenție personalizat pentru fiecare dintre copiii beneficiari,

6.1.3. Realizarea adaptării curriculare,

6.1.4. Organizarea activității echipei de intervenție formată din învățător/profesor – cadru didactic de sprijin – psiholog – psihoterapeut din cadrul centrului),

6.1.5. Evaluare inițială și de progres pentru toți elevii beneficiari ai intervenției de sprijin,

6.1.6. Monitorizarea externă a progreselor intervenției Intervenție de sprijin pentru copii cu CES din școli incluzive de pe raza județului Cluj,

6.2.1. Formare continuă a cadrelor de sprijin, practica intervenției, practica adaptării curriculare

- Obiectivul strategic 7. *Asigurarea măsurilor de evitare a segregării elevilor romi în educație*

Măsuri cu focalizare pe copiii romi (exemple)

7.1.1. Urmărirea efectivelor de elevi în clasele de început de ciclu, a datelor din recensământul elevilor, evaluarea riscului de formare a unor colective omogene de elevi romi,

7.1.2. Alcătuirea de clase I și a V-a mixte în proximitatea comunităților cu romi,

7.3.5. Promovarea educației incluzive prin parteneriate între școli,

7.3.6. Dezvoltarea prin școală a comunității romi, promovarea valorilor și cultivarea succesului individual - activități extra-curriculare,

7.4.1. Program de remediere prin activități extrașcolare,

7.4.2. Plan de intervenție personalizat,

7.4.3. Curriculum adaptat/ diferențiat, cuprinderea în CDS a istoriei și tradiției romilor și la cerere, studiul limbii romani, educație interculturală prin abordare trans-curriculară și în cadrul orelor de dirigenție,

7.4.3. Curriculum adaptat/ diferențiat, cuprinderea în CDS a istoriei și tradiției romilor și la cerere, studiul limbii romani, educație interculturală prin abordare trans-curriculară și în cadrul orelor de dirigenție,

7.5.1. Formarea cadrelor didactice în domeniul educației incluzive pentru a asigura un climat educațional adecvat unui mediu multietnic,

7.7.2. Instituirea unei comisii județene de monitorizare a cazurilor de discriminare prin refuzul înscrierii elevilor romi în orice școală din județ,

7.7.3. Raportarea prin autosesizare a Comisiei Antidiscriminare și interzicere a segregării în educație asupra oricărui caz înregistrat autorităților guvernamentale în vederea sancționării oricărei tentative de încălcare a drepturilor minorităților

- Obiectivul strategic 8 *Încurajarea și susținerea parteneriatelor cu instituțiile publice pentru dezvoltarea de proiecte comunitare pentru domeniile educației și formării profesionale* (obiectiv nou în Strategia 2009-2012).

Măsuri cu focalizare pe copiii romi (exemple):

8.1.1. MECI: ”Toți La Grădiniță, Toți În Clasa I”. Program integrat pentru creșterea accesului la educație și a nivelului educațional al copiilor din comunități defavorizate, cu precădere romi, în 2008-2011,

8.1.2. Școala cu clasele I-VIII "Horea", Cluj Napoca: CRESC (Citesc, Reflectez, Exprim, Scriu, Cunosc) – 2009-2012,

8.1.3. MECI: Tinerii împotriva violenței 2009-2012,

8.1.4. MECI: Educație, calificare și facilitarea tranziției spre un loc de muncă pentru elevi și tineri cu risc sau în situație de abandon școlar 2009-2012,

8.1.5. ISJ Cluj - partener Fundația pentru Dezvoltarea Popoarelor: Educația, parteneriat în comunitate – prevenirea părăsirii timpurii a școlii în 5 zone rurale ale județului Cluj – 2009-2011,

8.5.2. Agenția Națională pentru Romi: Educația copiilor romi – calea spre un loc de muncă stabil”, promovând măsuri specifice, complementare sistemului de învățământ, în scopul facilitării accesului copiilor romi la educație,

8.2.2. Centrul de Resurse pentru Comunitățile de Romi (CRCR): Burse de studiu pentru elevii romi din licee - asigurarea de burse de studiu pentru cei mai buni elevi de liceu romi,

8.3.1. Centrul de Resurse pentru Comunitățile de Romi (CRCR): Profesorii romi – un factor de succes pentru educația elevilor romi – creșterea calității educației elevilor romi din Romania,

8.4.1. Romani CRISS - Pași strategici pentru îmbunătățirea accesului la educație al copiilor romi,

8.5.1. Asociația pentru Promovarea Incluziunii Sociale, Școala Iuliu Deac Câmpia Turzii: Aproape de școală - prevenirea segregării copiilor romi în școală și promovarea integrării lor într-un proces educațional de calitate.

Câteva precizări sunt necesare:

- ISJ Cluj a avut fie rolul de executant în teritoriul al MECI în ceea ce privește programele/proiectele desfășurate la nivel național de către MECI, fie a avut rolul de partener în programe ale diferiților parteneri (ONG-uri), în care rolul de monitorizare l-au avut inspectorii de specialitate, în speță în cazul programelor pentru elevi romi
- În ceea ce privește programele ministeriale care au fost implementate și la nivelul județului Cluj, acestea au fost monitorizate de către echipele de proiect ale ISJ Cluj (asistare la activitățile, rapoartele, evaluarea proiectului).
- Din discuțiile informale avute cu inspectorii de specialitate (inspectorul pentru monitorizarea programelor privind accesul la educație și inspectorul pentru romi) nu există sinteză la nivel macro-, de ansamblu în ceea ce privește monitorizarea proiectelor, acesta realizându-se fragmentar, de către inspectorii de specialitate care sunt desemnați a fi în echipa de proiect a programului.

O tentativă de monitorizare a implementării măsurilor din acest domeniu este formulată în *Adresa ISJ Cluj 5639/20.05.2009* prin care se solicită tuturor școlilor care au un număr semnificativ de elevi romi (minim 30), sau elevi proveniți din grupuri dezavantajate din județul Cluj, participarea la un *Studiu de evaluare a gradului de incluziune a școlilor clujene* prin Programul Județean *Observatorul Educației Incluzive în Școala Clujeană*.

Se dorește identificarea bunelor practici de management instituțional de tip Școală Incluzivă, exploatarea rezultatelor la nivel de sistem, pe de o parte, dar și să susțină prin măsuri specifice, capacității unităților de învățământ de a valorifica fondurile europene pentru educație și formare, pe această politică educațională europeană. Una dintre modalitățile prin care ISJ Cluj dorește să stimuleze ca școlile să devină incluzive este obținerea certificatului de școală incluzivă-standard specific de calitate și eficiență instituțională.

III.3.1.2. Anexa la ordinul ministrului educației, cercetării, tineretului și sportului nr. 5349/07.09.2011 privind aprobarea Metodologia de organizare a programului „Școală după școală”

Acest document este foarte important în ceea ce privește Strategia noastră. Considerăm că tocmai acest tip de program ar putea fi componenta esențială a strategiei care își propune nu doar înscrierea copiilor (de etnie romă) din zone dezavantajate în școlile integrate din oraș, ci și sprijinirea efortului lor de a fi într-adevăr acceptați de către comunitățile de elevi, profesori și părinți din aceste școli, și de a ajunge la performanțe școlare care să le asigure participarea lor școlară continuă.

Conform acestei Anexe, programul „Școală după școală” este adresat cu precădere elevilor din grupurile dezavantajate.

Art. 2. (1) Programul „Școala după școală” (denumit în continuare Programul SDS) este un program complementar programului școlar obligatoriu, care oferă oportunități de învățare formală și non-formală, pentru consolidarea competențelor, învățare remedială și accelerare a învățării prin activități educative, recreative și de timp liber.

Art. 3 (2) Oferta de Program SDS este proiectată astfel încât să răspundă cu prioritate nevoilor elevilor aparținând *grupurilor dezavantajate*.

Art. 17. Finanțarea programului se poate face:

- a) din bugetul autorităților locale;
- b) din programe finanțate din fonduri europene sau naționale;
- c) din activități școlare și extrașcolare, donații, sponsorizări dedicate, prin suportul financiar al părinților, al organizațiilor neguvernamentale etc. cu respectarea legislației în vigoare;
- d) *din bugetul de stat din care se poate sprijini financiar Programul SDS pentru elevii proveniți din grupurile dezavantajate, potrivit legii.*

III.3.1.3. Strategia de dezvoltare a municipiului Cluj-Napoca, cap. Strategia pentru Educația preuniversitară 2014-2020

Observăm, că în acest document, deși se susține că „primăria, în colaborare cu Inspectoratul Școlar Județean, va elabora o metodologie de evaluare instituțională a fiecărei unități de învățământ, după două axe majore: performanță și *incluziune*,” totuși se propune ca finanțarea unităților de învățământ să nu se facă după nevoi, ca până acum, ci pe criteriile de performanță.²¹

O altă idee, formalată în *Strategie* este de a sprijini programul Școala după școală de către primărie pentru a crește performanțele educaționale ale elevilor.

Sprijinirea Programului „*After school*” (Școala după școală): Buna organizare a activităților *after school* poate ridica performanța educațională în ansamblu, poate reduce rata de delincvență a tinerilor și poate oferi un sprijin substanțial familiilor cu copii de vârstă școlară. Primăria și Consiliul local pot investi în dezvoltarea și modernizarea infrastructurii școlare capabile să susțină activități *after school* (cantine, internate, extinderea unor școli, fie pe amplasamentul existent, fie prin alocarea de spații noi). Din nou, gândirea acestor măsuri în paradigma consorțiilor școlare poate spori eficiența utilizării resurselor. De pildă, organizarea cantinelor se poate face la nivel de consorțiu, după cum anumite internate subutilizate, se pot reamenaja ca spații pentru activități *after school*, pentru beneficiul tuturor unităților școlare din consorțiu. În optimizarea programului *after school*, autoritățile pot încheia parteneriate cu organizații non-guvernamentale, cu competențe în domeniu. Baza legală a unei astfel de măsuri se află în art. 58 din Legea 1/ 2011.

---

²¹ În *Strategia de dezvoltare a municipiului Cluj-Napoca, cap. Strategia pentru Educația preuniversitară*, 2014-2020 pag 480.

III.3.2. PROGRAME ȘI PROIECTE DERULATE ÎN ORAȘUL CLUJ ÎN DOMENIUL INCLUZIUNII ȘCOLARE A COPIILOR ROMI DEZAVANTAJAȚI

În raportul ISJ Cluj din anul școlar 2008-2009, *Cap. I Asigurarea accesului egal și sporit la educație* sunt prezentate o serie de proiecte „cu focalizare pe romi”, precum și rezultatele studiului transversal: *Observatorul Educației Incluzive în Școala Clujeană*. O modalitate de monitorizare mai recentă a proiectelor privind accesul la educație îl constituie *Chestionarul „Acces la educație - statistica județeană”* (ISJ Cluj, 2015).

III.3.2.1. Proiecte „cu focalizare pe romi”

Acestea sunt :

1. Titlul proiectului : „*Toți la grădiniță, toți în clasa I !*”
  - Aplicant principal: MECI
  - Parteneri: RUHAMA
  - Finanțator: Uniunea Europeană prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013 , Axa prioritară 2 „Corelarea învățării pe tot parcursul vieții cu piața muncii” , Domeniul major de intervenție 2.2 „Prevenirea și corectarea părăsirii timpurii a școlii”
  - Perioada de implementare: 2008-2009
  - Obiectivul general al proiectului este prevenirea și corectarea părăsirii timpurii a școlii în rândul copiilor cu vârste între 5-8 ani din 420 de comunități dezavantajate, cu pondere ridicată de romi, cu precădere în localitățile rurale și urbane mici, din România, prin implementarea de alternative educaționale pentru preșcolari și părinții acestora.
  - Localizare: Programele educaționale inițiate în cadrul proiectului vor fi implementate la nivel național în 420 de comunități dezavantajate, în câte 10 locații din fiecare județ, în funcție de nevoile identificate

Rezultate așteptate:

- 8.400 copii cu risc de părăsire timpurie a școlii, în special copii din mediul rural, comunitatea rromă sau provenind din familii sărace, participanți ai programului „Grădinița de vară” la nivel național;
- 6.000 elevi cu risc de părăsire timpurie a școlii, în special copii din mediul rural, comunitatea rromă sau provenind din familii sărace, participanți ai programului „Școala după școală” la nivel național;
- 2.100 personal de specialitate format și implicat în implementarea programelor alternative de educație: „Grădinița de vară”, „Școala după școală”, „Școala părinților”;

- 10.000 părinți/tutori ai elevilor cu risc de părăsire timpurie a școlii, cu precădere din comunitățile rome, din zonele rurale și populația săracă, beneficiază de informare și consiliere privind educația copiilor;
  - 5.000 părinți/tutori ai elevilor cu risc de părăsire timpurie a școlii, cu precădere proveniți din comunitățile rome, din zonele rurale și populația săracă, participanți la programul „Școala părinților”;
  - 8.000 copii proveniți din comunități/familii dezavantajate (inclusiv din programul Grădinițe de vară), beneficiază de subvenții constând în seturi vestimentare de bază pentru înscrierea în clasa I, conținând îmbrăcăminte și încălțăminte corespunzătoare anotimpurilor (training, adidas, pulover, jachetă/palton, ghete, căciulă, mănuși, lenjerie);
  - 420 reprezentanți ai comunităților defavorizate – promotorii comunitari – instruiți și activați pentru procesul de dezvoltare comunitară;
  - un kit educațional de pregătire preșcolară DE AICI... ÎN CLASA I, conținând caietul-manual pentru 23 de zile de pregătire preșcolară și materialele didactice aferente și ghidul educatorului Grădiniței Estivale;
  - un studiu sociologic asupra rezultatelor obținute prin implementarea de programe flexibile de educație pentru copiii și părinții acestora, util și pentru fundamentarea unor noi politici educaționale în domeniu;
  - 2 propuneri legislative pentru implementarea politicilor educaționale fundamentate;
  - creșterea cu 10% a procentului de copii cu vârstă de școlarizare, înscriși în clasa I, proveniți din cele 420 de comunități dezavantajate;
  - reducerea cu 75% a ratei de abandon școlar în clasa I în rândul elevilor proveniți din cele 420 de comunități dezavantajate;
  - creșterea gradului de conștientizare în rândul familiilor dezavantajate, cu accent pe familiile rome, despre importanța educației copiilor și a implicării părinților în susținerea acestora;
  - creșterea cu 20% a contingentului de elevi de clasa I proveniți din comunitățile defavorizate menținuți în sistemul de educație;
  - creșterea cu 40% a gradului de pregătire preșcolară a copiilor proveniți din comunitățile defavorizate în vederea integrării școlare.
2. Titlul proiectului: „*Aproape de școală*”
- Proiectul se adresează: Școlii Iuliu Deac din localitatea Câmpia Turzii din județul Cluj pentru a preveni desegregarea și a promova integrarea elevilor romi într-un proces educațional de calitate.
  - Durata proiectului: 1 noiembrie 2008- 30 iunie 2010
  - Finanțator : Roma Education Fund
  - Scopul proiectului: Integrarea elevilor romi de la Școala Iuliu Deac într-un proces educațional de calitate.

Rezultate și indicatori:

- 50 de copii beneficiari de burse și sistem de recompense financiare
  - 100 de copii implicați în activități extrașcolare
  - monitorizarea a 50 de elevi pentru creșterea mediei generale cu 2 puncte
  - 100 de părinți care promovează o educație nediscriminatorie în familiile lor
  - 50 de copii beneficiari ai programului școală după școală
  - 50 de copii care sunt sprijiniți de 4 mentori
3. Proiect: *Burse de studiu pentru elevii romi din licee*
- Aplicant : Centrul de Resurse pentru Comunitățile de Romi (CRCR)
  - Parteneriate: Ministerul Educației, Cercetării și Tineretului; Aparatul de Lucru al Ministrului de Stat pentru Coordonarea Activităților din Domeniile Culturii, Învățământului și Integrării Europene; Asociația Lectura și Scrierea pentru Dezvoltarea Gândirii Critice România – ALSDGC; Fundația „Ruhama”; Asociația Pakiv România,
  - Finanțator: Roma Education Fund.
  - Scopul proiectului este de a contribui la crearea unei tinere elite rome prin sprijin complex oferit unui număr de 275 elevi romi, pe o perioadă de 4 ani;
  - Scopuri explicite/specifice:
    - sprijinirea excelenței în educație a liceenilor romi și implicit îmbunătățirea ratei de retenție și a performanțelor școlare ale unui număr de 275 elevi romi în perioada 2007 – 2011.
    - pilotarea unei noi metode de oferire de burse completate de sprijin individualizat pentru învățare (mentorat) pentru 275 elevi romi din liceu, în perioada 2007 – 2011.
    - eficientizarea aplicării instrumentelor de sprijin financiar oferite de Guvernul României pentru elevii din ciclul secundar superior de învățământ.
  - Beneficiarii proiectului:
    - 150 de elevi romi care în anul școlar 2007-2008 vor fi elevi în clasa a IX-a;
    - 75 de elevi romi care în anul școlar 2007-2008 vor fi elevi în clasa a X-a;
    - 50 de elevi romi care în anul școlar 2007-2008 vor fi elevi în clasa a XI-a;
  - Candidați :
    - elevi de etnie rromă înscriși în clasa a IX-a, a X-a sau a XI-a în anul școlar 2007-2008, care în anul școlar 2006-2007 au obținut media generală de cel puțin 7,50. Candidații eligibili vor fi înscriși într-un liceu sau școală de arte și meserii din următoarele județele: Bihor, Bistrița-Năsăud, Cluj, Sălaj, Satu Mare, Maramureș, Alba, Brașov, Covasna, Harghita, Mureș, Sibiu.

- Facilități:
  - o 50 de bursieri în județul Cluj , bursă în valoare de 500 Euro / elev
  - o servicii de mentorat din partea unui cadru didactic
  - o dezvoltarea unui club de liceeni romi, care să demareze diferite activități educative având ca mentor inspectorul școlar pentru minoritatea rromă
- 4. Titlul proiectului: „*Profesorii romi – un factor de succes pentru educația elevilor romi*”
- Perioada: martie 2007 – februarie 2010
- Aplicant principal: Centrul de Resurse pentru Comunitățile de Romi (CRCR)
- Parteneriat: Asociația Lectura și Scrierea pentru Dezvoltarea Gândirii Critice România (ALSDGC)
- Finanțator: FNASAT Franța *Gens du voyage* în cadrul programului „Programme Roms & Voyageurs” – Program european pentru dezvoltarea inițiativelor locale pentru incluziunea romilor.
- Scopul proiectului: creșterea calității educației elevilor romi din România.
- Corelații: proiectul construiește pe rezultatele obținute în cadrul unui proiect anterior implementat de CRCR, ALSDGC și Universitatea București – Colegiul CREDIS, în perioada noiembrie 2005 – mai 2007, cu finanțare din partea Roma Education Fund (REF), în care 50 de profesori romi au dobândit cunoștințe și abilități de predare utilizând metodele de învățare activă și dezvoltare a gândirii critice și 11 dintre profesorii participanți sunt în procesul de a deveni formatori pentru profesori
- Obiective:
  - o Sprijinirea continuă și dezvoltarea profesională a 11 formatori romi prin angajarea lor în instruirea a 40 de profesori care predau limba romani.
  - o Îmbunătățirea performanțelor școlare a cel puțin 100 de elevi romi care au nevoie de sprijin adecvat pentru dezvoltarea abilităților de citit și scris.
  - o Contribuție la îmbunătățirea literaturii romani pentru copii.

După cum se poate constata, în ceea ce privește implementarea programelor, unele prezintă indicatori efectivi (exemplu, proiectul Aproape de școală), iar altele prezintă doar rezultatele așteptate (exemplu, „*Toți la grădiniță, toți în clasa I!*”) de asemenea, unele proiecte de tipul Școală după școală, se continuă și în prezent.

III.3.2.2. Rezultatele studiului Observatorul Educației Incluzive în Școala Clujeană

Acest studiu prezintă școlile participante în acest program și gradul lor de incluziune. Procedura de evaluare instituțională s-a făcut pe baza *Indexului de incluziune*. Studiul

a aplicat instrumentul de autoevaluare pe baza căruia s-a realizat o ierarhie a celor mai incluzive școli. Studiul a implicat 46 de școli declarate ca și școli incluzive, școli care au realizat în anul școlar 2008-2009 autoevaluarea gradului de incluziune conform OMECT nr. 1540 /19.07.2007 privind interzicerea segregării etnice în educație. Numărul de elevi cuprinși în studiu: 7981 (8% din populația școlară clujeană). Ponderea elevilor romi în totalul elevilor cuprinși în studiu: 12% (în medie): de la 0% la Lic. T. O. Ghibu, Col. Pedagogic, Lic. T Apaczai Csere Janos) la 86,69% (la SAM Poiana Turda). 2% dintre școlile participante la studiu nu au elevi romi, iar 11% au o pondere a elevilor romi mai mare de 50%.

Concluziile studiului relevă faptul că deși se poate stabili o ierarhie a celor mai incluzive școli, sunt încă multe aspecte care trebuie remediate la nivelul acestor unități de învățământ. Instrumentul de evaluare aplicat în luna decembrie 2009 va putea evidenția transformări vizibile, în spiritul sprijinirii acestei politici educaționale. Mediatorii școlari, deși există în acele zone prioritare de intervenție, nu își demonstrează întotdeauna eficiența, rămânând la latitudinea școlii ce măsuri vor fi întreprinse pentru corectarea ratei mari a repetenției și frecvenței scăzute a elevilor proveniți din grupuri dezavantajate. Formarea cadrelor didactice în problematica educației incluzive este insuficientă în raport cu caracterul de prioritate al nevoii de a dezvolta competențe generale de asigurare a incluziunii în educație ale tuturor cadrelor didactice / personalului școlilor, iar CCD Cluj poate sprijini acest demers prin cursul acreditat *Școala, șansa fiecăruia* (25 credite transferabile). Nu întotdeauna autoevaluarea exprimă realist o stare de fapt, ci doar o atitudine care fără îndoială este la baza întregului demers, dar nu este suficientă. Ca și comentarii pentru următoarele etape ale programului, autoarea studiului, Iacob Adriana, susține că ar fi nevoie de următoarele:

- a. Procedură de evaluare instituțională pe baza Indexului de incluziune
- b. Raportare asupra incluziunii și certificatul *școală incluzivă* pentru toate școlile din învățământul de masă care fac dovada asigurării incluziunii în educație
- c. Stabilirea unui calendar al certificării și extinderea programului la nivel național.

Rezultatele acestui studiu au fost prezentate în raportul anual *Starea învățământului preuniversitar clujean*, anul școlar 2008-2009, dar ele nu au fost utilizate în Strategia ISJ Cluj de îmbunătățire a accesului la educație a grupurilor dezavantajate 2009-2012. Mai menționăm aici că în raportările privind starea învățământului clujean pe 2012-2013 și pe 2013-2014, referința la incluziune se face doar la elevii cu CES, nu se vorbește deloc despre grupuri dezavantajate sau de elevi romi, iar Centrul de Resurse pentru Educație Incluzivă, nu este menționat deloc în rapoarte.

III.3.2.3. Alte programe și proiecte în orașul Cluj

Aceste programe au avut în vedere planurile de desegregare și cum se desfășoară efectiv activitățile din cadrul acestor proiecte. Am urmărit totodată tipul de bune practici la nivelul unităților de învățământ, impactul sistemului de circumscripții asupra segregării școlare a elevilor romi, rezultate din segregarea rezidențială, și tipurile de programe școală după școală.

Din discuțiile informale legate de subiectul desegregării, cu privire la Școala Traian Dârjan din Cluj-Napoca, inspectorul de specialitate a relatat faptul că acolo, în proporție de 80%, există segregare rezidențială, și că se încearcă integrarea elevilor romi la nivel individual. Există unele impedimente de ordin practic (distanța față de școală, condițiile de trai), școlile neputând să pună la dispoziție facilități pentru a veni în întâmpinarea acestor probleme. Inspectorul a menționat provocările întâmpinate de profesorii care lucrează cu elevii romi, faptul că aceștia sunt dedicați, un indicator al reușitei activității lor putând fi considerat faptul că absenteismul a scăzut în cazul elevilor romi la această școală.

Exemplu de program de educație incluzivă: „Școala COOL - să învățăm și să trăim împreună în democrație” este un proiect finanțat de Fundația pentru o Societate Deschisă, în cadrul Programului de Suport Educațional, și are ca scop îmbunătățirea calității educației prin identificarea unor modele de școli. Proiectul se desfășoară în perioada 2014 – 2016, în patru țări: România, Slovacia, Argentina și Mexic. Echipa FRCCF, coordonatorul proiectului, a condus interviuri și a organizat focus-grupuri cu personalul didactic, cu elevii și cu părinții acestora din Școala Gimnazială Horea și Școala generală Liviu Rebreanu din Cluj-Napoca (analiza practicilor în cadrul acestora și diseminarea rezultatelor și a metodelor de predare.)

Tipurile de programe *Școală După Școală* se desfășoară în mai multe școli din oraș, unele dintre acestea având ca parteneri ONG-uri și Primăria Cluj-Napoca. Dintre școlile care desfășoară aceste programe, menționăm Școala Horea, Școala Traian Dârjan, Școala Nicolae Iorga.

Exemplu de implementare a programului „școală după școală”: la Școala Horea, prin Primăria și Consiliul Local Cluj-Napoca, în cadrul proiectelor de *after school* prin programul „Servicii integrate pentru copiii defavorizați”. Activitățile constau în sprijin la teme pentru elevii din ciclul primar, meditații la limba română și matematică, consiliere individuală și de grup, consiliere socială și grupuri de dezvoltare personală. Proiect a fost implementat pe parcursul anului 2014

■ **Analiza răspunsurilor la Chestionarul „Acces la educație - statistica județeană” trimis de Inspectoratul Școlar Cluj, 2015**

Prin Adresa ISJ Cluj din 2015 s-a solicitat școlilor din Județul Cluj să răspundă la chestionarul „Acces la educație” trimis de inspectorul pentru monitorizarea programelor de acces la educație.

Prezentare

Prin acest chestionar s-a vizat identificarea Programelor care au avut în vedere accesul la educație derulate prin MECȘ, ISJ sau proprii fiecărei unități de învățământ, în care au fost implicate școli din Județul Cluj. Întrebările au mai vizat pe participanții la program (elevi, cadre didactice, părinți, ONG-uri, parteneri din comunitate, etc.) și gradul de apreciere a contribuției programelor și activităților derulate la îmbunătățirea performanței școlare, comportamentului și atitudinii față de școală a elevilor.

Ca metodă de analiză: am selectat pentru această analiză doar școlile gimnaziale și liceele din Cluj-Napoca (A); am urmărit ce fel de programe și concursuri școlare au avut în vedere integrarea elevilor vulnerabili (B, C) și cum s-au implicat în viața comunității prin intermediul acestor programe (D). Am analizat, în final, cantitativ,

răspunsurile de apreciere a contribuției acestor programe la îmbunătățirea activității elevilor (E).

A. Au trimis răspunsuri **29 de școli**, astfel:

- 9 școli gimnaziale
- 20 de licee și colegii
- *observație:* dintre acestea, 4 sunt școli speciale (Școala Gimnazială CRDEII, Liceul Tehnologic Samus, Liceul Tehnologic Special pentru Deficienți de Auz și Liceul Special pentru Deficienți de Vedere)

B. Dintre programele în care școlile au fost implicate, următoarele au avut în vedere **integrarea elevilor vulnerabili** (romi, din familii sărace, cu deficiențe, cu dizabilități etc.)

- pentru **romi**
  - i. Proiectul ROMEDIN (Servicii socio-educative pentru incluziunea romilor) (Școala Gimnazială Ion Agârbiceanu, Școala Gimnazială Alexandru Vaida-Voevod, Colegiul Tehnic Anghel Saligny, Colegiul Tehnic Ana Aslan, Liceul Economic - meditații pentru liceeni de la mai multe licee)
  - ii. Proiect ELIRA – servicii socio-educative și cercetare științifică referitoare la gradul de alfabetizare a copiilor de etnie roma și nonroma în vederea facilitării accesului la educație (Colegiul Tehnic Ana Aslan)
  - iii. "Servicii integrate pentru comunitățile de romi" (Programe de acces la educație specifice/propriei unității de învățământ) (Școala Samus)
- pentru **săraci/orfani**
  - i. "Târgul de Crăciun" - activități de caritate pentru ajutorarea elevilor săraci și orfani în pragul sărbătorilor de iarnă și sprijinirea prin fundații și asociații a copiilor defavorizați din cauza sărăciei din școală (Program ISJ) (Școala Gimnazială Ion Agârbiceanu)
  - ii. Oferirea de burse elevilor din familii defavorizate constând în gratuitate la cazare în cămin și cartelă de masă la cantină. (Program de acces la educație împreună cu ONG-uri/parteneri din comunitate) (Colegiul Tehnic Napoca)
  - iii. programe de burse sociale oferite de către Eparhia Reformată elevilor proveniți din case de copii, semiorfani, cu situație socială precară (Program ISJ) (Liceul Teologic Reformat)
  - iv. Program de burse pentru elevi talentați cu situație socială specială (Program ISJ) (Liceul Teoretic Apáczai Csere János)
- pentru elevi cu **deficiențe**
  - i. consultații organizate în școală pentru elevii cu deficiențe de învățare (Programe ISJ) (Școala Gimnazială Ion Agârbiceanu)

- ii. activitati de caritate Proiectul "Colinde de Craciun" realizat cu scopul de ai sensibiliza pe elevii cu probleme de comportament deviant și violent și de a-i implica pe elevii cu problematica absenteismului în activități extrașcolare- (Liceul Tehnologic Alexandru Borza)

C. Concursuri școlare care au vizat/implicat integrarea elevilor vulnerabili

- pentru **romi**
  - a. Concursul Interjudețean Metamorfoze (în cadrul proiectului ELIRA – Colegiul Tehnic Ana Aslan)
- pentru elevi cu **deficiențe**
  - b. Concursul județean pentru elevii cu CES "Sunt și un mic matematician" organizat de Liceul Tehnologic Special pentru Deficienți de Auz (Școala Gimnazială CRDEII)
  - c. "Muzică și culoare la bastionul croitorilor", expoziție de icoane pe sticlă și decorațiuni de crăciun urmat de concert de colinde. partener al școlii - liceul special petru deficienți de vedere Cluj (Seminarul Teologic Ortodox)

D. Implicare și participare în viața comunității, prin intermediul **programelor de activități comunitare**, ca element al integrării sociale a elevilor vulnerabili

- Proiectul în folosul societății „Conectează-te la comunitate” Clubul Impact”Cireșarii” în colaborare cu FNO (Școala Gimnazială CRDEII)
- Primii pași în viața de adolescent” în parteneriat cu Asociația Provita, Asociația Preventis Centrul de Prevenire,Evaluare si Consiliere Antidrog-Cluj, Facultatea de Psihologie și Științele Educației, UBB, Cluj-Napoca,Asociația„Raza de Soare,,Cluj-Napoca (Școala Gimnazială CRDEII)
- Educația de calitate este pentru toți - Fundația Romana pentru Copii, Comunitate și Familie, Fundația pentru implicarea tinerilor- Let's play together, Fundația Share - Cluj Capitala Europeana a Tineretului, Fundația Romana pentru Copii, Comunitate si Familie - Centrul de zi Clujul Are Suflet (Colegiul Tehnic Ana Aslan)

E. La itemii 12, 13, 14 reprezentanții școlilor au fost rugați să aprecieze în ce măsură programul/activitățile derulate au contribuit la

îmbunătățirea performanței școlare a elevilor, la îmbunătățirea comportamentului elevilor, respectiv la schimbarea atitudinii elevilor față de școală.

Răspunsurile posibile au fost: „Mult”, „Puțin”, „Deloc”. Dintre cele 29 de răspunsuri primite:

- 22 școli au apreciat că programele desfășurate au contribuit *mult* la îmbunătățirea performanței școlare a elevilor (76%), iar 7 școli că acestea au contribuit *puțin* (23%)

- 24 școli au apreciat că programele desfășurate au contribuit *mult* la îmbunătățirea comportamentului elevilor (83%), iar 5 școli că acestea au contribuit *puțin* (18%)
- 25 școli au apreciat că programele desfășurate au contribuit *mult* la schimbarea atitudinii elevilor față de școală (86%), iar 4 școli că acestea au contribuit *puțin* (13%)

Observații:

- Școlile din centru care mizează pe performanță au puține programe proiecte care vizează incluziunea socială a grupurilor vulnerabile și accesul acestora la educație (de exemplu Colegiul Emil Racoviță, Liceul Teoretic Avram Iancu, Liceul Teoretic Mihai Eminescu, Școala Gimnazială Ioan Bob)
- Școlile de cartier au o diversitate mai mare de programe care vizează accesul la educației pentru grupurile vulnerabile, o explicație fiind dată de faptul că acestea se confruntă cu această problemă mai des și că doresc să găsească soluții în acest sens (exemplu Colegiul Tehnic Ana Aslan Cluj-Napoca, Școala Gimnazială Nicolae Iorga Cluj-Napoca, Școala Gimnazială Ion Agârbiceanu)

CAPITOLUL IV.

OBIECTIVE STRATEGICE

Obiectiv strategic 1

Crearea rețelei școlilor incluzive

Obiectiv strategic 2

Aplicarea legislației în vigoare privind incluziunea școlară a copiilor aparținând unor categorii vulnerabile aflate în risc de sărăcie extremă, defavorizate și marginalizate social cu domiciliul în zona Pata Rât, majoritatea de etnie romă, în unitățile învățământului de masă din Cluj-Napoca pentru a contribui la desegregarea socio-teritorială a zonei (obiectiv asumat în Strategia de dezvoltare a Clujului 2014-2020).

Obiectiv strategic 3

Susținerea școlilor din rețeaua școlilor incluzive și a cadrelor didactice din aceste școli, astfel încât ele să dobândească recunoaștere profesională și sprijin financiar/material din partea sistemului de învățământ și din partea administrației publice locale în vederea asigurării accesului și participării la educație de calitate a copiilor aparținând unor grupuri defavorizate și marginalizate social.

Obiectiv strategic 4

Întărirea statutului învățământului cu predare în limba romani astfel încât acesta să devină un mijloc al împlinirii și recunoașterii culturale.

Obiectiv strategic 5

Promovarea educației pentru drepturile omului și pentru dreptate socială, precum și a educației interculturale și antirasiste în școlile orașului.

CAPITOLUL V.

DIRECȚII STRATEGICE

Direcția strategică 1

Încheierea și punerea în funcțiune a parteneriatelor între școli, Inspectoratul Școlar Județean Cluj și Primăria Municipiului Cluj-Napoca cu scopul susținerii rețelei clujene a școlilor incluzive.²²

Direcția strategică 2.1

Asigurarea accesului egal al tuturor copiilor la o educație de calitate, cu accent pe respectarea legislației specifice evitării oricărui fel de discriminare și segregare.

Direcția strategică 2.2

Susținerea participării școlare a copiilor de etnie romă din medii defavorizate în școlile incluzive din oraș prin servicii socio-educăționale adecvate

Direcția strategică 3

Susținerea și recunoașterea, conform legislației specifice, a activităților școlilor din rețeaua școlilor incluzive și a cadrelor didactice de la aceste școli de către Inspectoratul Școlar Județean Cluj, precum și Primăria și Consiliul Local al Municipiului Cluj-Napoca.

Direcția strategică 4

Susținerea învățământului cu predare în limba romani și evitarea ca aceasta să devină o formă a segregării mascate.

Direcția strategică 5

Promovarea parteneriatelor între școli la nivelul întregului oraș în vederea îmbunătățirii și îmbogățirii activităților curriculare și extra-curriculare în domeniul educației pentru dreptate socială și drepturile omului, educației interculturale, și educației antirasiste.

---

²² Propunerea pentru aceste parteneriate este formulată în spiritul Obiectivului strategic 8 al *Strategiei Inspectoratului Școlar Județean Cluj, de îmbunătățire a accesului la educație a grupurilor dezavantajate 2009-2012* (Încurajarea și susținerea parteneriatelor cu instituțiile publice pentru dezvoltarea de proiecte comunitare pentru domeniile educației și formării profesionale).

CAPITOLUL VI.
PROGRAME OPERAȚIONALE ȘI MĂSURI

Obiectiv strategic 1

Crearea rețelei școlilor incluzive²³

Direcția strategică 1

Încheierea și punerea în funcțiune a parteneriatelor între școli, Inspectoratul Școlar Județean Cluj și Primăria Municipiului Cluj-Napoca cu scopul susținerii rețelei clujene a școlilor incluzive.²⁴

Program operațional 1.1.

Stabilirea cadrelor de colaborare în rețeaua școlară clujeană

Măsuri

1.1.1. Adoptarea Strategiei rețelei școlilor incluzive de către Inspectoratul Școlar Județean Cluj care aduce măsuri complementare față de Strategia Inspectoratului Școlar Județean Cluj privind îmbunătățirea accesului la educație a grupurilor dezavantajate 2009-2012. *Termen: Ianuarie 2016.*

1.1.2. Încheierea unui parteneriat între școli în vederea constituirii nucleului rețelei clujene a școlilor incluzive prin care școlile participante își asumă să implementeze măsurile definite în această Strategie. *Termen: Ianuarie 2016.*

1.1.3. Încheierea unui parteneriat între Inspectoratul Școlar Județean și Primăria Municipiului Cluj-Napoca în vederea implementării Strategiei rețelei școlilor incluzive. *Termen: Ianuarie-Februarie 2016.*

1.1.4. Încheierea unor parteneriate între școlile incluzive din rețea și alte școli din afara rețelei prin care să se promoveze extinderea rețelei în vederea cooptării în rețea și a altor școli din Cluj-Napoca. *Termen: Februarie-Iunie 2016.*

---

²³ Conform Legii Educației Naționale 1/2011, precum reiese și din Art.4, aplicarea principiului incluziunii sociale în educația școlară sau educația incluzivă nu se reduce la educația specială, ci este un instrument al *integrării sociale și al participării cetățenești active în societate, și al educării în spiritul demnității, toleranței și respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.*

²⁴ Propunerea pentru aceste parteneriate este formulată în spiritul Obiectivului strategic 8 al *Strategiei Inspectoratului Școlar Județean Cluj, de îmbunătățire a accesului la educație a grupurilor dezavantajate 2009-2012* (Încurajarea și susținerea parteneriatelor cu instituțiile publice pentru dezvoltarea de proiecte comunitare pentru domeniile educației și formării profesionale).

Program operațional 1.2.

Asigurarea condițiilor de funcționare a rețelei

Măsuri

1.2.1. Elaborarea și adoptarea de către Consiliul de Administrație al Inspectoratului Școlar Județean al unui plan operațional în vederea susținerii rețelei clujene a școlilor incluzive în perioada 2016-2020 (prin susținerea implementării măsurilor definite în această Strategie), precum și la extinderea rețelei și către alte școli decât cele inițiale. *Termen: Ianuarie-Februarie 2016.*

1.2.2. Inițierea unui proiect de Hotărâre a Consiliului Local al Municipiului Cluj-Napoca cu privire la sprijinirea rețelei clujene a școlilor incluzive în perioada 2016-2020 prin alocarea resurselor necesare susținerii programelor Școală după școală. Acest sprijin se va aloca școlilor din rețea pe baza unor solicitări anuale depuse din partea rețelei către administrația publică locală. *Termen: Februarie 2016.*

1.2.3. Monitorizarea implementării strategiei rețelei clujene a școlilor incluzive în perioada 2016-2020 de către o comisie constituită din inspectori școlari și cadre didactice din școlile rețelei. Una dintre școlile participante la rețea își va asuma rolul de coordonator al rețelei, astfel încât aceasta să vină în sprijinul unităților de învățământ care școlarizează copii din zone defavorizate și marginalizate. La nivelul școlilor, Comisia pentru prevenirea și combaterea discriminării și promovarea interculturalității²⁵ va putea fi entitatea care să monitorizeze implementarea măsurilor din această strategie. *Termen: La nivelul unităților de învățământ, conform planului managerial; La nivelul ISJ, conform graficului semestrial al inspecțiilor școlare.*

---

²⁵ Conform Regulamentului de organizare și funcționare a unităților de învățământ preuniversitar din decembrie 2014 (capitolul 3, secțiunea 2), această comisie are printre responsabilitățile sale următoarele: elaborarea unui plan de acțiune pentru prevenirea și combaterea discriminării și promovarea interculturalității, în scopul asigurării respectării principiilor școlii incluzive, în unitatea de învățământ; prevenirea și medierea conflictelor apărute ca urmare a aplicării măsurilor ce vizează respectarea principiilor școlii incluzive; sesizarea autorităților competente în cazul identificării formelor grave de discriminare; monitorizarea și evaluarea acțiunilor întreprinse pentru prevenirea și combaterea discriminării și promovarea interculturalității; elaborarea și monitorizarea implementării planului de desegregare, acolo unde este cazul.

Obiectiv strategic 2

Aplicarea legislației în vigoare privind incluziunea școlară a copiilor aparținând unor categorii vulnerabile aflate în risc de sărăcie extremă, defavorizate și marginalizate social cu domiciliul în zona Pata Rât, majoritatea de etnie romă, în unitățile învățământului de masă din Cluj-Napoca pentru a contribui la desegregarea socio-teritorială a zonei (obiectiv asumat în Strategia de dezvoltare a Clujului 2014-2020).²⁶

Direcția strategică 2.1

Asigurarea accesului egal al tuturor copiilor la o educație de calitate, cu accent pe respectarea legislației specifice evitării oricărui fel de discriminare și segregare.

Program operațional 2.1.1.

Asigurarea înscrierii copiilor din categorii vulnerabile aflate în risc de sărăcie extremă, defavorizate și marginalizate social, cu domiciliul în zona segregată Pata Rât, majoritatea de etnie romă, în clasa pregătitoare, cu accent pe evitarea segregării școlare, în conformitate cu legislația în vigoare.

Măsuri

2.1.1.1. Elaborarea de către școlile incluzive a unor criterii specifice referitoare la incluziune, pentru înscrierea în clasa pregătitoare, criterii care vor fi validate de ISJ, pentru evitarea segregării școlare în sistemul de învățământ clujean.²⁷ *Termen: în funcție de calendarul înscrierii în clasa pregătitoare stabilit de Metodologia specifică*

---

²⁶ Acest obiectiv al Strategiei rețelei clujene a școlilor incluzive este în concordanță cu prevederile Obiectivului strategic 7 (Asigurarea măsurilor de evitare a segregării elevilor romi în educație) definit în *Strategia Inspectoratului Școlar Județean Cluj, de îmbunătățire a accesului la educație a grupurilor dezavantajate*, din perioadele 2006-2007 și 2009-2012, și oferă propuneri de măsuri complementare care pot asigura punerea în practică a dezideratului desegregării. De asemenea, acest obiectiv se definește în conformitate cu Art. 3 alin. (o) din LEN 1/2011 cu privire la principiul incluziunii sociale; cu Notificarea nr. 29323 din 2004 al MEC și al Ordinului nr 1540/19 din 2007 al MECT cu privire la interzicerea segregării școlare a copiilor romi; cu definiția categoriei defavorizate din Art. 4 al Ordonanței de Guvern nr. 137/2000 și Art. 2, alin. 4 al același OG cu privire la măsurile pozitive ce vizează protecția grupurilor defavorizate și care nu constituie discriminare la adresa altora conform acestei legi; cu definiția marginalizării sociale din Art. 3 al Legii 116/2002; cu Art. 6 alin. (cc) din Legea nr. 292/2011 privind procesul de incluziune socială.

²⁷ Conform reglementărilor legale, circumscripțiile școlare sunt constituite cu aprobarea inspectoratelor școlare și a autorității locale, la propunerea unităților de învățământ, care pot adăuga criteriului principal – acela privind adresa de domiciliu sau de reședință a părinților/tutorilor/întreținătorilor legali ai copiilor de vârstă școlară – și criterii specifice de departajare ce trebuie avizate de către consilierul juridic al inspectoratului școlar și aprobate de către consiliul de administrație al acestuia. În acest fel, deși învățământul primar este obligatoriu și deși art. 2 al Metodologiei prevede că “Numărul de locuri care se alocă, prin cifra de școlarizare, pentru clasa pregătitoare, în învățământul de stat, este mai mare sau egal cu numărul copiilor care au împlinit vârsta pentru a începe învățământul primar, asigurând astfel fiecărui copil un loc “copiii din zone defavorizate, fără acte de domiciliu, au toate șansele să rămână neșcolarizați sau să fie școlarizați ad-hoc în condiții certe de segregare. Metodologia permite, la aliniatul (3) ca “Inspectoratele școlare vor soluționa orice situație legată de înscrierea la clasa pregătitoare în interesul educațional al elevului și în limitele legii.” Cu acest scop se va putea utiliza, de exemplu, următorul criteriu specific: *Incluziunea școlară a copiilor din categorii vulnerabile aflate în risc de sărăcie extremă, defavorizate și marginalizate social, cu domiciliul în zona segregată Pata Rât, majoritatea de etnie romă.*

2.1.1.2. Deoarece înscrierea în clasa pregătitoare se face pe baza metodologiei naționale elaborate de MECST, Inspectoratul Școlar Județean va susține și promova politica de desegregare școlară prin rețeaua școlilor incluzive la nivelul orașului Cluj-Napoca.

2.1.1.3. Școlile rețelei incluzive pot să solicite majorarea numărului de locuri alocate prin planurile său lor de școlarizare cu scopul asumat privind incluziunea școlară a copiilor din categorii vulnerabile aflate în risc de sărăcie extremă, defavorizate și marginalizate social, cu domiciliul în zona segregată Pata Rât conform legislației în vigoare

Program operațional 2.1.2.

Informarea și consilierea părinților aparținând unor categorii vulnerabile aflate în risc de sărăcie extremă, defavorizate și marginalizate social, cu domiciliul în zona segregată Pata Rât, majoritatea de etnie romă, cu privire la locurile alocate în clasa pregătitoare și la procedurile de înscriere precizate în Programul operațional 2.1.1.

Măsuri

2.1.2.1. Promovarea, în rândurile potențialilor beneficiari, a procedurilor descrise în Programul operațional 2.1.1 prin activitatea consilierilor școlari din grădinițe, prin implicarea mediatorilor școlari, precum și a părinților în acest demers. *Termen: în funcție de calendarul înscrierii în clasa pregătitoare stabilit de Metodologia specifică 2.1.2.2.* Consilierea părinților aparținând unor categorii vulnerabile aflate în risc de sărăcie extremă, defavorizate și marginalizate social, cu domiciliul în zona segregată Pata Rât, majoritate de etnie romă cu privire la procedurile descrise în Programul operațional 2.1.1, precum și despre serviciile socio-educative oferite de rețeaua școlilor incluzive pentru evitarea înscrierii copiilor în școlile speciale în cazurile în care acești copii nu suferă de dizabilități care să impună acest lucru. *Termen: în funcție de calendarul înscrierii în clasa pregătitoare stabilit de Metodologia specifică*

Direcția strategică 2.2.

Susținerea participării școlare a copiilor de etnie romă din medii defavorizate în școlile incluzive din oraș prin servicii socio-educative adecvate, în particular prin două programe operaționale:

Program operațional 2.2.1.

Organizarea programelor Școală după școală²⁸ care includ atât activități de învățare (învățare remedială, precum și efectuare de teme de casă), cât și activități de dezvoltare personală (cultivarea stimei de sine, dezvoltare emoțională și cognitivă etc) și activități de educație civică (cultivarea gândirii critice și a solidarității sociale, promovarea valorilor dreptății sociale etc).

Măsuri

2.2.1.1. Organizarea, conform Metodologiei din domeniul a MECTS,²⁹ prin consultarea și cu acordul celor implicați (părinți, cadre didactice, director), a Programului Școală după școală care să faciliteze și includerea copiilor din categorii defavorizate (inclusiv a copiilor din zona Pata Rât) ai căror părinți nu au condiții financiare care să le permită plata serviciilor socio-educative aferente Programului Școală după Școală.³⁰

2.2.1.2. Pe baza parteneriatului semnat între instituții cu privire la implementarea Strategiei rețelei clujene a școlilor incluzive conform Măsurii 1.1.3 Primăria și Consiliul Local al Municipiului Cluj-Napoca vor putea să inițieze și să aprobe în fiecare an includerea în bugetul local a costurilor aferente sprijinirii participării copiilor aparținând unor categorii defavorizate cu domiciliul în zona Pata Rât, majoritatea de etnie romă, și altor copii din categorii defavorizate la Programul Școală după școală organizat în unitățile de învățământ unde ei sunt înscriși, și vor putea susține demersurile pentru atragerea unor finanțări din bugetul de stat cu acest scop.³¹ Aceste costuri includ: costuri de transport în cazul în care zona nu are acces facil la transportul în comun existent (precum este zona segregată Pata Rât); costurile unei mese de prânz; costurile de personal specializat implicat în acest program, dar și costurile unui minim personal auxiliar; introducerea activităților de însoțire a copiilor la și de la școală precum și a unor activități de mediere între școală și familie printre activitățile care se pot efectua de către părinți din zone defavorizate în sistemul de alocare a venitului minim garantat.

---

²⁸ Modelul Programului de Școală după școală inițiat prin proiectul ROMEDIN și implementat în 6 școli în anii școlari 2014/2015 și 2015/2016, adoptat de Rețeaua clujeană a școlilor incluzive își propune să transforme o astfel de inițiativă într-un instrument al incluziunii școlare a copiilor din categorii sociale defavorizate, cu domiciliul în zone urbane marginalizate, cum este și zona segregată Pata Rât. Modelul se bazează pe prevederile *Anexei la ordinul Ministrului Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului nr. 5349/07.09.2011 privind aprobarea Metodologia de organizare a programului „Școală după școală”*, precum și pe documentul *Conceptul-cadru al Programului Școală după școală din cadrul proiectului ROMEDIN (SDS ROMEDIN)* elaborat la finalul anului 2014, în perioada de pregătire a SDS ROMEDIN.

²⁹ Vezi Capitolul II Organizarea Programului SDS din *Metodologia de organizare a programului „Școală după școală”*.

³⁰ Conform Art. 3 alin. (2) al *Metodologiei de organizare a programului „Școală după școală”*, "Oferta de Program SDS este proiectată astfel încât să răspundă cu prioritate nevoilor elevilor aparținând grupurilor dezavantajate."

³¹ Conform Art. 17 al *Metodologiei de organizare a programului „Școală după școală”* finanțarea programului se poate face și din bugetul autorităților locale, precum și din bugetul de stat din care se poate sprijini financiar Programul SDS pentru elevii proveniți din grupurile dezavantajate, potrivit legii. Acest articol nu explicităază tipurile de costuri legate de Programul Școală după Școală care pot finanțate din aceste resurse, dar nici nu exclude în mod explicit vreunul din aceste costuri (de exemplu plata cadrelor didactice).

2.2.1.3. Inspectoratul Școlar Județean susține inițiativa școlilor participante la rețeaua școlilor incluzive clujene pentru organizarea de Programe Școală după școală, conform metodologiei specifice și cu respectarea numărului de norme didactice aprobate pentru județul Cluj.³²

2.2.1.4. Rețeaua școlilor incluzive va aplica pentru fonduri la Consiliul Județean Cluj în vederea asigurării angajării unui personal calificat din școli sau din afara școlilor pentru derularea Programului Școală după Școală.

2.2.1.5. În conformitate cu legislația din domeniu, Consiliul Județean Cluj poate să contribuie la alocarea profesorilor de sprijin școlilor din rețeaua școlilor incluzive în funcție de nevoile reale ale acestora, atât pentru programul lor școlar de bază, cât și pentru programele de școală după școală derulate în aceste unități de învățământ.

Program operațional 2.2.2.

Integrarea tematicii educației și școlii incluzive (și unor teme conexe cum ar fi desegregarea școlară, incluziunea romilor etc) în planul managerial al școlilor incluzive, respectiv printre subiectele abordate de diversele structuri organizatorice din școli (evaluarea caracterului incluziv al școlii, identificarea acțiunii comune pe care să le deruleze cu scopul îmbunătățirii caracterului incluziv al școlii).

Măsuri

2.2.2.1. Integrarea tematicii educației și școlii incluzive printre temele abordate de Consiliul de Administrație și Consiliul Profesorial al școlii.

2.2.2.2. Integrarea tematicii educației și școlii incluzive printre temele abordate de Școala Părinților.

2.2.2.3. Programarea și desfășurarea unor ateliere de educație incluzivă în Consiliul Elevilor.

2.2.2.4. Încurajarea participării părinților de etnie romă în rezolvarea problemelor specifice ale școlii.³³

---

³² Conform Art. 16 al Metodologiei de organizare a programului „Școală după școală”, "în cazul în care, cadrul didactic efectuează orele în cadrul normei didactice de predare-învățare - evaluare sau în cadrul normei didactice de ore pe săptămână, aceste ore nu sunt retribuite suplimentar; în celelalte cazuri, activitatea desfășurată în cadrul programului SDS poate fi retribuită în condițiile legii, din sursele de finanțare prevăzute la art. 17." Pentru alocarea unor posturi/norme suplimentare care să includă orele din cadrul Programului Școală după Școală, ISJ-ul are nevoie de aprobarea MECST. ISJ Cluj va depune o cerere către MECST în acest sens, susținând nevoia alocării unor posturi/ norme didactice suplimentare cu scopul de a sprijini organizarea unor programe de Școală după școală pentru elevii din categorii sociale defavorizate și, după caz, în vederea susținerii participării școlare a elevilor din zone segregate și marginalizate la unități de învățământ de masă mixte din oraș.

³³ Propunere bazată și pe propunerea formulată în Obiectivul nr. 5 al *Strategiei Inspectoratului Școlar Județean Cluj, de îmbunătățire a accesului la educație a grupurilor dezavantajate*, din perioadele 2006-2007 și 2009-2012.

Obiectiv strategic 3

Suținerea școlilor din rețeaua școlilor incluzive și a cadrelor didactice din aceste școli, astfel încât ele să dobândească recunoaștere profesională și sprijin financiar/material din partea sistemului de învățământ și din partea administrației publice locale în vederea asigurării accesului și participării la educație de calitate a copiilor aparținând unor grupuri defavorizate și marginalizate social.

Direcția strategică 3

Suținerea și recunoașterea, conform legislației specifice, a activităților școlilor din rețeaua școlilor incluzive și a cadrelor didactice de la aceste școli de către Inspectoratul Școlar Județean Cluj, precum și Primăria și Consiliul Local al Municipiului Cluj-Napoca.

Program operațional 3.1.

Alocarea unor posturi de către ISJ în vederea susținerii rețelei școlilor incluzive (cu respectarea numărului de norme alocate județului Cluj).

Măsuri

3.1.1. Alocarea unor posturi de profesori de sprijin în funcție de nevoile din școlile din învățământul de masă, parteneri în rețea (cu respectarea numărului de norme alocate județului Cluj), care școlarizează copii din categorii defavorizate, prin metode și măsuri adecvate, centrate pe elevi.

3.1.2. Alocarea unor noi posturi de mediator școlar care să asigure medierea între familie și școală în relație cu școlile participante la rețea (cu respectarea numărului de norme alocate județului Cluj), în vederea susținerii participării școlare a copiilor din categorii defavorizate cu domiciliul în zone urbane marginalizate, înscriși în școlile din rețea pe baza acestei strategii.

Program operațional 3.2.

Recunoașterea și recompensarea școlilor incluzive și activităților din domeniu ale cadrelor didactice conform metodologiilor în vigoare

Măsuri

3.2.1. Integrarea în procesul de evaluare externă făcută școlilor de către ISJ a temei incluziunii școlare (de exemplu, evaluarea pe baza Indexului de incluziune, sau alte metode de evaluare cantitativă și calitativă a caracterului incluziv a școlilor), precum și promovarea prin diverse căi a rezultatelor celei din urmă.³⁴

3.2.2. Includerea în sistemul de evaluare a școlilor care școlarizează copii cu domiciliul în zone urbane marginalizate și din categorii defavorizate, a criteriului de școală incluzivă, astfel încât ponderea acestui criteriu de evaluare să fie egală cu cea a criteriului de performanță.³⁵

3.2.3. Recompensarea școlilor din rețeaua școlilor incluzive prin diverse feluri de sprijin financiar și simbolic, la fel cum sunt recompensate și unitățile de învățământ recunoscute pentru performanțelor școlare de excelență.

3.2.4. Recompensarea simbolică și financiară a muncii cadrelor didactice care se ocupă cu copii din medii sociale defavorizate (elevi cu domiciliul în zone marginalizate, elevi romi în situație materială precară, elevi din familii mono-parentale, copii cu CES, elevi cu părinți plecați în străinătate, etc) de exemplu prin puncte acordate în cadrul evaluării anuale a profesorilor astfel încât ponderea criteriului de incluziune să fie egală cu cea a criteriului de performanță, prin gradații de merit, prin premii, și/sau prin acordarea unui spor de venit.³⁶

3.2.5. Susținerea organizării, în cadrul programului "Săptămâna altfel", o unei Gale a Școlilor Incluzive cu participarea tuturor școlilor din Cluj-Napoca, care să promoveze incluziunea școlară a copiilor din categorii vulnerabile aflate sub riscul sărăciei extreme, defavorizate și marginalizate social, printre ele de etnie romă cu domiciliul în zona Pata Rât, cu accent pe evitarea segregării școlare.

---

³⁴ Prevedere susținută și în concluziile studiului *Observatorul Educației Incluzive în Școala Clujeană* realizat de către ISJ Cluj în 2009.

³⁵ *Legea Nr.1/2011* (Legea Educației Naționale), cu modificările și completările ulterioare, prevede forme și modalități de stimulare a competiției între unitățile școlare, "competiții bazate pe evaluarea instituțională a fiecărei unități de învățământ după două axe majore: *incluziune și performanță*. În urma evaluărilor după fiecare dintre cele două axe, se va realiza o clasificare a școlilor pe 5 niveluri: "Excelent", "Foarte bun", "Bun", "Satisfăcător" și "Nesatisfăcător". Sunt premiate atât școlile cu excelență în incluziune, cât și cele cu excelență în performanță, de stat, particulare sau confesionale.

³⁶ Ordinul MEN 5574/2011 prevede cu titlu de recomandare punctarea în evaluarea pentru gradația de merit a activității de integrare școlară cadrelor didactice din școlile de masă, în mod similar cu cea de pregătire a elevilor pentru concursuri școlare și olimpiade.

Obiectiv strategic 4

Întărirea statutului învățământului cu predare în limba romani astfel încât acesta să devină un mijloc al împuternicirii și recunoașterii culturale.

Directia strategică 4

Susținerea învățământului cu predare în limba romani și evitarea ca aceasta să devină o formă a segregării mascate.

Program operațional 4.1.

Transformarea statutului claselor cu predarea în limba romani din poziția de marginal sau inferior (stigmatizat) într-o poziție de partener egal cu celelalte clase, și mai mult, într-o inițiativă asumată cu mândrie, a cărei rezultate în ceea ce privește cultivarea limbii și culturii romani să fie promovate în și dincolo de școală

Măsuri

4.1.1. Promovarea rezultatelor obținute de elevii din clasele cu predare în limba romani la nivelul sistemului de învățământ din Cluj (prin reviste ale școlilor, prin paginile de internet ale școlilor și ale ISJ, prin emisiuni televizate, prin presa scrisă, primirea în cadrul „10 pentru Cluj”)

4.1.2. Încheierea unor parteneriate între școlile care au clase cu predare în limba romani și alte școli din oraș în vederea prin care se pot derula multiple acțiuni, spre exemplu:

- Invitarea elevilor, a părinților lor și a cadrelor didactice din clasele cu predare în limba romani la programe interculturale organizate de alte școli,

- Organizarea unor evenimente comune în colaborare între școlile unde se predă în limba romani și alte școli (cercuri de lectură, seri culturale, evenimente sportive, cluburi de cunoaștere, etc)

- Colaborarea școlilor din rețea în organizarea unor evenimente comune cu ocazia Zilei Internaționale a Romilor (8 aprilie), a Zilei Minorităților Naționale (18 decembrie), a Zilei dezrobirii (20 februarie) sau cu alte ocazii care marchează diversitatea culturală și dialogul intercultural

- Susținerea participării elevilor din clasele cu predare în limba romani la concursul „Diversitate: o șansă în plus pentru viitor”

4.1.3. Inițierea și desfășurarea unor programe culturale comune în colaborare între clasele cu diferite limbi de predare la nivelul școlii

4.1.4. Includerea limbii romani în cadrul ofertei de limbi străine din școli pentru învățarea căreia pot opta și elevii de alte etnii

4.1.5. Schimb de experiență între cadrele didactice care predau în limba romani, și/sau predau limba romani, precum și istoria romilor și alte cadre didactice din rețeaua școlilor incluzive

4.1.6. Organizarea unor întâlniri a copiilor care sunt înscriși în clase cu predare în limba romani cu personalități marcante de etnie romă

4.1.7. Angajarea unor cadre didactice de etnie romă care pot asigura continuitatea învățării limbii romani la nivel gimnazial și liceal

Program operațional 4.2.

Acordarea unui suport educațional pentru copiii din clasa cu predare în limba romani din clasa a IV-a în vederea facilitării trecerii lor cu succes în clasa a V-a la învățământ cu predare în limba română

Măsuri

4.2.1. Utilizarea metodologiei predării limbii române ca limba a doua la clasele cu predare în limba romani pentru elevii ai căror limba maternă nu este limba română

4.2.2. Monitorizarea aplicării programului "Trec la gimnaziu" în cazul claselor cu predare în limba romani

Obiectiv strategic 5

Promovarea educației pentru drepturile omului și pentru dreptate socială, precum și a educației interculturale și antirasiste în școlile orașului.

Direcția strategică 5

Promovarea parteneriatelor între școli la nivelul întregului oraș în vederea îmbunătățirii și îmbogățirii activităților curriculare și extra-curriculare în domeniul educației pentru dreptate socială și drepturile omului, educației interculturale, și educației antirasiste.

Program operațional operațional 5.1.

Activități curriculare

Măsuri

- 5.1.1. Oferirea și promovarea disciplinei Drepturilor omului ca disciplină opțională la nivel de licee
- 5.1.2. Promovarea unor discipline cu tematica drepturilor omului în curriculum la decizia școlii pentru învățământul primar, gimnazial și liceal
- 5.1.3. Organizarea unor concursuri interșcolare pe tema drepturilor omului
- 5.1.4. Crearea de către școlile din rețea a unor resurse pentru predarea drepturilor omului la diversele cicluri ale învățământului preuniversitar, și constituirea unei baze de date cu exemple de bună practică, activități de succes pe tema educației pentru dreptate socială
- 5.1.5. Activitate deschisă (oră de dirigiență) cu 2 clase: una de liceu și una de școală profesională cu mulți elevi romi cu tema Integrării sociale
- 5.1.6. Parteneriate cu școli europene (proiect Erasmus, Comenius) pe teme legate de interculturale, anti-rasism, drepturile omului și dreptate socială

Program operațional 5.2.

Activități extra-curriculare

Măsuri

5.2.1. Inițierea la nivelul ISJ a Săptămânii educației pentru incluziune și dreptate socială în cadrul căreia școlile pot derula diverse acțiuni extra-curriculare pe aceste teme, propunere pentru CAEJ

5.2.2. Marcarea anumitor zile importante printre evenimentele sărbătorite la școli și/sau în rețea, respectiv implicarea rețelei în sensibilizarea populației clujene cu privire la aceste teme prin inițierea unor campanii, de exemplu de Ziua Internațională a Drepturilor Omului (10 decembrie), de Ziua Internațională pentru Eliminarea Discriminării Rasiale (21 martie), de Ziua Comemorării Holocaustului, de Ziua Muncii (1 mai), de Ziua Mondială a Locuirii (prima zi de luni din octombrie), de Ziua Drepturilor Elevilor (17 noiembrie), de Ziua Națiunilor Unite pentru Drepturile Femeilor și Pace Internațională (Ziua Internațională a Femeii), de Ziua Mondială a Sănătății (7 aprilie), etc - propuneri de CDS

5.2.3. Derularea unor activități comune în cadrul rețelei în contextul unor evenimente derulate în școli din alte țări pe această tematică (de ex. "Săptămâna școlilor incluzive" din prima săptămână a lunii decembrie)

5.2.4. Organizarea în orașul Cluj-Napoca a Galei școlilor incluzive în colaborare între școli, organizații neguvernamentale, instituții ale administrației locale, și alți actori sociali

5.2.5. Schimb de experiență cu orașele înfrățite cu orașul Cluj-Napoca, cu experiență pe această componentă; mediatizată pe toate canalele mass-media

5.2.6. Realizarea de schimb de experiență între școli și organizații neguvernamentale active în domeniul apărării drepturilor omului

5.2.7. Organizarea unor cursuri de formare pentru personalul școlilor și pentru părinți pe teme legate de educația pentru dreptate socială

5.2.8. Organizarea unor evenimente în colaborare între mai multe școli cu tematica drepturilor omului, dreptății sociale, anti-rasismului și interculturalității în cadrul programului "Săptămâna altfel"